

דבר העורכת

בתוך התלונות הקבועות על הפיחות במעמדה של הספרות בעידן הנוכחי, דבר אחד בטוח: אם יש ז'אנר שנמצא בימים אלה בפריחה הולכת ומתמשכת הרי שזה הז'אנר האוטוביוגרפי ובייחוד השחקן המרכזי שלו, הממואר. מה לא אמרו על הממואר? שזה ז'אנר של נרקסיסטים, שהוא מבטא את פני הדור כפני הסלפי, שאין בו את יכולת הדמיון, ההפשטה וההמצאה שיש ל"פיקשן". אבל האמת היא שהממואר אינו חדש ובטח שאינו המצאה של הזמן הזה. שורשיו מגיעים עד ספרות הווידוי שאת מקורותיה ניתן למצוא בווידיויים של אוגוסטינוס הקדוש מ-397 לספירה ואת המשכה באלה של ז'אן ז'אק רוסו במאה ה-18, ובכלל, דומה שכל סופר שכיבד את עצמו לאורך ההיסטוריה של הספרות החזיק באמתחתו גם יצירה אוטוביוגרפית מובהקת, כזו שמתייחסת אל חייו ואל דמויות מתוכם באופן ישיר, בין אם דרך התייחסות עקיפה או ישירה, בין אם נועדה לפרסום או לא נועדה לו. והלוא גם יומניהם ומכתביהם של הסופרים הם קרובי משפחה ותיקים ומבוססים של הממואר; עיינו ערך ה"מכתב אל האב" החושפני של קפקא, שהפך בדיעבד למפתח חשוב לא רק לביוגרפיה שלו אלא גם להבנת יצירתו. וחוץ מזה, מי בכלל רשאי לקבוע איפה נגמר הבדיון ומתחילה האוטוביוגרפיה? ואולי דווקא יצירות בדיוניות מובהקות חושפות לפעמים אמת אינטימית שקשורה בכותביהן בשעה שהממואר עשוי, בגילוייו המתוחכמים והערמומיים במיוחד, לכסות יותר מאשר לגלות?

במרכז הגיליון הנוכחי של מאזנים עומדת מחווה לז'אנר הממואר הפופולרי-מושמץ: סופרים, משוררים, חוקרי ספרות ומסאים ובהם מאיה ערד, ראובן (רובי) נמדר, נעם פרתום, יערה שחורי, דורית זילברמן, אגי משעול, עמליה זיו, חיים וייס, גיתית דהן, ענת עינרה, אבישי חורי ורוני פלומן שלחו לנו את הדין וחשבון הפואטי והאישי שלהם עם ז'אנר הממואר; חלקם כתבו קטעי ממואר חדשים שטרם ראו אור, חלקם הציגו התפלמסות עם הז'אנר שכבש את מרכז הבמה הספרותית, וחלקם כתבו תגובות אישיות או ביקורתיות לממוארים מרכזיים שהתפרסמו כאן בשנה האחרונה. לצידם, מאזנים ממשיך בדרכו המסורתית ומגלה קולות חדשים בשירה ובפרוזה; והפעם, שירה קווירית צעירה מאת אורי פרסטר (ששיר שלה גם מופיע על הכריכה האחורית) ואור גרוס, שירים מאת נדיה אייזנר ונועה שורק, פרוזה חדשה מאת שני הררי, רמי מארק רום ועלית קרפ, ולצידם פרסומים חדשים של משוררים מוכרים: פואמה חדשה של שרון אס, מחזור שירים של נמרוד ברקו, שירים מאת נדב ליניאל, יעקב ברזילי, אביחי קמחי ואחרים, רשימות ביקורת מאת עידן צבעוני ותמר סתר, תרגומי שירה מאת חנה הרציג ועוד ועוד.

מאחלת לכם קריאה מהנה ומסעירה!

תמר מרין

	מחווה לממואר: סופרים, משוררים ומסאים כתבים ממואר ועל אודותיו
3	למה את חושבת שזה מעניין מישהו? מאיה ערד
5	דוד השרוף ראובן (רובי) נמדד
8	דבר מה על האבה חיים וייס
12	תהיי ילדה טובה נעם פרתום
16	קפה אקסודוס דורית זילברמן
20	את חושבת שמישהו יבוא לבדוק? (השיעור הראשון שלי במימזיס) אגי משעול
21	חצר הדובים אבישי חורי
23	טייץ ענת עינהר
26	קונטנט אקסצ'יינג' רוני פלומן
30	אני ממילא זוכרת הכול. על הממואר "שבעה ימים בשנה" מאת סיון בסקין יערה שחורי
32	יומן התבגרות - בעקבות "נערות" לעמליה זיו גיתית דהן
36	אתוס של כובד. קטע מתוך ממואר בעבודה עמליה זיו
	שירה חדשה, פרודה חדשה
38	מתוך המחזור "שמות העצים" שרון אס
44	אני רוצה שתיתי לי את העור להתכסות - שירים מהמחלקה הסגורה אורי פרסטר
48	שירים אור גרוס
50	ילד פח שני הררי
53	ענן ריח רמי מארק רום
57	שירים נמרוד ברקו
60	שירי עין כרם נדיה אייזנר
63	שירים נועה שורק
64	שירים נדב ליניאל
68	תאוות בשרים (או: האישה ודג הזהב) עלית קרפ
71	עריץ יעקב ברזילי
72	שירים אביחי קמחי
73	שירים עופר גורדין
	תרגום שירה, ביקורת
74	שירים יאצק דנל (Jacek Dehnel). מפולנית: חנה הריציג
77	"להכחיד את הרצון לאהבה" - על "מוגבל" של אילה בן לולו תמר סתר זה מתגלגל - על ספרו של מרחב ישורון, "נפש הגלגל - תפילות לאחר גזר הדין"
81	עידן צבעוני
84	רשימת ספרים חדשים שהגיעו למערכת מאזנים, אפריל 2022
85	משתתפי הגיליון

עורכות: תמר מרין, שרי שביט / מועצת מערכת: יור' - ד"ר דורית זילברמן, ד"ר דנה אולמרט, ד"ר עודד וולקשטיין, ד"ר צילה זן בר צור, פרופ' עירית קינן / יור' אגודת הסופרים העברים: צביקה ניר גיליון מס' 2 / כרך צ"ו (שנה 96), ניסן תשפ"ב, אפריל 2022
 Literary Journal - Published by the Hebrew Writers Association in Israel
 P.O.B 7111, Tel Aviv 61070, Israel
 יוצא לאור על ידי אגודת הסופרים העברים במדינת ישראל (ע"ר) בסיוע משרד התרבות והספורט
 כתובת המערכת: בית הסופר עלי-שם שאול טשרניחובסקי, רחוב קפלן 6, ת"ד 7111, תל-אביב 61070
 טל': 03-6953256/7 / פקס: 03-6916861 / דוא"ל: mozenayim@gmail.com
 הגהה וניקוד: יעל ניר / עיצוב, סדר והפקה: סטודיו דור כהן
 איור השער: אורית עריף

למה את חושבת שזה מעניין מישהו? מאיה ערד

יום ראשון, צהריים עצלים בבית הילדים בקיבוץ. דובר על מה עשינו בשבת. ילדים סיפרו על בילוי בבריכה. טיול בסביבה. טלוויזיה. אני סיפרתי על האורחים שביקרו אצלנו אתמול, סך משפחתו המורחבת של אבי: בן דוד אחד ואשתו, ושני ילדיהם הבוגרים. דיברתי באריכות. נקבתי בשמות האורחים ובמשלח ידם ובשאר פרטים, עד שקטעה אותי אחת הבנות:

“למה את חושבת שזה מעניין מישהו?”

הייתה בשאלה, כמובן, מנה גדושה של רשעות ילדית בריאה, שכוונה אל מי שנמצאה בתחתית הסולם החברתי, אבל זיהיתי בה גם תמיהה אמיתית: השואלת ביקשה לדעת מדוע אני חושבת שדבריי הם בעלי עניין למישהו פרט לי.

השאלה לא עלתה בדעתי עד כה. לא שהנחתי כמובן מאליו שדברי מעניינים. פשוט לא חשבתי על מי שמקשיב לי. דיברתי מתוך צורך להתבטא. מתוך רצון להשמיע דברים. מתוך התענגות על משמע קולי.

עכשיו נחתה עליי ההכרה: אני לא מדברת בחלל הריק. יש מאזינים, ודבריי אינם מעניינים אותם.

יותר מארבעים שנה עברו מאז, והשאלה נשארה איתי. בכל מה שכתבתי, מרשימה קצרה ועד רומן, תמיד תהיתי: את באמת חושבת שזה מעניין מישהו? ניסיתי לדמיין את ספרי בעיניה של הקוראת שמרימה אותו מהשידה אחרי יום מעייף, כדי לקרוא קצת לפני השינה. האם תמשיך לקרוא? האם תניח את הספר הצידה? תדחה אותו מעליה?

נתקלתי, כמובן, בסופרים לא מעטים שהסבירו לי שהכתיבה שלהם נובעת מתוככי נפשם המסוכסכת, עמוקה כמי תהום. הקורא? שאלו בבוז. מי חושב עליו בכלל! הם כותבים את האמת הפנימית וחסרת הפשרות שלהם. רק סופרים מסחריים חושבים על הקורא. בכל מפגש כזה שבתי והודיתי לאותה ילדה נשכחת שלימדה אותי לקח טוב לשארית חיי. ספרות, כמו דיבור, היא דיאלוג. מרחב הקיום שלה הוא בין הכותב לקורא. כתיבה למגירה אינה ספרות. כתיבה שאין לה קוראים אינה ספרות. וכדי שיהיו לספרות קוראים, עליה לעניין אותם.

אבל לא ידעתי אז, בילדותי, שאהיה סופרת. כל מה שידעתי היה מה שהוטח בי ועם השנים הוטמע בי: אני וסיפוריי לא מעניינים אף אחד. לא בבת אחת הפכתי את עורי, בכל זאת, אהבתי לדבר, אבל בהדרגה, ככל שהתבגרתי, הלכתי ונאלמתי. למדתי לא לספר על עצמי אם לא נשאלתי במפורש, וגם אז להשיב במשורה. אם שאלו אותי מנין משפחתי השבתי שהורי נולדו בישראל. אם חקרו עוד מהיכן הסבים אמרתי “מזרח אירופה”. אם ביקשו לדעת מהיכן בדיוק, עניתי “פולין,

בהגדרה הרחבה שלה. "יותר לא יתפסו אותי מפרטת בהנאה שסבא מצד אמא נולד בוורשה הברייה, אבל זה מצד אבא נולד בעיירה שנמצאת היום בתחום פולין אבל אז הייתה חלק מהאימפריה האוסטרו-הונגרית.

שנים לאחר מכן, כשחזרתי להעז ולהשמיע קול, הפעם בכתיבה, השקעתי מאמצים רבים כדי להבהיר שהרומנים שלי אינם אוטוביוגרפיים. "רק גרפומנים כותבים על עצמם," אומר גיבור ספרי "אמן הסיפור הקצר", ומוסיף: "לכתוב על עצמך זה כמו למכור כליה."

אם דחקו אותי לפינה הסכמתי להודות שספריי נכתבו מתוך היכרות אישית עם עולם האקדמיה, עם זוגיות ארוכת שנים, עם חיים מחוץ לישראל. כשלחצו אותי אל הקיר הוואלתי להצהיר שכתבתי שאבה מתוך חוויות החיים שלי. אבל אוטוביוגרפיה? זה לנרקסיסטים. או כך תירצתי לעצמי, ובלבד שלא אצטרך לעמוד שוב מול השאלה: למה את חושבת שזה מעניין מישהו?

התקוממתי בכל פעם שמישהו ניסה לשייך בין הספרים שלי לבין עובדות ביוגרפיות. "אנשים חושבים שהיה לי רומן עם חייל עולה מקנדה!" התלוננתי לךריאל אחרי שספרי הראשון יצא לאור. "אנשים חושבים שנבוקוב אהב קטינות," הוא החזיר לי. "ככה זה. תתרגלי."

התרגלתי. בהדרגה העזתי לכתוב על נושאים ודמויות קרובים יותר ויותר לקווי האוטוביוגרפיה שלי. אפילו נהניתי מהמשחק. שיחשבו שזו אני. מה אכפת לי. אני כותבת ספרות, הרי לא ממואר. ללא ספק ספריי יפילו שעמום על חלק מהקוראים, אבל האחריות לכך תיפול על הסופרת "מאיה ערד" שחתומה על הספר, לא על האישה מאיה ערד שמפטפטת את קורותיה עד פיהוק.

לא פעם, כשקראתי ממוארים שמחבריהם פירטו בהם את תולדותיהם, בנוסח "אבי־סבי הגיע לברלין מפּינסק בשנות השלושים של המאה שעברה" (או מלודו' לפריז בראשית המאה העשרים, או מספרד למרוקו ב־1492), תהיתי, ביני לבין עצמי: מה, לא הייתה לו, לכותב, בילדותו, איזו איריס פ' ששאלה אותו למה הוא חושב שזה מעניין מישהו?

ובכל זאת, בזמן האחרון תוקפים אותי הרהורים שניים. מה הרווחתי מהבריחה שלי מהביוגרפיה אני יודעת, אבל מה הפסדתי? אין לי מושג. ואולי גם לא יהיה.

דוד השרוף ראובן (רובי) נמדד

אוצר המילים העברי עשיר בכיטויים המתארים את מנעד הפחד: אימה, חרדה, יראה, בעתה, בלהה, זוועה. המלים מתחרות ביניהן על תשומת ליבו של הקורא, מעלות עוד ועוד את הרף – אבל אף אחת מהן לא יכולה להכיל בשלמותה את התחושה שחשתי באותו אחר-צהריים רחוק שבו שמעתי לראשונה את שמו של דוד השרוף. זה היה בכיתה א' או אולי בכיתה ב', בשנים שאותן בילינו במרחב הפרא שהיה ידוע בכנוי "הצריפים". בניין בית הספר "לוריא" בו למדתי היה חדש ומרווח למדי, נקי ומודרני, אבל הצריפים היו שריד לימים עברו: צריפי אזבסט נזיריים, דוקרניים וקרים שחלונותיהם הקטנים היו מסורגים בסורגי ברזל חלודים. שום עץ, שיח או פרח לא צמח מסביב לצריפים. הם היו מוקפים במשטח אטום של אספלט אפור, מחוספס, שהנפילה עליו הייתה קורעת עד זוב דם את המרפקים והברכיים. בהפסקות היו הילדים משחקים על מגרש האספלט את משחקיהם האלימים, משולחי הרסן, ואני עמדתי באחת הפינות והתבוננתי בהם מרחוק, מבלי להבין מהו הכוח שמניע אותם ומהי השפה הסודית שבה שוחחו גופיהם הצעירים זה עם זה. היינו חדשים בשכונה, זרים שזה מקרוב באו. עד לפני כמה חודשים חייתי בחיקן המגונן של אימי, סבתי ודודתי המבוגרת שגרה בשכונה מסורתית ומרוחקת, בקצה השני של העיר. עולמם הפרוע, החיוני, של הילדים בשכונה החדשה היה זר לי לחלוטין והקוד הפנימי שלו נשאר בלתי-מחוור עבורי במשך שנים לא מעטות אחרי שעברנו להתגורר בה. גם הדרך הארוכה מבית הספר הביתה הייתה הרפתקה לא קלה ולא נעימה. בבקרים היה אבי מסיע אותי בפיאט 128 החדשה שלו ומוריד אותי ליד הצריפים בדרכו לעבודה, אבל את הדרך חזרה היה עליי לעשות לבד.

שברי זיכרונות ומראות מהדרך הזאת מופיעים לפעמים בחלומותיי עד עצם היום הזה, חמישים שנה מאוחר יותר. עצי האורן האדירים, שנראו כמו מפלצות פרה-היסטוריות מאובקות; גדרות האבן המעוקמות; בתי האבן הישנים של שכונת קטמון, שלא היה בהם אז שמץ מההדר הבורגני שיש בהם היום; המגרשים הריקים, שדות טרשים מסוכנים שנכלאו בין הבניינים החדשים של השכונה שבנייתה הייתה עדיין בעיצומה. כל זה נראה לי זר ומסוכן, מאיים ומנכר – בעיקר על רקע האזהרות החוזרות ונשנות של המבוגרים מפני שיחה עם זרים, קרבתם של הפועלים הערבים או מגעם של המשוגעים והתימהונים הרבים שהסתובבו כסהרוריים ברחובות הירושלמיים קפוחי-השמש. ההליכות הממושכות הללו, באור המסמא של הצהריים, נראו לי אינסופיות – מסעות ללא תכלית או תוחלת שסיומם אינו נראה לעין. חברים היו לי רק מעט, עדיין לא הספקתי להתאקלם בשכונה מספיק כדי להיות חלק מחבורה זו או אחרת. נשרכתי אחרי החבורות הקיימות,

הילקוט מעיק על כתפיי, קולט פה ושם שמץ משיחותיהם ופטפוטיהם הקולניים אבל שרוי רוב הזמן בהרהורים הנפתלים וחלומות בהקין שמלאו את ראשי. כך, באופן המפורק ודמוי־החלום הזה, שמעתי גם את שמעו של דוד השרוף. זה היה יום ככל הימים, בחצי הדרך הביתה, כשמישהו מלפניי, מאחוריי או מצדדי לחש־צרח פתאום: "דוד השרוף!!!" אפשר היה לחוש ממש על העור את הפחד שאחו בחבורת הילדים שבשוליה השתרכת. שרירים נדרכו, גנים נזקפו ועיניים נפערו לרווחה באימה שקשה לתאר את עוצמתה. "דוד השרוף! דוד השרוף!" הקולות הילדיים ביטאו את השם המחריד הזה כאילו היה זה שמו של השטן או מלאך המוות. הפחד זינק ונחבט בינינו כמו גולת זכוכית שנורתה באצבע מיומנת, נמֶצֶת תזזיתית בגולות האחרות ויוצרת סביבה מערבולת ערה של תנועה. בתוך כמה שניות מצאתי את עצמי שועט בכעתה יחד עם עדר הילדים, ליכי וריאותיי מתפקעים ממאמץ פתאומי וכפות רגליי הקטנות בוטשות במדרכה בכוח שלא הכרתי קודם לכן. אימה טהורה, צמיגה וכהה, שטפה אותי. לא ידעתי מי הוא דוד השרוף, לא היה לי מושג למה הוא אמור להפחיד אותי כל כך, אבל באותו הרגע פחדתי ממנו כפי שלא פחדתי משום דבר מימי. הילדים נפוצו בכהלה לכל עבר, חלקם נמלטו אל חדרי המדרגות של בנייני המגורים הסמוכים, אחרים דהרו במורד גרם המדרגות הארוך שירד אל רחוב טשרניחובסקי, ואני המשכתי לרוץ לבדי במעלה רחוב הטייסים, עיוור וקצר נשימה מאימה, חש בנוכחותו המפלצתית, המחרידה, של דוד השרוף נושפת בעורפי ומאימת להדביק אותי במרוצת. אני לא זוכר איפה בדיוק נאלצתי לעצור כדי לשאוף אוויר. האם היה זה בצומת של רחוב ניל"י, ביציאה אל רחוב אלוף שמחוני או בירידה לרחוב הרב חן? כל מה שאני יודע הוא שברגע מסוים אפסה תקוותי להינצל. ריאותיי חֶשְׁבו להתפקע מרוב מאמץ, הלב הלם בי כמשוגע, רגליי לא נשמעו לי עוד ועצרו את מרוצתן. הבטתי לאחור, כלאחר ייאוש, לא יודע למה לצפות. לא הייתה שם נפש חיה. הרחוב הריק עמד בדממתו, דממת צהריים ירושלמית כבדה כעופרת שרק ניסורו החרישי של גלגל החמה מפר אותה. התנועה היחידה שנראתה לעין הייתה מעוף אקראי של ציפור כלשהי והתפתלות זנבותיהם של חתולי הרחוב המחטטים בפחי האשפה. נשימותיי הלכו והתייצבו, הכאב בחזי ובשרירי רגליי הלך ודעך. חיכיתי עוד רגע או שניים, מתקשה להאמין שאכן ניצלתי. את שארית הדרך עשיתי בצעד מהיר ובגוף דרוך, שואף להגיע הביתה כמה שיותר מהר, להיבלע בבניין ולנעול מאחוריי את דלת הרבי־בריה הכבדה של הדירה.

למחרת, בבית הספר, ערכתי כמה בירורים זהירים כדי ללמוד מיהו דוד השרוף ואם הוא הצליח לתפוס את אחד הילדים ולעשות בו את המעשה הנורא שאת טיבו לא הבנתי עדיין. לקטתי את קרעי הסיפורים שסופרו לי וערכתי אותם בקפדנות לכדי פסיפס שלם: דוד השרוף היה שיכור ומשוגע. יום אחד הוא הרג את אמא ואבא שלו. אחרי שהוא הרג אותם הוא שתה הרבה יין, השתכר ונפל על הלהבה הפתוחה של תנור הגז. הפנים והחזה שלו נשרפו לכלי הכר, ומאז

כולם קוראים לו דוד השרוף. לא העזתי לשאול מה בדיוק הוא עשוי לעולל לילד שייפול לידיו, ואיש לא התנדב למסור לי את המידע הזה. האימה הגדולה מכולן נותרה ערטילאית, לא-מדוברת. חשבתי עליו לא מעט במהלך השנים הבאות. לא פעם דמיינתי את הרגע שבו הוא צונח, שיכור, על הכיריים ואת הלהבה המאכלת את עור פניו והופכת אותו למפלצת אדם. ניסיתי לשחזר את התחושה של העור הנשרף, את מראה ההורים האומללים ששוכבים מתים על רצפת דירתם ואת פניו החרוכים של הבן שהרג אותם. כמה שנים לאחר מכן, כשכבר הייתי מעורה הרבה יותר בחברת הילדים ובקי יותר בהויית עולמם, הראה לי אחד מהם את הגנן הנרגן, גדל הגוף, של אחד מהבניינים החדשים שנבנו בשכונה ואמר: "אתה רואה, זה דוד השרוף." הנהנתי בנימוס, אבל לא האמנתי לו. ידעתי שהוא משקר. אומנם לא ראיתי מעולם את דוד השרוף, אבל ידעתי בוודאות מוחלטת שהאיש המגושם שעליו הוא הצביע הוא לא הוא. דוד השרוף נראה אחרת לגמרי. הוא הרבה יותר מפחיד, והרבה יותר מסוכן. הוא ממשיך להתהלך עד היום ברחוב הטייסים, בין עצי האורן המאובקים וגדרות האבן המאפירות, ומחכה לרגע הנכון שבו הוא יצליח סוף סוף לתפוס אותי.

דבר מה על אהבה חיים וייס

כשהבטתי שמאלה ראיתי את הגשש יורד מהגי'פ, לרגע
פגעו עיניו בעיני והוסטו
(תמיר להב רדלמסר, מתוך "תמונת מחזור")

פעם, בזמן מן הזמנים, עת עולם של החיים טרם רבץ עליי פגשתי במדבר גשש בדואי שהיה מאוהב עד כלות בפנינה רוזנבלום. בהיותי בן עשרים וחמש, במחצית שנות התשעים, פיקדתי בשירות מילואים על מוצב קטן ומוזנח בגבול הארוך עם מצרים שבאותם הימים היה פרוץ ושועלים, תנים ומבריחי סמים הילכו בו בנחת מבלי שהדבר הפר את שלותו החיורת של המדבר. הייתה זו ארץ פראית שיופייה וחינה נבעו מכך שהיא לא עניינה איש. מפקדי הגֵנְרָה היו סגני אלופים נטולי כישרון ועתיד צבאי שהורחקו אל הפְּחוּת שבמרחבים, אל ארץ גֵנְרָה שוממה, ושם המתינו שפופים ונטולי רוח קרב לגיל הפרישה המיוחל. הציוד הצבאי שניתן לנו שיקף גם הוא את מעמדנו הנחות בהיררכיה הצבאית: גי'פים מקרטעים, חדרים מטונפים מכוסי רצפת לינוליאום מחורצת, תאי שירותים נטולי דלתות, ציוד שפג תוקפו ומכשירי קשר מצפצפים וחורקים בהם שידרנו השכם והערב לממונים עלינו הודעות כוזבות על סוירים אותם מעולם לא ערכנו. עם זאת, עליבותו של המקום לא רק שלא העכירה את רוחי, היא אף מילאה אותי בשלווה משונה של אדם שנקלע למקום בו שונו היחסים המורכבים שבין זמן ומרחב וכתוצאה מכך נפתח עבורו מעין צוהר קטן המאפשר להרהר בטיבם של המעשים עצמם.

במרכזו של הבסיסון הקטן והמוזנח עמד קרוון לבן בו התגוררו חמישה גששים בדואים שתפקידם היה ללוות את הסוירים לאורכה של גדר המערכת. חדרם של הגששים, שגרו בבסיס באופן קבוע, היה מעין עולם בתוך עולם. הרצפה כוסתה כולה במרבד של עיתונים ישנים, קופסאות תחמושת מעץ הפכו לארונות מזון קטנים שהכילו שומים, בצלים ותבלינים והחדר שלא אוורר כהלכה היה אפוף ריח של זיעה מתקתקה, של חרמוניות שלא כובסו ושל שמן רובים שנתערב בריחותיו המזמינים של בשר מתובל ורווי שומן שטוגן תדיר על גזייה כתומה וגדולה שניצבה במרכז החדר.

המשימה הצבאית שהוטלה עלינו הייתה פשוטה וחד־גונית: על ציר שאורכו כמה עשרות קילומטרים היינו אמורים להפעיל, יומם ולילה, ארבעה סוירים רכובים ועוד סויר אחד פיקודי עליו אני הייתי ממונה. לכל אחד מהסוירים הללו נלווה גשש שתפקידו היה לפענח עבורנו את הסימנים והעקבות שנתגלו על ציר הטשטוש שנמתח לאורך תוואי הגבול המשוער עם מצרים. וכך נסענו מדי יום ביומו לאורכו של ציר הטשטוש כשלאחוריו של הגי'פ רתום ברשלנות גלגל גדר

תיל שהעלה עננת אבק גדולה ויבשה. מצידו השני של הגבול במרחק של כמה עשרות מטרים מאיתנו נסעו החיילים המצרים בכלי רכב הדומים לאלה שלנו וביצעו בדיוק את אותה פעולה חסרת תוחלת. מדי פעם בפעם נעצרו הסוירים זה מול זה והגששים, המצרי והישראלי, ירדו מן הג'יפים והתחבקו בשמחה, התיישבו בנחת בצילו של אחד הג'יפים ושאלו לשלומם של בני משפחה וחברים משותפים.

מכיוון שלאיש מאיתנו לא היה עניין במשימה הצבאית שהוטלה עלינו (שממילא טבעה לא היה מחוור) הרי שהסוירים אומנם יצאו אך לא ממש למשימות צבאיות: צוות אחד בנה לוח שחמט גדול מבוץ, צוות אחר יצא למסעות ליקוט צמחי תבלין במרחבים העצומים והנטושים וצוות אחר שיחק מדי יום רמי עם חיילי יחידת הפיקוח של האו"ם תוך שתיית אלכוהול משובח אותו הביאו עימם חיילי האו"ם כחולי המדים ובהירי השיער מארצותיהם הקרות.

מדי ערב, עם התקררות היום, הייתי יוצא עם מפקד יחידת הגששים לסויר משותף לאורך אותו ציר שאיש אינו יודע היכן הוא מתחיל והיכן הוא נגמר: כביש שחור, ארוך וישר נטול פסי תיחום והפרדה הנמתח לו כנחש נטול ראש לאורכו של המדבר. שמו של הגשש היה עֶאבְד, איש בשנות הארבעים לחייו, מלא שמחת חיים ואין סוף תשוקות שרק את חלקן הוא ביקש לממש. הוא היה טבח מחונן שיכול היה לדבר במשך שעות על תכולתם של ממולאים ועל סוגים שונים של ערק. המטבח האשכנזי עניין אותו והוא חקר אותי באריכות על האופן בו יש להכין טשולנט ועל ההבדל, אליו הוא נחשף, בין הגרסאות המתוקות והחריפות של גפילטע פיש.

עם זאת, תשוקתו הגדולה והאמיתית, בה הוא השקיע את מיטב כוחו המדמה, הייתה לפנינה רוזנבלום שעלילות חייה הסוערים גדשו את תוכניות הטלוויזיה וטורי הרכילות של אותם הימים. יותר מכל דבר אחר בעולם הוא רצה לפגוש בה ולבשל לה את מיטב מטעמיו. בעניין הזה צריך לדייק: הוא לא עשה דבר וחצי דבר כדי להוציא לפועל את אותה תשוקה. מכתב לא נכתב, שליחים לא נשלחו וכל התשוקה כולה נשארה כלואה בתוך תחומו של הג'יפ הצבאי החבוט. ככל שאר האוהבים הגדולים באמת הוא ידע היטב כי כוחה של כל תשוקה טמון באי מימושה. עֶאבְד השתוקק לפנינה רוזנבלום כשם שאבותיו ואבות אבותי התגעגעו, כל אחד בדרכו, למשיח: המתנה אוהבת ארוכה וסבלנית. הוא חלם להביא אותה אל המדבר, אל הבסיס הזנוח ונטול הדלתות, ומשם להוציא אותה למסע קולינרי פלאי וקסום על גבו של ג'יפ אמריקאי ישן ומקרטע שבנעוריו ככל הנראה עוד דהרו על גבו חיילים אמריקאים תכולי מבט בעריה החרבות של אירופה.

מדי ערב היינו יוצאים מהבסיס ולאחר חצי שעה מחנים את הג'יפ במישור קטן וקסום למרגלות מצוקי הר חריף. מתוך צידנית עמוסת קרח הייתי אני מוציא בקבוק וודקה (עם העדפה ברורה של שנינו לפינלנדיה העזה) והוא היה שולף מהכיס הקטן של מכנסי המדים חפיסת סיגריות או גראס ואחרי כמה דקות של שתיקה

ועישון היה חוזר לאהבתו הגדולה נאנח קלות ואומר: "איזה יפה פנינה ריונבלום. באמת שאין בכל העולם אישה יותר יפה ממנה. כשהיא תבוא לכאן איזו ארוחה אני אכין לה. היא מלכה ותקבל ארוחה של מלכה!" ואז, לאחר השתהות נוספת הוא היה עובר לדיון קפדני ומקצועי בתפריט בו הוא ביקש להפגין את כל כישוריו הקולינריים תוך שהוא מתחשב במגבלות הדיאטה של נסיכת חלומותיו "שבטח לא אוכלת הרבה עם גוף כזה". הכבש היה הראשון להיפסל: בשר שמן ודשן שמקומו לא יכירנו בארוחת מלכים מעין זו. העוף הפך למרכיב המרכזי בארוחה והתוכנית הייתה להכין לה מטפונה, אותו תבשיל פלאי המתבשל על גחלים רוחשות מכוסות בחול כשהוא סמוי מן העין וקבור בבור תחת האדמה. ערבים שלמים הוקדשו לתכנון ההליך כולו: בחירת העוף "לא המגעיל הזה שמביאים קפוא לצבא" אלא עוף טרי, גדול ובשרני אותו הוא ישחט בעצמו. הירקות נבחרו גם הם בקפידה עם דגש על ירקות שורש והשמן העוטף את התבשיל כולו יהיה כמובן שמן זית טרי. תשומת לב ניתנה גם לתבלינים, עם דגש על אלו העדינים והימנעות מהעזים והנתונים במחלוקת (בעיקר כוסברה). הוא תיאר באוזני את כל שלביו של ההליך: טמינת הירקות הקוצצים בקפידה בתוך העוף. משיחת העוף בשמן ותבלינים והאופן הקפדני בו יש לעטוף את התבשיל בנייר כסף על מנת שהאדים והטעמים יישארו כלואים בו עד למועד הארוחה. בין שלוש לארבע שעות לפני הארוחה, כך הוא הסביר, יש לטמון את התבשיל בבור בו מונחים גחלים חמים מכוסים בשכבת חול עליה מניחים את העוף המכוסה בנייר כסף ("לא בסיר, בחיים לא בסיר") ואת כל זה מכסים בשכבה יפה של גחלים וחול.

התוכנית הייתה פשוטה וגאונית. פנינה תגיע ומייד הוא יכניס אותה לגי'פ שיעבור עוד באותו היום שטיפה וניקוי יסודי. את ריפוּדי הגי'פ האפורים והבלויים שספוג מזרנים הציץ מהם הוא יכסה בכד צבעוני ולאחר מכן הם ייסעו לנקודה בה טמון התבשיל, יאספו אותו, ולאחר רבע שעה ("אסור לאכול את זה ישר, צריך טיפה להתקרר") יגיעו לאותה נקודה מדויקת למרגלות מצוקי הר חריף, בה עצרנו מדי יום. שם הוא יוציא מפה משובצת אדום לבן, יפרוש אותה על מכסה המנוע של הגי'פ, יניח סכו"ם אמיתי וצלחות זכוכית והם יאכלו את המטפונה וישתו יין.

דיונים ארוכים היו בינינו בשאלה אם היא תסכים לבוא, אם היא תבין את גודל המחווה ואת עומק הציפייה. באחת השיחות שאלתי אותו, בחוסר רגישות של אדם צעיר שאינו מבין את אשר לפניו, למה הוא לא מזמין אותה ממש. עֶאָבְד התעלם מהשאלה אבל אני המשכתי לדחוק בו ואמרתי שאולי הוא חושש שהיא לא תסכים לבוא ולכן הוא לא מזמין אותה. עֶאָבְד הסתכל עליי כאב המביט באכזבה בבנו שלא למד דבר ואמר, ספק בתוכחה ספק בזעם: "אל תגיד ככה, אל תגיד ככה, אל תגיד ככה! אם אני אזמין היא בטוח תבוא. היא אישה עם לב גדול, לב זהב" ומייד, כחכם דת קדמוני העוסק בחישובי קיצין ובתכנון אחרית הימים, חזר לדון בכובד ראש בממולאים אותם הוא יגיש כמנה ראשונה.

ארבעת השבועות של המילואים חלפו ואת עֶאָבְד לא פגשתי יותר. עם חלוף השנים אני מהרהר באותן נסיעות משותפות ומקווה שאם חשבוננו של עולם יעלה יפה הרי שיום אחד, לא ברור כיצד, אני אמצא את עצמי שוב באותה חלקת אלוהים קטנה שלמרגלות הר חריף ושם ימתין לי, קצת יותר זקן וקצת יותר שיכור, עֶאָבְד הגשש אותנו אהבתי בשל כוח אהבתו לפנינה רוזנבלום. אנו נתיישב שוב למרגלות הג'יפ ואוכל להביט ממושכות בפניו, שעתה בוודאי ניכרים בהם סימני הזמן ואכזריותה של שמש המדבר.

תהיי ילדה טובה נעם פרתום

באשפוז היום אני מגלה שיש לי ורידים עדינים, שקועים וחבויים במיוחד. זה סיוט. על מנת לחבר אליי את האינפוזיה ולהתחיל במתן הסטרואידים האחות הסאדיסטית נאלצת לדקור אותי בממוצע שלוש פעמים רק כדי להצליח לבסוף להחדיר את המחט שמייצבת את הצינורית שמכניסה לגוף שלי את הנוזל השקוף הרעיל. התמיסה הסטרואידלית גורמת לי לקשיי שינה קשים, לחוסר תיאבון ולתיאבון מוגבר חליפות, בטני מתהפכת ומתבחלת כל הזמן ועצירות מתמשכת מושלת במערכת העיכול שלי ויש לי טעם מתכתי עפוש תמידי בפה (למרות שהתמיסה ניתנת בכלל דרך הוריד). זה טעם מגעיל וטורדני כזה שלא משנה כמה מים תשתי וכמה פעמים ביום תצחצחי שיניים הוא לא ימוש.

האחות טופחת לי על פתח הוריד במכות נמרצות עד שכף ידי, ואחר-כך זרועי, מאדימות כליל. היא מנסה לאתר וריד בכף היד שלי כדי שיהיה לי קל יותר לשכב מבלי שאצטרך להקפיד על יישור מתוח של הזרוע לטובת זרימה חלקה ועקבית של התמיסה אל קרבי, ואוכל להירדם ביתר קלות ולהסתובב מצד לצד במיטה בשנתי. הוריד בכף היד מסרב להנכיח את עצמו. מסרב להתמסר. אחר כך האחות מנסה את היד השנייה. גם שם אין הצלחה. אחר כך היא חוזרת ליד הראשונה ומנסה להחדיר את המחט לחלק הקדמי של האמה שלי. כשכל הניסיונות האלה כושלים היא נכנעת, עוברת שוב ליד שמאל – היד החזקה, הכותבת – והולכת ישר למאני שוט, לווריד המרכזי, המובהק והבולט מאחורי המרפק. וריד כיפוף הזרוע. גם הוריד הזה לא עושה לה ולי חיים קלים. אני מתענה ואנקות אווצ'ה שטוחות וחרוכות משייטות בכל חלל יחידת האשפוז. ברגע מסוים אלעד מסיט את הווילון שהאחות ואני מסתודדות מאחוריו בטקס המשא ומתן הפגאני של עסקי הדמים הקמאיים שלנו. עיני הנימפאה הכחולות שלו מימיות ומתרחבות אליי בחמלה ובאחת אני מבינה: יפחות האווצ'ה בקעו ממני.

אחרי דקות ארוכות של הצקות ופספוסים ולעיתים אף ויתורים מלווים אנחה מצד האחות, בסוף בכל זאת בא לציון גואל, הצינור מתחבר לווריד ומקובע בפלסטר (שגורם לי לאלרגיה ומגרד נורא ורק הוא בפני עצמו מותיר על עורי הרגיש סימנים אדומים של ציפורני חתול אלימות) והאחות הולכת לדרכה.

וריד המרפק המרכזי הזה ביד שמאל נשחק מרוב בלייה ושימוש יומיומי, ופעם אחת אני מתחילה לדמם בקיתונות על רצפת מרפאת האשפוזים. אחות אחרת, זוטרה יותר, באה לנקות את הדם שלי. הדם שנשפך ממני כל כך נוזלי שהאחות הזוטרה נבהלת ושואלת שוב ושוב אם אני לוקחת מדללי דם. אני עונה שלא והיא תוקעת בי מבט טמום, מרימה את סמרטוט הרצפה האדום והלח ומסתלקת. ידי חבולות מרוב זריקות וניסיונות הזרקה ושטפי דם. סימנים

כחולים-מצהיבים-מכתמים קטנים, גדולים וגיגנטיים מלבבלים על זרועותי כמו פרחים. טורפים.

הרגע ששובר את רוחי מדי בוקר הוא כשהאחות מתחילה לנגן בקול חרישי ויבבני את המשפט: "תהיי ילדה טובה, תהיי ילדה טובה." זו מין מנטרה מתחננת מתחננת עיקשת-נואשת שהיא ממלמלת שוב ושוב בינה לבין עצמה. כאילו אני לא שם. הריטואל הזה חוזר על עצמו בכל אחד משבעת ימי האשפוז המצטברים שבהם היא האחות שמטפלת בי. "תהיי ילדה טובה" במין יללת תפנוקים מתרפסת וכבושה, שבה ונשנית כמו תקליט שבור. "תהיי ילדה טובה."

בהתחלה אני נדהמת מהגישה הנוצרית המחמירה והמוזרה הזאת. אני משיבה לאחות בהתגוננות זעפנית לכאורה אבל למעשה בעיקר אפולוגטית – "אני משתדלת!" (ומתכוונת שאני מנסה להיות ילדה טובה. למה היא באה אליי בטענות? אני לא אשמה! הסרבנות של הוורידים התת-קרקעיים הנסתרים שלי אינה בשליטתי). האחות מרימה אליי עיניים ספק משתוממות ספק אדישות. "לא את", היא מפטירה לעברי ביובש ובריכוז. "אני מדברת לווריד", היא אומרת, ומחווה לכיוון יד ימיני החבוטה הנתונה בכפה כציפור מוטנטית. וממש באותה נשימה, ללא כל אתנחתא ניכרת, היא ממשיכה לשיר את שיר הערש האפל הקבוע שלה לווריד שלי תוך כדי שהיא משקעת בו את מבטה האטום – "תהיי ילדה טובה, תהיי ילדה טובה."

פתאום זה מצחיק אותי. האחות היא עולה חדשה והיא פונה לווריד שלי בלשון נקבה: וריד, תהיי ילדה טובה, היא מבקשת. תהיי ילדה טובה. פתאום כשאני מבינה שזו לא גערת משמעת המופנית אל כולי, אלא רק התייחסות מנותקת לווריד שלי – זה נראה לי חמוד ונוגע ללב ואולי אפילו קצת חתרני, שלא לומר פמיניסטי! יש לי וריד טראנסג'נדרים אמ-טורף שחווה את עצמו כבת. וריד עדינה כמו רקמת תחרה בלתי נראית. תכלס? מתאים לי! מה ציפיתי? שיהיה לי וריד מאצ'ואיסטי בהמה שתוקע פלוצים בפומבי?! ואולי זה בכלל לא וריד טראנסג'נדר אלא פשוט וריד מרב מיכאלי כזה שפונה להכול – וכמובן גם לעצמו – בלשון נקבה כאפליה מתקנת, מרדנית ומתבקשת.

מה שבטוח הוא שלפתע אני קולטת שזו אינטראקציה אינטימית בין האחות לווריד ואני לא קשורה ולכן גם לא מתערבת ויש לי חופש להתנתק, לבהות בנקודה אקראית בתקרה ולשקוע במחשבות בזמן שהאחות נאבקת בוורידים שלי, וריד-וריד בתורו.

ה"תהיי ילדה טובה" מסמן את רגע האימה היומי שלי באשפוז. הרגע שבו אני כמעט תמיד על סף דמעות. האחות מתחילה להתפלל לוורידים שיתנהגו יפה ויהיו ילדות טובות כשהיא עצמה נתונה כבר באפיסת כוחות ומתחילה לפלרטט עם אובדן תקווה מרוב שהורידים המחוריינים שלי עושים לה את המוות. ה"תהיי ילדה טובה" הוא רגע של תסכול מחץ עבור שתינו, עבור האחות ועבורי גם יחד.

זה רגע ההכרה בהיתכנות הכישלון. אני יראה מהרגע הזה אבל אני גם מחכה לו בדריכות. בציפייה של מי שממתינה מהופנטת לתאונה העומדת להתרחש בכל רגע.

אולי זה לא מפליא שהמשפט הזה רודף אותי. אני מדקלמת אותו לעצמי ברגעי הסוטול האפתיים בנסיעה חזרה הביתה מרוקנת ותשושה אחרי האשפוז, אני חולמת עליו ומספרת עליו לאלעד ומגלגלת אותו בראש. אני שואלת את עצמי אם אני ילדה טובה. ואם כן, אז למה לעזאזל אני נענשת בפשפושי הוורידים הבלתי נגמרים והמייסרים האלה? לפי הלוגיקה הנוצרית אפשר אף להרחיק לכת ולתהות למה אני נענשת בעצם המחלה הכרונית חשוכת המרפא ומלאת השיבושים המסוכנים והלא צפויים הזאת שפקדה אותי לפתע רגע לפני גיל שלושים ותובעת ממני אשפוזים ומיני תענוגות מפוקפקים אחרים. ומה זה אומר בעצם "להיות ילדה טובה"? מי היא הילדה הטובה? מה מגדיר אותה? בהסתמך על הברית החדשה זו כנראה מישהי צייתנית, מרצה, מהוגנת בכל רמ"ח איבריה, נימוסית, שעושה מה שצריך, נושאת בעול, משלמת על חטאיה ועל חטאי אחרים ואז עוד מפנה את הלחי השנייה. מישהי בלתי נסבלת שנשמעת מאוד כמו הילדה הקטנה שאני עצמי הייתי.

ביום האשפוז האחרון, כשהגיע ה"תהיי ילדה טובה" כבר בכיתי. כאב לי נורא החיטוט התחת-עורי. הקתטר הונח לא נכון והגיעה אחות אחרת, העיפה מבט מזועזע וניתקה אותי באחת מהעירוי הקלוקל לטובת אינפוזיה חדשה ושוב כל התהליך הסיזיפי והטררם עד שמצאו וריד חדש שעשה את העבודה. כאב לי ונמאס לי ורציתי כבר להזדיין הביתה והתפקעתי מבכי עולה על גדותיו. האחות נלחצה מהבכי שלי. גם לה לא נעים שככה היא מסתבכת עם ורידי התחרה הבלתי ניתנים לאיתור שלי ומכאיבה לי. היא אמרה לי בתקיפות: "מה יש לך. מה את בוכה. די. די" כשהסאבטקסט היה שאני מגזימה. מה השתגעת לבכות עכשיו מעירוי?! תירגעי ומהר.

לא ידעתי כבר מה לעשות עם עצמי. הכול העלה בי קבס. לא יכולתי להמשיך להביט באחות הזו פולשת לוורידים שלי. כל כך לא רציתי להיות שם יותר באשפוז עד ששוב פשוט התנתקתי לגמרי. הסתכלתי על זוגית חלון מאובקת שבה נשקף קו רקיע בתימי מתועש וכעור, מעוטר עגורנים ומכולות ענק מלאות בפסולת בנייה. מחשבתי נדדה, התפזרה, נפרשה לכל עבר, וזכרתי פתאום בתערוכה של חיים סוטין במוזיאון היהודי במנהטן שהייתי בה עם אלעד שנה קודם. כל ציורי העופות השחוטים שדמם הוקז, גופות של עופות תשושים ומרוטי נוצות ממוקמים בפוזיציות בלתי אפשריות וניבטים אליך במשיחות צבע עזות ודרמטיות בגווני להבה כחולים-אדומים-צהובים. עופות מיטלטלים תלויים מהתקרה בשלשלאות, הגפיים הקדמיות שלהם אחוזות בסדי מתכת והם מוצגים ככה לראווה ללא כל רוח חיים כהיו אסירים בפיגוע התאבדות המוני בכלא. זו הייתה תערוכה עוצמתית מאוד שהמליטה בתוך גופי צעקה משוננת והשאירה עליי רושם גדול.

קראתי בה שחיים סוטין תלה גופות מרקיבות של עופות ושוורים בסטודיו שלו במונפרנס ו"החיה" אותן בהתזת דם טרי ששיווה לגופות מראה של הרף אחרי השחיטה. מתחת לדלת הסטודיו שלו זלג דם סמיך לכל אורך המסדרון של קומת הבניין והוא נחקר בחשד לרצח. כשהשוטרים באו לדבר איתו ולתהות על קנקנו הוא נתן להם הרצאה על המחירים שיש לשלם לטובת האמנות. איכשהו, משום מה, הזיכרון הזה עודד אותי ובדיוק כשהוא הבליח בתודעתי האחות מצאה סופסוף את הווריד הסורר ואני נפלתי לשינה עמוקה. כשהתעוררתי והלכנו הביתה היה לי ברור ששילמתי במחיר האשפוז כדי שמתישו את הטקסט הזה.

קפה אקסודוס* דורית זילברמן

בא לנו להיות הרפתקניות באותו יום גורלי, לדליה ולי. הברזנו משיעור באוניברסיטה ויצאנו למצוא אופנוע עם חבר. בסדר הזה. השנה היא שנה ג' ללימודי התואר הראשון שלנו, שנת 1978 לספירה.

התיישבנו בקפה אקסודוס שהיה אז אופנת, מול גימנסיה הרצלית. זה היה צעד ראשון בהרפתקה. גרתי אז ברמת אביב הישנה, הייתי אמא לתינוקת בת שנה ושלושה חודשים ובעצמי בת עשרים ואחת. ניצלתי את שעות הבייביסיטר המעטות שיכולתי להרשות לעצמי, ורק לצורכי לימודים, ויצאתי עם דליה שותפתי לציד. לראשונה בחיי הבוגרים הייתי עצמאית, וגרושה טרייה. מעולם קודם לא ישבתי בקפה אקסודוס. בפנים ישב אריה מוסקונה. לא היה לי כל קשר לכוונה אבל למוסקונה כן היה לי, בגלל החנות לחיות מחמד שלו ברמת אביב הישנה.

דליה נהפכה לשותפתי לאחר שהחליפה דירות עם בעלי לשעבר, שזה עתה נהפך לגרוש שלי. בכך הקלה עליי את הפרידה המהירה ממי שכבר לא רציתי לחלוק איתו יותר את חיי או את דירתי. גרנו בסמוך למרכז המסחרי הקטן ברחוב ברודצקי, ולא פעם ישבנו בחנותו של מוסקונה וצחקנו איתו כשהילדה התלהבה מגן החיות הממוזער שזומן לה בלב העיר. לא קנינו חיית מחמד. הספיק לי בעל החיים הקטנטן והתובעני שרק למדתי לגדל, תינוקות שהייתי מאוהבת בה ומבועתת ממנה בו זמנית.

כך או כך, התיישבנו בשולחן של מוסקונה בקפה אקסודוס. לפתע נכנס לרחבת הקפה הפנימית, ממש מולנו, אופנוען. ולא היה אפשר לטעות בכך כי רק בתוך הקפה הוא טרח להוריד את הקסדה. לא הבנתי: איך זה קורה שאני מצחיקה את עצמי ואת דליה ומזמנת אופנוע עם חבר, והאופציה מתגשמת בתוך רבע שעה מרגע הקריאה.

האיש שמתחת לקסדה היה מפורסם. זיהיתי אותו מייד. לא היה סלון שלא אירח אותו בישראל של שנת 1971, השנה שבה הוקרנה סדרת הטלוויזיה הראשונה בישראל: "חדוה ושלומיק". הייתי בת ארבע-עשרה כשהסדרה שודרה. היה אז ערוץ טלוויזיה אחד בישראל, וכולם צפו רק בו. "הבלדה על חדוה ושלומיק" התנגנה מכל חלון בלילות הקיץ. התמכרנו מייד. צפינו בשידור וגם בשידור החוזר. פעמיים בשבוע מדינת ישראל שבתה מכל מלאכה, התיישבה מול המרקע וצפתה בשחור-לבן בגיבוריה. גיבור הסדרה, שלומיק, נהפך לשלומיק גם בחיינו. רבים ורבות רדפו אחריו ברחוב וצעקו לו "שלומיק, אל תהיה מגעיל אל אשתך. מה זה!" והתכוונו לחדוה. כילדים לא מחוסנים חלו כולם בתעות שמערבב בין הגיבור לשחקן שמגלם אותו. בטורי הרכילות, עם זאת, הקפידו לקרוא לו בשם שנתנו לו אביו ואימו: "מנחם זילברמן".

* פרק מתוך "הבלדה על דורית ומנחם" העתיד לראות אור בהוצאת "ידיעות ספרים" בקרוב.

כל הנוכחים בבית הקפה הפסיקו לשתות קפה ולאכול קרמשניט, והתרכזו במיצג שלפניהם: אופנוען תימהוני מעט ואלמוני נעמד באמצע בית הקפה, מסיר את הקסדה, מרכיב משקפיים שחורי מסגרת, מסלק באצבעותיו בלורית חלקה וארוכה מעל המצח, בוהה סביב ובאחת נעשה מוכר לכול. מנחם זילברמן.

אולי הוא היה רזה יותר מבטלוויזיה. בעצם הרבה יותר רזה. כף יד דקיקה. אצבעות רזות שהעור שלהן דמה לזה של רגלי תרנגולת, אבל בהחלט נחמד למראה. אולי לא מאוד גברי, קצת כמו שקראו לזה אז, בשנת 1978: "יורם".

אמרתי לו: "הם כבר הלכו." ראיתי שהוא מחפש מישוהו בקהל ולא מוצא. מה המסקנה? שהם הלכו. ככה אני יוצאת מבריקה. שרלוק הולמס באישה.

הוא ענה בקולו המונוטוני: "אה, את מהוועד של בנק לאומי?"

אופס, בבת אחת כל התוכנית שלי הושלכה הפחה.

ליקקתי את פצעי גאוותי וארגנתי את החומרים מחדש. הוא מלמל משהו על עיכוב ועל האופנוע, ואז: "קבעו איתי פה כדי לסגור מחיר להופעה."

"במה אתה מופיע? קטעים נבחרים מ'חדווה ושלומיק'?"

"אני עושה סטנד-אפ קומדי, שמעת על זה?"

"לא, ואני לא מהוועד של בנק לאומי, עניתי ממקום מושבי בין דליה למוסקונה. מנחם עדיין עמד במרכז הקפה."

עכשיו מנחם זילברמן ארגן את החומרים מחדש, התקרב ואמר: "מוסקונה, אתה לא מכיר לי את החברות שלך? אצלנו השחקנים נהוג לחלוק." אמר וחייב את הקסדה.

אריה לא הזמין אותה לשבת, ורק אמר: "תכיר זו דורית וזו דליה."

מנחם: "יושב עם שתיים, הא?"

אני ראיתי בעיניים רק אופנוע עם חבר. דליה שתקה. מראש ויתרה. הלוא אני זו שזימנתי אותו. מוסקונה לא הפגין רצון עז אבל מנחם זילברמן לא היה זקוק לזה. הוא רק אמר: "אה, סטודנטיות לספרות," ושלף מהכיס שלו דף מקופל, פרש אותו בשתי כפות ידיו, שעור רגלי התרנגולת שלהן נצפה עכשיו בקלוז אפ, והעביר בי רטט קל של גועל. ציינתי לעצמי, טוב ברור שאיתו אני לא הולכת לשכב. אבל הוא אחלה רכישה בתור אופנוע עם ידיד. הוא קרא לנו בקול רם שיר שכתב.

זה היה פזמון בחרוזים משוכללים, שדיבר על המג"ד בשירותו הצבאי, את המילה מג"ד הוא הפך ל"או-מייגד". שנון מבריק ויצירתי גובר על עור רגלי תרנגולת. הוא קיפל את הדף והחזיר לכיס. "אני כתבתי פזמונים לכל המפורסמים," הוא אמר. "לאריק איינשטיין, לשלום חנוך, לגידי גוב. אני מתכוונן גם לשלוח להם את זה בשבוע הבא."

אחר כך אמר לי, "אני צריך ללכת אבל מה דעתך לתת לי את מספר הטלפון שלך?"

אמרתי, "לא, תן לי את מספר הטלפון שלך."

הוא אמר, "אבל למה, אני לא אוהב לשבת על יד הטלפון ולחכות שעות לטלפון ממך."

אמרתי, "כן? ולמה אתה חושב שאני אוהבת? מה, נשים אהבו לשבת ולחכות אלפיים שנה?"

הוא ענה, "את יודעת מה, בואי נדלג על שלב הטלפון ותיתני לי ישר את הכתובת שלך."

"אני גרה ברחוב ז' ברודצקי." התחכמתי.

"אל תדאגי, אני ז' מנחם." הוא ענה בלי להסס. אחת-אפס.

אוקיי, אמרתי לעצמי, בוא נראה אותך עכשיו. ובקול הוספתי:

"יש לי תינוקות שאני משכיבה לישון בשבע, אני מתפנה רק משעה שבע וחצי."

"אז אגיע בשש. אני סקרן לדעת איך נראה המחזיק מפתחות שלך." לזה לא ציפיתי מגבר רווק שיצא לציד. שתיים-אפס.

כל זה התרחש ב-23 בינואר, 1978. ב-15 בינואר התגרשתי רשמית ברבנות הראשית. הייתי גרושה פחות מעשרה ימים. נפרדנו עשרה חודשים קודם לכן ומאז גרתי עם דליה שקדי. מעט הגברים שהיה לי קשר איתם העדיפו להגיע בתשע, עשר, אחרי שגם הריח של התינוקות עבר מהסלון לחדר הילדים. הם היו מעוניינים בי ובגופי אבל בשום אופן לא בה. כך שההצעה כאן הייתה שונה. אבל ביתיים הלב שלי לא מגלה לפה כמה הוא מתרגש לשמוע את זה.

כשסיימנו עם החלק האדמיניסטרטיבי עוד לא רצינו להיפרד. אף שדליה ואריה חיכו לי בתוך בית הקפה, ולא היה זה מן הנימוס לעזוב אותם לזמן כל כך ארוך, מצאתי את עצמי מלווה את מנחם זילברמן ועומדת איתו נצח בפתח בית הקפה. הוא עצמו בכלל מיהר, אבל אני עדיין רציתי לתקן את הרושם.

אמרתי, "אני מעריצה את דני סנדרסון."

(לימים יספר שמעריצות היו ניגשות ושואלות:

"אתה מנחם זילברמן מלהקת הנח"ל?)

כן, זה אני.

יכול להכיר לי את ששי קשת?"

הוא אמר: "אה, כן?"

אמרתי, "כן. אני מעריצה את דני סנדרסון בייחוד בגלל השיר 'המגפיים של

ברוך'."

מנחם זילברמן אמר: "ומה אם אני אגיד לך שאני כתבתי את 'המגפיים של ברוך'?"

עכשיו הייתי מופתעת מאוד. שלוש-אפס.

"אוקיי, בפזמון עזר לי אלון אולארצ'יק. את יודעת איך זה, ישבנו כל החברים וכתבנו את זה. הייתי חלק מכוורת. כתבנו יחד את החומרים. גם השיר 'ככה היא באמצע' הוא שלי."

טוב, זה בהחלט היה יותר מדי.

"את יודעת איך זה," הוא אמר.

כן, ברור.

את חושבת שמישהו יבוא לבדוק? (השיעור הראשון שלי במימוזיס)* אגי משעול

לא היו לי יומרות להפוך לציירת, אבל הצטרפתי לקבוצת הציור של אליהו גת כי אהבתי לצייר ועניינה אותי שפת הצבעים והצורות. אליהו, צייר נוף נפלא, אהב להוציא אותנו לטבע כדי שנראה מה מחולל האור לצבעים ושנריח מלבד טרפנטין, גם שלף. נהגנו להתפזר, חבורה משונה, עם כני ציור על הגב, סורקים את השטח ומתמקמים לבסוף עם הכן, הצבעים והפלטות, מול מה שלכד את ליבנו.

גם אני כמו כולם התבוננתי סביב ובחתי גבעת חול מוכתמת במיני שיחים שהצטופפו סביב עץ קיקיון. מעבר לחיבה שאני רוחשת למילה קיקיון, משך את תשומת ליבי העץ דמוי שיח ההוא שמאז יונה הנביא נדחק אל שולי השבילים והשדות, אח לשמיר ולשית. עליו פרושים תמיד כצורת כף יד וצבעם ירוק, כחול עמוק ואדמדם. זרעי הקיקיון יפים מאוד, מבריקים ומנוקדים בחום בהיר. בילדותי נהגנו לחלץ אותם מהקליפה שקוציה רכים ולהשחיל אותם למחרוזות, בלי לדעת עד כמה הם רעילים ושבכוחם להמית אדם.

הכנתי את פלטת הצבעים, ערבבתי אוקר ומיני ירוקים ושקעתי בציור. על הבד המתוח ציירתי את מה שראיתי: גבעות חול, שיחים, ואת הקיקיון שלי מיקמתי ממש במרכז הציור.

אליהו, שנהג להסתובב בין המציירים, עצר מדי פעם מאחורי גבו של זה או אחר, כשהוא מצמצם את עיניו לכדי סדק, יוצר בין האמה לאצבע מעין מסגרת, מקרב ומרחיק את זרועו מהציור כדי לבודד ממנו חלקים ולבחון "אם זה עובד".

כשמעתי את צעדיו מתקרבים וחשתי בו ניצב מאחוריי, שמטתי את המכחול. הוא רק התבונן בלי לומר דבר ואחרי שתיקה ממושכת פנה אליי ושאל:

"תגידי, ומה זה העץ הזה באמצע הציור?"

בדחילו הכי גדול שלי עניתי לו, כשאני מצביעה על הקיקיון:

"זה זה, העץ."

שוב שקע בשתיקה ארוכה שאחריה בטון סוקרטי שאל את השאלה שמאז אני מפנה לתלמידיי כשהם מגוננים על השיר שלהם במשפט "אבל ככה זה היה":

"ואת באמת חושבת שמישהו יבוא לבדוק?"

* קטע מספר מתהווה ששמו הזמני הוא "חיי שירה", המכיל אנקדוטות, שירים, פרגמנטים וקטעי התבוננות בחיי כמשוררת, החל מבחירת העט וכלה בפלא ההשראה.

חצר הדובים אבישי חורי

מאוחר יותר יחשוב הילד שרק בגלל שהתעכב ליד חצר הדובים הם עומדים כאן עכשיו, הוא ואחותו, על שפת המדרכה מתחת לפנס, כשמעליהם עומד האיש המזוקן ובוכה. הם שותקים, ידיהם אוחזות בשקיות גדושות מתנות שקנה להם האיש המזוקן, חיות מפלסטיק עברו וסוודרים צבעוניים לאחותו. אם רק היה מותר על מבט נוסף בדוב הפצוע, הוא משוכנע, אולי כבר היו על האוטובוס בדרך לעיר המקלט שלהם. הדוב הגדול כבר ישן בגן החיות, ידו חבושה, אבל נהמות הכאב שלו עוד מצלצלות באוזני הילד. הן מתערבבות בקולו השבור של האיש המזוקן שאומר, "מה זה המסמר הזה שאתה תוקע לי בלב?"

החנויות סביבם בשלבי סגירה. מעבר לכתפו של האיש המזוקן בוהות בילד עיניים ריקות של בובות ראווה, והילד שואל את עצמו אם דובים מקבלים חיסוני טטנוס. אחר כך נזכר בפעם ההיא שהתלווה לאימו בביקורה השבועי בשוק העירוני. בזמן שהקצב שקל את כרעי העוף חלפה מאחוריהם ילדה קטנה, רצה בצווחות אימים. בעקבותיה דלק איש. שערו השחור היה מבריק ומשוח לאחור, משקפי שמש כיסו את עיניו, וצעדיו היו מהירים בהרבה מצעדי הילדה הקטנה. שפתיו הדקות היו מכווצות כאילו בשריקה והוא חלף מאחוריהם כמעט בלי להשמיע קול. האיש הדביק את הילדה לא רחוק מבסטת האבטיחים, ואז תפס בזרועה, ניער אותה ולחש באוזנה. הילדה הקטנה עוד ניסתה למחות, אבל אז החל האיש לשאוג. המוכרים והעוברים והשבים ניסו להמשיך במעשיהם, אבל האיש עם השיער המבריק לא הפסיק לשאוג, גם הרבה אחרי שהילדה השתתקה. "אדוני, אתה מגזים," התערבה אישה אחת. "זה לא עניינך, תמשיכי ללכת!" האיש צעק עליה. "בוא, אני סיימתי כאן," אמרה אימו של הילד, שכלל לא הבחינה במתרחש. בזמן שעמד הילד עם אחותו מתחת לפנס הוא קיווה שמישהי תפנה לאיש המזוקן ותגיד לו "אדוני, אתה מגזים," אבל בכי לא מושך תשומת לב כמו צעקות. אנשים רבים חוצים את הכביש אבל אף אחד לא מתעכב ליד השלישייה המשונה. "כל מה שביקשתי היה שנדבר רבע שעה על שלום בית," אומר האיש המזוקן, והילד שואל את עצמו אם פספסו כבר את האוטובוס האחרון הביתה.

רבע שעה; נשמע לו הגיוני שזה בדיוק הזמן שארכה ההשתהות שלו ליד חצר הדובים. "תבוא כבר, אני לא רוצה שהוא יצעק," אחותו לחשה לו בגן החיות, והילד הסתכל לאחור. האיש המזוקן הסתובב שם, התבונן בעצים, וחיך כשראה שהם מסתכלים. הילד הסתובב בחזרה אל הדוב המייבב. הוא לא הבין למה אחותו דואגת כל כך; לאורך כל היום האיש היה רגוע ונדיב. הוא לקח אותם לחנות "ממתקולדה" ונתן להם למלא כמה שקיות שרצו. הוא הסתובב איתם בעזריאלי למרות הנשים הלא־צנועות שהופיעו בפרסומות, וחיבק אותם למרות שלא נפגשו כמעט שנה. הוא המתין בזמן שהילד בהה באגם הפלמינגו; ואז בשועל המעופף; ואז בדוב הסורי; ולא ביקש דבר בתמורה, רק

רבע שעה לדבר על שלום בית. "הנה, אתה רואה? עכשיו הם ישחררו אותך", האיש המזוקן הצביע על עובדי גן החיות, שהתקרבו לאט אך בנחישות אל הדוב שידו נלכדה בתוך צינור מתכת חלוד שבלט מהאדמה.

"שיפסיק לבלבל את המוח", כעסה אימו בפעמים הקודמות שסיפר לה שהאיש מבקש להשלים איתה. "הוא רוצה לשגע אתכם כמו ששיגע אותי." כשהילד היה צעיר יותר ונכנס לתוך מה שאימו קראה לו "התקפי זעם", היא הייתה אומרת לו לפעמים "אתה יודע את מי אתה מזכיר לי כשאתה משתולל ככה?" והילד ידע מצוין שהיא מתכוונת לאיש המזוקן, וזה היה מעליב אותו כל כך שלא הייתה לו ברירה אלא להגביר את הצרחות. אז הייתה אימו מושכת בכתפיה וממשיכה במעשיה – תמיד הייתה עסוקה, רוחצת כלים ומקפלת כביסה ונאנחת – עד שהילד היה שוקע בעלבונו ונרגע. בחצר הדובים הצליחו עובדי גן החיות להשתלט על הדוב הפצוע, שנראה כעת רפוי ומנומנם.

הילד ניסה לדמיין איך זה יהיה, לגור עם האיש באותו בית. הוא תהה אם יידרש להתלבש כמוהו, במכנסיים שחורים ובחולצה לבנה מכופתרת, ואם ארוגות המטבח יתמלאו בוופלים מצופים ובנחשי גומי. הוא חשב שיסכים לסיודור כזה, גם אם זה אומר שיבלוט מאוד בלבושו בין שאר ילדי הכיתה. דבר אחר הפריע לו; הוא לא הבין למה בטלפון האיש היה אומר לפעמים שאמא שלו היא אכזרית ומפלצת, אם כל כך רצה לגור איתם באותו בית. הוא מעולם לא העז לסתור את דברי האיש המזוקן, אבל נהג להרחיק מאוזנו את שפופרת הטלפון עד שהנושא התחלף. "בעוד עשרים דקות אנחנו צריכים להיות בתחנה המרכזית," אחותו אמרה כשיצאו מגן החיות. "רק אחרי שנדבר רבע שעה על שלום בית," אמר האיש. "אולי כבר נדבר על זה בטלפון?" הציע הילד, שעוד היה מוטרד ממראה הדוב המייבב. חיה כזו עצומה, מאיימת, סובלת.

האיש המזוקן עצר בפתאומיות מתחת לפנס רחוב, והאחים עצרו אחריו. כתפיו של האיש שחו, והוא סב לאט על עקביו. חולצתו הלבנה השתרבבה בחצייה מחוץ למכנסיו, והוא נראה פתאום קטן יותר, מזוקן פחות מדרך כלל. "אולי כבר נדבר על זה בטלפון?" האיש חזר בשקט, דמעות עולות בעיניו. "זה מה שמגיע לי, אחרי כל היום הזה?"

הילד לא ידע מה לענות וגם לא ידע כמה זמן הם עמדו שם, מתחת לפנס. הרגיש שעברו שעות, ימים, עונות; קודם לכן מעולם לא ראה גבר מבוגר בוכה. הוא רצה שהמדרכה תיבקע לשניים ותבלע אותו ואת אחותו – הוא היה משוכנע שזה מה שאכן קרה. האיש המזוקן, שהתקפי הזעם שלו הלכו לפניו, נעלב ממנו. לאור הפנס עמדו שלושה אנשים, בובות ראוה ושקט גדול.

בסוף הצליחו להגיע הביתה. הוא ואחותו המשיכו לשתוק גם כשהתיישבו באוטובוס, השקיות העמוסות מתנות תופסות שני מושבים נוספים לפניהם. לפני כן האיש המזוקן סלח לילד על מה שאמר, והסכים שהשיחה על שלום הבית תתקצר לחמש דקות, עד שהאוטובוס מתמלא. הם התיישבו על שפת מדרכה בתחנה המרכזית והילד נצמד לאחותו, במרחק־מה מהאיש המזוקן. "תילחמו על השלום," הוא הטיף להם, ואז שם לב למרחק ביניהם. "בוא, שב ליד אבא שלך," הוא ביקש מהילד. "או שאתה לא רוצה?"

טייץ ענת עינהר

היא הייתה לזיקית של לייקרה. מדי יום עטתה לה עור וביום הבא נושל העור ובא עוד עור, מטפס ונקרם על רגליה, ולבסוף, בגמר העטייה והכיסוי, צליפתה של מכפלת הגומי במעלה מותניה – פלאפ. פעם זה עור שהודפס בו דגם של נמר קדור חברבורות, פעם הוא נמר לבקן־בהקן, פעם פרת שחור־לבן. פעם הוא נדמה לקיר כהה שזרקו בו, בהתפרעות ארטיסטית, רבבים לבנים, פעם פשטו בו צבעי הסוואה מכל גוני הירוק, אף שבעיר שבה היא הולכת מעוטים הירוקים ורבים האפור והחום.

העור הזה, עור הזיקית הנלבש ונפשט מעליה, חולדות זללו אותו פעם בחשכת הלילה, מצאו בו טריפה. קרעו בו קרע ארוך בשיניהן הדקיקות, כססו אותו ברגשת שפמות, כיאה לבגד סספוג בחומר החי. היא חזרה ממסיבה מפוארת של אוליגרך ושל קבוצת הכדורגל שלו, ואף שלא נמנתה עם בעלי הזכות להיכנס לתחום הווי. איי.פי והותר לה לשוטט רק מחוצה לו, אף על פי כן בסוף הלילה הדיף הטייץ את צחנתם של כל הסיגרים מהונדורס וניקרגואה שהפיחו שם חשרת עשן כחלחלה. מי יודע כמה הסריחו שמלות העילית של נערותיהם של המקורבים המעשנים למכביר, שמלות שנתפרו במלאכת יד קפדנית תשעים ומאה שעות, ולא נועדו אלא ללבישה אחת ויחידה.

בשוך המסיבה, בבית, פשטה את הטייץ המשומש ותלתה על משענת כיסא במרפסת, שיתנדפו ממנו ריחות ההוללות אל אוויר הלילה המצנן. מאחורי הכיסא הייתה מין גרוטאה, שידת עץ ישנה שחור נקדה פעם בגבה כדי להעביר שם חוטי חשמל של ממיר דיגיטלי או מכשיר ויֶדְאוּ. היא הלכה לישון עירומת רגליים ולא ידעה כי ברגע שתפנה את גבה אל המרפסת יזדרזו חולדות הביבים במעלה הגזע של האזדרכת ובענפיה וירוצו כהרגלן אל בית המרוזח שלהן – זו השידה הנעולה, ששער אחורי נוקב בה למענן. ובלילה ההוא גילו בדרכן את הבגד הריק שטוגן בזיעה ובעשן, ובבוקר, כשיצאה למרפסת כדי לקחת את הטייץ אל מכונת הכביסה, נחרדה לגלות את הקרע הגדול שכרסמו שם שיניהן בתאוה, פרום חוטים ומתפורר לאורך התפר של המפשעה. שאר הבגד נותר כשהיה, ונדמה כי לא משך את רעבונן של הפורצות הליליות.

ואולי לא התפלאה כל כך שכה התאוו החולדות אל חותם מפשעתה בעומק הלייקרה. לרגעים, אז, מומן זה היה, נדמה לה כי ייתכן וכל צעיר ומבוגר קוראים בקווי הטייץ שלה את עתידות הלילה, כמו ידעונית המנבאת את הבאות לפי קרומי הקפה וחריצה כף היד. והרי כזה הוא הטייץ, מצומד כעור אל הבשרים ומתחקה אחר כל קימורת וחמוק, בלא היסט, בלא רפיון מרמז. גס היה הטייץ, ואינו מטשטש גם את הקפלים המוצנעים ביותר של זו המפשעה, חביבת המכרסמות.

ועל כן גם הם, גבר זה או אחר, צרו במבטם את עירומה מבעד ללייקרה המסגירה, המפתה ומשדלת לכאורה.

היא יושבה כך, לילה אחד באפלוליתו של בר, ולטייץ החדש שקנתה בו ביום עוד היה הריח המבושם שמספיגים בכל הבגדים של סניפי הרשת הנפוצה, כאילו לחמניות ולחמים נאפו שם על מדפי הנירוסטה ודינם להיזלל בכל פה. על הכיסא לצידה ישב גבר והזמין לה משקה, ואף שכרך את כפות ידיו על כוס הערק שלו, עיניו אצבעו את ירכיה, גם את נקודת מפגשן המשורטטת בטייץ כחץ, עד שבשכרותה כמעט האמינה שאומנם כן, בלילות גם עיניים מגדלות ציפורניים. ככל שרבו מנות המשקה, וגם צ'ייסר פה ושם נתנו להם בכוסיות ננסיות, ובקרבה כבר הזדווגו אלכוהול אחד ואלכוהול שני בזיון חם וצורב ונסתממה דעתה בגינם, והוסיפו ורבו כאמור מנות המשקה, כן נתרכך הטייץ החדש על ירכיה, גם בנקודת מפגשן נתמסס ונספג כעור מן העורות, והנה הגיעו ובאו גם ידיו של זה היושב לצדה, זה שפינק אותה במשקאות וכעת פינק גם בידי, החליק את כפותיו הגרומות על הטייץ המבושם בלישה ובמעיקה, עד שאי שם, בעמקי הלייקרה, נפערו נקבובי הבד הזעזעריים בתימהון בתולי.

מתי נוריד ממך את המכנסיים האלה? לחש הגבר באוזנה, והיא הרחיקה רגע את ראשה ולימדה אותו שיעור קטן: זה נקרא טייץ, והוא, שוב על אוזנה, צחקק בגניחת שיכורים ואמר, אם את רוצה אני אגיד שגם לאמא שלי קוראים טייץ, וגברת אמא טייץ השאירה הודעה שתלכי איתי רגע לשירותים ותרשי לי להוריד ממך את המכנסיים והיא לא מוכנה לשמוע לא. ומייד נחפו להבהיר: אני מתכוון שהיא לא מוכנה לשמוע לא ממני, ואני תמיד עשיתי מה שאמא טייץ שלי אומרת.

אם הורידה אם לא הורידה, אם נתנה להוריד לה או הדביקה במרי את עגבותיה אל כיסא הבר – כן, עגבות היו לה אז – עד שבשביל להפשיט אותה נדרש לשלשל את הטייץ כל הדרך במורד רגל הפליו המתקלף של הכיסא – כרגע הדעת איננה נודדת לשם. מפני שגברים באו והלכו והטייץ בא ונשאר למרות הכול. אפשר לומר כי השנים עשו שמות בפלג גופה התחתון, שאשמתן היא. אבל הרי זו העסקה: צאי וקטפי לך יום ועוד יום כמו ליקוט כלניות בשדה, ולאט לאט, כמעט בלי משים, יכבד משא הכלניות בידייך, ורגלייך ייתשו, וקומתך תשתופף קצת, וגם כותרות הפרחים שחמדת לעשרות, פה ושם כבר ייגע בהן נגע, והריח האדום יתערה בו שחור משונה. לעיתים אף תמאסי בהם, בפרחי הימים, ויתחשק לך שכך פתאום יתחלפו הדברים, והם, הפרחים, יבואו ויכתרו אותך במלכודת ארגמן, ויקטפו את גופך העייף שנשחת מכותרת עד שורש.

עכשיו נצמד הטייץ אל גופה בזעף קנא, והרווח בינו ובינה היה לאפס, וכפלא הייתה בעיניה גמישותה של הלייקרה שאין בה מחאה ואין לה עונה, אלסטיות ביולוגית ממש, כשל עור מן החי. רגליה דשנו מאוד וקסוליה התעבו תחתיהן נאמנה כדי לשאתן כאשר ירצו, עד שכל הליכה העלתה אוושה קצבית – כרחש

הזה של ניסיון שב ונשנה להדליק גפרור – חיכוכה של ירך בירך. גם אגן הירכיים צימח בשר לבן ועצל, מחובץ כחמאה באחיזת הבד. כשם שהקיצה עם הטייץ כן הלכה איתו לישון תחת השמיכות, וכבר ויתרה על חיץ של תחתונים ולו גם הדקים ביותר, משום שאלה טבעם לחרוץ חריצים תחת הלבוש כבחלוקת הנתחים בבקר.

והבעל שלה, שהתמיד לאהוב אותה פגומה כשלמה (גם אני, גם אני אהבתי אותו אז, כשהיינו במסיבה על גג של מישהו וכל הבחורים היו רזים מאוד והוא... הייתה מזכירה לעצמה מפעם לפעם בפנקסנות רעה, שלא היה בה צורך, ואולי כן היה, הרי דווקא אלה המתחשבים כל כך קשה לשער מה הן מחשבותיהם הכמוסות, ופעם אחת, בארוחת הערב, כשטענה בתוקף שהוא גדול ורחב ממנה, או אז פלבל עיניים ואמר, הגמל לא רואה את הדבשת, ובמקרה שלך הדבשת היא מלפנים, וכולם צחקו סביב השולחן והיא בראשם, ואולי צחקה היא ושתקו האחרים, וכך או כך היא צחקה אז בלב שלם, צחוק ממלוא הדבשת, מפני שאף על פי כן היא הייתה נאהבת, פגומה כשלמה), לפעמים, במיטה בלילה, כששניהם נעשו פתאום גוריים וצמאים לחום, ומיהרו לכרוך זה בזה את כל איבריהם עד כדי פקעת, אז נאחזו ידיו ורגליו בלייקרה המתוחה עליה בחומרה, כמו חליפת לחץ שפשיטתה תעלה בנזק מזווע, ופיו היה ממלמל בחשכה איזו מחאה רפה על זה הטייץ שגופה יצוק בו במקשה אחת, וברור היה לו ולה כי הוא אומר כך מן השפה ולחוץ, ומזלם שמנדב להם הטייץ תירוץ קל להתאשכל יחד בלי לערב בזה זין וכוס.

באמצע הלילה, אחרי שמתוך שינה התרופפה אחיזתם והוא פרש לצידה האחד של המיטה והיא פרשה לצידה השני, נפקחו עיניה בחשכה. נורת הניאון הכחלחלה הדולקת יום ולילה במטבח שבבית החרדים שממול זרופה על חדר השינה שלהם אור-לא-אור, כאילו לא היו שם בשר ודם וחפצים אלא רק הקרנה של כל אלה, מקסם שווא שיכבה בסוף הסרט. היא הזיחה את השמיכה והתיישבה על שפת המיטה בצמצום איברים, שלא יתעורר שם משנתו, שלא יקרע קולו את מתיחת השקט. ראשית ירדו כפות רגליה אל הרצפה, ומייד השתלשלו אחריהן רגלי הטייץ שלה, וכאשר קמה ועמדה שם בדומיית הבית (רק שריקת הגבהים של המגדלים והעגורנים שבחוצות עברה בדממה בחוט ומחט) ידעה לאן מועדות פניה ויצאה אל המרפסת. שידת העץ הישנה עוד עמדה נעולה מאחורי הכיסא, אבל שברירי וישן היה המנעול הקטן שבראש הדלת, וניעור חזק ודאי יפורר אותו לרסיסי חלודה ותיפתח הדלת פנימה. מתוך תוככי השידה עלו קולות של הוללות לילית: בית המרוח של החולדות שקק חיים, נגינה עליזה של פסנתר קיר לא-מכוון והשקת כוסיות מצלצלת, ומעל הכול חרושת כרסום וכסיסה ולקלוק שפתיים תחת שפמות תאבים, נוטפים שומן סמיך, ופרווה מברישה פרווה לאורם האדמדם של אהילי הקטיפה. המנעול הקטן התפרק בכף ידה ונפרצה הדלת: הנה היא עומדת בפתח ופוסעת פנימה, מריחה כמו מעדן מלכים, וקהל רעב בוחן אותה מכף רגל ועד טייץ.

קונטנט אקסצ'יינג' רוני פלומן

תראי, אמר לי המנכ"ל של הסטרטאפ, תראי איך כתבו בעיתון פורצ'ן על דודי, הוא היה איתי בצבא. מי היה מאמין שהוא ככה יצליח.

חייכתי כדי לטשטש את הרגע. "באמת אני מוריד את הכובע", אמר, מה שהיה מפתיע ביותר, כי ביום יום, כשעבדנו יחד, הוא שיפר עמדות כל הזמן, ניסה להתחרות ולהצטיין. אלא שבשנים האחרונות, כמנכ"ל של סטרטאפ לא חשוב, סך ההצלחות שלו הצטמק.

"כל הכבוד", אמרתי, כדי להשמיע משהו והוא הוסיף "כל הכבוד" משל עצמו. הוא לא שאל מתי אני אעשה שיכתבו עליו ככה. ידעתי שרצה בזה בכל מאודו. בינתיים הוא היה נחוש לפרגן לדודי עד קץ הדורות, עד קץ הסבלנות שלי. פעם, כשהתחלתי בעינייני ההיי טק, צרות עין הייתה מקובלת מבחינה חברתית, אנשים היו מסבירים מדוע המוצרים של המתחרים הם חרא, אחיזת עיניים. אבל היום זה אחרת: קהילה, אקו־סיסטם של יזמות, למידה הדדית. אנחנו בעידן חדש, ידעתי, העידן שבו אנשים צריכים להיות שמחים בחלקם, ולכן חייבים להיות שמחים בחלקו של הזולת, גם אם חלקו של הזולת טוב יותר משלהם, רק כדי שלא יחשדו שהם לא מאושרים. רק אני נותרתי להתבוסס בשאול הקנאה.

הכרתי את דודי היטב, מלפני שהצליח. הוא היה יהיר, שאפתן, ובעיקר הייתה בו אלימות כבושה, תמיד היה נדמה לי שהוא רוצה להעיף למישהו סטירה ומתאפק. כשהיה נחמד התרשמתי שזו תכונה שלמד מאוחר, הסתגלות מאוחרת ומכניסטיית. הילדים היו חברים, אז. עכשיו כבר לא. דודי עבר עם משפחתו לשכונה של עשירים.

עיקר הכתבה על דודי היה משנתו היזמית, שהייתה סטנדרטית יחסית: הליכה אחרי תשוקה, פוקוס, תעדוף, פרודוקטיביות, בחירת אנשים מצוינים, Not taking no for an answer, Getting shit done, Doing the heavy lifting first ועוד. ובכל זאת התרשמתי מהכתוב, חשבתי אולי יש בדודי משהו טוב, מוצלח.

בשנים האחרונות כל מי שאני עובדת איתו רוצה שיהיה כתוב עליו באינטרנט. נולד עולם חדש ומרתק: תוכן. אפילו מקצוע, המקצוע שלי: שיווק מבוסס תוכן. ופתאום היכולת לכתוב יפה, שהייתה לא חשובה, נעשתה בעלת ערך, מבוקשת.

תשכח מזה, אמרתי למנכ"ל, בחיים לא תקבל כתבה כמו על דודי. הוא הביט בי כמי שהתרגל לספקנות שלי, ואמר מאיר פינסקי סיפר לי על איזה משהו, קונטנט אקסצ'יינג'.

לא סבלתי את פינסקי, חבר דירקטוריון ומשקיע בחברה. הוא ירש מאביו את פינסקי בע"מ, עסק ליבוא טרקטורים מארה"ב, הנפיק בבורסה ואז התעשר. מפעם

לפעם בא אלינו למשרד, לראות מה אנחנו עושים בכסף שלו. הוא היה כבן שישים וחמש, צנום ונמוך עם משקפיים תלויים על צוואר מקומט, ג'ינג'י מאוד. בסוף כל ביקור הוא רצה לדבר על השיווק. הוא היה מחמיא לי קצת על ההצלחות, מלטף ומייד כופה את עצמו. נכון שהשיווק שלנו טוב, אבל המסרים ללקוחות לא טובים מספיק. הוא היה נותן בי מבט שמשמעותו את לא מתלהבת מספיק ואז אומר תשלחי לי משהו על המסרים ונשב על זה ביחד? כן, הבטחתי, בלי כוונה לקיים. לא רציתי לרצותו. כשהתעקש, שלחתי מסרים שיווקיים רשלניים, שנוסחו בחופזה. אחר כך היה מנסה לגרום לי להשתמש בכלי שיווקי שפיתחה אחת מחברות הסטרטאפ שהשקיע בהן. היוזמים היו אנשים צעירים, חולים מרוב אמביציה, מלאי רעיונות נאיביים, בוגרי חיל המודיעין.

הטלפון מפינסקי הגיע למחרת. אתם חייבים את קונטנט אקסצ'יינג'. כבר אמרתי למנכ"ל בשבוע שעבר ואת לא התקשרת. התנצלתי התנצלות ריקה ומלמלתי בלב בן זונה אפס, ושאלתי אותו איך הם הקונטנט אקסצ'יינג' האלה. הוא הזכיר לי שהוא מחכה שאשלח לו את המסרים השיווקיים של החברה. יש שם משהו לא ממוקד והוא יכול לעזור. זאת לא הייתה בעיה של מיקוד, חשבת, הוא פשוט התחרט על השקעתו, שעשתה אותו בעלים של שמונה אחוזים מהסטרטאפ הזה, ולכן היה רוצה לראות שאני מתאמצת בשבילו.

התקשרתי לאסף מקונטנט אקסצ'יינג'. הוא אמר "מה נשמע, רוני?" כאילו רק אתמול גמר לקרוא את הספר כיצד לרכוש ידידים והשפעה של דייל קרנגי. אז את רוצה לדעת מה אנחנו עושים, רוני, אנחנו מפעילים את הקשרים שלנו עם העיתונאים, רוני, ואז הם רושמים כתבות. החברה שלך עושה יחסי ציבור? שאלתי והוא אמר, זה משהו טכנולוגי, זה עוד סוד, אנחנו עוזרים לרשום כתבות מהצד. הוא רושם כתבות, חשבת, לא כותב אותן. פעורה בינינו תהום.

אחר כך בא אלינו למשרד. הושטתי יד ללחיצה. הבעה קטנה של פחד או גועל עלתה על פניו והוא נרתע לאחור. דייל קרנגי לא היה מאשר את זה, אבל זה ברח לו, ועכשיו היה נבוך. הוא לא היוזם הזוהר של חברת קונטנט אקסצ'יינג' אלא איש צעיר שבא למכור לאישה בת ארבעים וחמש שמביטה בו בהבעה ספקנית, ואז מעבירה את עיניה על כל סנטימטר וסנטימטר מגופו. ובאמת, אי אפשר היה שלא לבחון את גופו הנאה. הוא היה גבוה וצר מותניים, לבש מכנסיים לבנים צמודים, נעל נעלי עור חומות מחודדות. היה רווח קל בין רגליו, כמו כדורגלן או מטדור, כמו שועל גרום במגפיים או גמל שלמה מהודר. כמו גמל שלמה, היה לו ראש גדול ומשולש. וגם זקן הרצל שחור, סבוך. הכפתורים הפתוחים בחולצה חשפו חזה חלק משערות. ניסיתי לנחש אם זה שעווה או לייזר, עוד סימן לפער הדורות בינינו. פניו היו עגומות, ובמרכזן עיניים שחורות ענקיות וריסים מוצללים. הוא לא יודע שהוא נראה כמו בנימין זאב הרצל, חשבת, אולי הרצל המטורזן והמתבולל, לפני שהיה ציוני. וכמו הרצל, גם אסף נראה עגום, כאילו הפגישה שבה הוא מגיע למשרד שלי כדי למכור לי את שירותי גורמת לו אי נוחות גדולה. נזכרתי במשהו

שקראתי על הרצל קונה מיני תרגימא כדי לחזר אחרי השולטן הטורקי, וחיכיתי. והוא מייד אמר מה נשמע רוני, איך אצלכם בחברה רוני, הולך טוב, אה, רוני ותהיתי איך מישוהו כזה יכול להיות בעל קשרים שיכניסו אותנו לפורצ'ן מגזין. או פורבס. שאלתי איך אפשר לעבוד ביחד. הוא פירט מחירים, תוצרים.

אחר כך שלח דוגמאות: בלוגים בפורצ'ן, שנכתבו על ידי אנשים שתמונת הפרופיל שלהם הראתה שהם צעירים ואמריקאים, יזמים עסקיים, אוהבי ספורט אקסטרים וסטרטאפים, חיים בבתיים מעוצבים עם סוקולנטים.

לא הייתה ברירה אלא לנסות. בתוך שבוע אחד הכותבים האמריקאים הזוהרים והמתעמלים, בלי לדבר איתנו או לבקש לראיין את המנכ"ל ובלי אפילו לבקש חומר רקע, כתב עלינו בפורצ'ן, שתהיתי ביני לביני איך לתרגם את שמו – "מזל" או "הון" או "מזל-הון". המנכ"ל היה מבסוט. שאלתי את אסף איך האיש הזה ידע מה לכתוב עלינו, כי לא דיברנו איתו, אבל אסף אמר לי As long as they spell your name right. שמחתי: הנה נכנסנו למזל-הון.

ביקשתי עוד כתבה. היא הגיעה, ואז עוד אחת. ואז זה הפסיק. התקשרתי אליו, הצעתי עוד תשלום. הרגשתי שאני מוכנה לכל תנאי שיתנה, הייתי חייבת עוד כתבה. הוא נשמע כאילו הפרעתי לו לישון, וחשבתי שאולי הוא כועס או שעכשיו הוא כבר עובד על הטכנולוגיה שלו ולא רוצה למנף את הקשרים שלו עם כותבים במזל-הון. אבוא אליכם למשרד, כפיתי את עצמי, אולי זה נוח לכם יותר, והרגשתי שהוא לא יודע לומר לא. קבענו ליום המחרת.

אסף ושותפיו, נדב ואופיר, ישבו בקומת הקרקע של בניין באזור הבורסה ברמת גן. היו שם שני חדרים. חדר פנימי שבו ישבו שלושתם, וחדר כניסה ובו שכב על ספה כלב ענק עם פני הרצל מחודדות, ומאחוריו כוורת מדפים של איקאה, ועליה אקווריום ריק ועשרות בקבוקי וויסקי. הכלב הענק קם מרבצו ורחרח אותי. פחדתי. אופיר לקח אותנו הצידה. כן, אז על מה רצית לדבר שאלו אותי, כאילו אני הלקוחה הראשונה בעולם. הסברתי. אנחנו צריכים עוד כתבות. פינסקי המליץ. המנכ"ל נורא מבסוט.

אחר כך אסף ליווה אותי לרחוב ואמר תראי, אני חייב להגיד לך, אבל אל תגידי לאף אחד, השותפים שלי לא אוהבים שאני מדבר על זה. אנחנו לא רוצים למכור לכם כתבות יותר, הפסקנו עם זה, אני מוכן למכור לך שירותים אחרים, אנחנו עושים קידום אתרים עכשיו. אבל יש לך קשרים עם הכותבים, אמרתי, והוא אמר אנחנו אלה שכותבים את הכתבות, האנשים שכותבים הם פרופילים פיקטיביים שאנחנו הקמנו באתר של פורבס ופורצ'ן. בבקשה אל תספרי לאף אחד, ביקש, ותהיתי אם זה כולל את פינסקי. הבעתי התפעלות. לא היה מקובל לעשות את זה אז, היום יותר. כל הכבוד לו, חשבתי, לדמיין את הכתבה ואת הכותב, לקבל תשלום מנשוא הכתבה. ומי כותב? שאלתי. כתבת יפה. לרגע חשבתי להיות גם אני עצמי אני אלטרנטיבי, זוהר ויזמי, להקים אלטר אגו שיכתוב בלוגים,

אולי את זה מישהו יקרא. לא, הוא אמר, לא אנחנו כותבים, אז שאלתי אם הם משתמשים בפרילנסר מקומי. מה פתאום אמר, זה יקר מדי, יש לנו עובדים בפיליפינים. אם תרצי אני יכיר לך אותם.

באותה נקודה הייתי צריכה כבר להבין אבל המשכתי, בנאיביות, מכוחו של הכישרון היחיד שיש בי, מאמונתי המוגזמת במילה הכתובה, להאמין בכוחו של העט, ברצון שלי לכתוב משהו שיש בו ממש.

אני ממילא זוכרת הכול על התמואר "שבעה ימים בשנה" מאת סיון בסקין יערה שחורי

רשימת הדמויות בתחילת "שבעה ימים אביב בשנה" היא בה בעת הצעת קריאה ותחבולה. ראו, אומרת לנו סיון בסקין, כל סיפור חיים, כשמספרים אותו היטב, הוא כמו רומן רוסי. או במקרה הזה, רומן ליטאי. וככזה יש צורך בהכרת הנפשיות הפועלות. הנה למשל מופיעה שם ששה, המוצגת כחברת ילדותה של המחברת, ונושאת שם פרטי בלבד, והנה גם, להבדיל, לאונרד בניוליס, דודה של המחברת (1948-2009). אבל בכתובה של בסקין יש גם מעשה ערמומי. הרי בסקין לא כתבה רומן אלא ממואר וגם הוא עשוי חטיבות שונות. ממואר של עיר וממואר של בת העיר שרחקה ממנה, וזהו גם לקסיקון משפחתי, אם נשאל את כותרת ספרה של נטליה גינזבורג. אך לצד המלאות שרשימת הדמויות מאותתת עליה יש גם חללים וחוסרים. אולי, אומרת בסקין באחד המקומות, אנו רק כותבי התוויות על בקבוקים. אותן תוויות ששיכורי העיר מביטים בהן כחומר הקריאה היחיד לו הם נדרשים. ("תווית אחת ארוכה, באורך חיים שלמים" היא מציעה). כי למי אנחנו כותבים? במקרה הזה נדמה שגם למתים.

אך נתחיל בהתחלה, או לפחות באחת ההתחלות שמזומנות בספר, והיא קשורה בכישלון. בסיפור שסיון בסקין מספרת, הכישרון של המחברת בוקע בדיוק מתוך אי הכישרון. כי זה הגלעין: המחברת הצעירה רצתה לשיר. וכילדה היא אכן שרה בכל מקום עד שהרב בבית הספר היהודי ביקש ממנה להפסיק. במילותיה: "שרתי נורא". מאותה שירה שהוכרזה כנוראה (אולי זיפה? הדבר לא מחוור לחלוטין) דווקא מהשירה שנאלמה, בקע התרגום. כמו הגיע זמנה של עשייה אחרת בלשון, של חופש אחר: "אם איני יכולה לשיר, הדרך היחידה להפוך שיר, בית, שורה של מישוהו אחר לשלי היא לתרגם אותו בעצמי לשפה אחרת. הכיוון לא משנה. ליטאית לרוסית, רוסית לאנגלית, מילים עבריות במקומות מוזרים, רסיסי לטינית, בדיחות רב־לשוניות פרטיות – הכול הולך. העיקר שהטרנספורמציה תעבור דרכי. מה שתרגמתי, הופך לשלי. אף אחד לא יוכל לקחת אותו ממני."

לצד גילויי היופי והכוח שגלומים בשורות האלה, בדבר כוחו האלכימי של התרגום להפוך שפה אחת לאחרת, בא גם הפחד. משהו, אולי הכול, יוכל להילקח. העולם ייגזל אלא אם כן תרגמת אותו. הסכנה אורבת לך. וכך הכישלון המוקדם הוא אבן הראשה של התמואר, אך לא פחות מכך איזו אמונה שאינה מתערערת, בדבר כוחן של מילים, כוחה של ספרות כשדברים אחרים חומריים, נלקחים בקלות. למעשה זאת אמונה שמוצאת לה הד גם בעולם החיצוני, וכשבסקין מתארת את הספרות המערבית לה נחשפה היא מעירה שבברית המועצות תורגמה הרבה פחות

שירה מאשר פרוזה היות וננקטה זהירות לגבי השירה: "כי גם הם יודעים שאנשים עשויים לזכור שירה בעל פה, ואז העניינים עלולים לצאת משליטה." שירה משולה לחופש והתרגום הוא המעביר הגדול. בשירה השליטה היא אחרת. המתרגמת שולחת מכתבים שיש להם כתובת, כלומר קוראים ולו קוראים בכוח. הידיעה הפנימית הזאת עוברת לאורך הספר כולו ואין בה ולו טיפה אחת של ציניות. אירוניה מופנית לעניינים אחרים.

וישנה גם וילנה. וילנה של שנות השבעים והשמונים שבה גדלה בסקין ומאחוריה ההיסטוריה שלה, ירושלים דליטא, עיר רב תרבותית, עיר של משוררים וסופרים, עיר שחרבה ועבור המחברת גם עיר של מהנדסים. כי בסקין היא גם נצר לאותם מהנדסים וזאת מורשת שהיא נחושה לשמר לא פחות מהמסורת השירית. "האנשים האלה" הלא מעניינים" האלה, הם בעיני מופת לתשוקת הידע, היא כותבת. ובעצם, כשבסקין כותבת על ליטא היא כותבת מעין פלימפסט, טקסט על גבי טקסט כתוב ומגורד. אלה הם דברי האמנים, המדענים, המהנדסים, שהיא מבטיחה לעצמה לזכור. העברית שלה שנכתבת בצפוף לליטאית, לרוסית, לידיש, ולעיתים על גבן. סיון בסקין כותבת שאמנות גדולה יכולה ואולי מוכרחה לנבוע מהשוליים, מהספר והקצה. לא בכדי היא מזכירה את הסיפור על הרועים בבלקן ששוחחו ביניהם, וקצין ביזנטי שהיה עד מקרי לשיחתם נוכח להפתעתו שהניב שהרועים משוחחים בו אינו אלא לטינית. כי דווקא בשוליים נשמרה הלטינית. אם כך טוענת בסקין, ייתכן שאין זה שוליים אלא דווקא מרכז. וגם אם דבריה מכוונים לגורלה של היידיש נדמה שהדבר מציג מוטיבציה שמצויה בבסיס הספר כולו. בסקין לא כותבת מן השוליים. כתיבתה כמו גם תרגומיה שואפים לתחושת תמיד אל הרחב ואל המאז'ורי. התנועות הן לעולם גדולות. כמעט גרנדיוזיות, לולא הייתה המחברת כה מפוכחת.

כי המאז'וריות אינה פירושה רגשנות. כתלמידה טובה של השירה ושל ההיסטוריה, כמשוררת, ויותר מכך אפילו כמתרגמת, בסקין חושדת בסנטימנטליות, ברגש עודף, בוולין על העדשה. זה כולל את כל מה שקשור במלחמה, היא מלחמת העולם השנייה ואיך ניתן בכלל לכתוב על אודותיה. הרי מול בית הספר שלה עמדה תחנת אוטובוס שברך שגרה יצאו ממנה אוטובוסים לפונאר עילית ולפונאר תחתית.

"תחנת האוטובוס מול בית הספר שלך היא לא היסטוריה, לא מוזיאון, לא אנדרטה. היא חלק מחיי היומיום, גם אם את לא עולה לאוטובוס הזה אף פעם," היא כותבת. וכך הוא גם הספר הזה, לא מוזיאון ולא אנדרטה אלא ספר חי, שימושי. ספרה של מי שלא נסעה למשלחת לפולין כנערה כי בזיכרונה נשמרה תחנת האוטובוס ההיא בוילנה. "סעו אתן" אמרתי לחברות שלי. 'אני ממילא זוכרת הכול.'"

ונדמה שמעצם הקריאה בספר היפה הזה, מתרחש הפלא. גם אנחנו זוכרים. לרגע אחד גם אנו מדברים עם המתים.

יומן התבגרות - בעקבות "נערות" לעמליה זיו גיתית דהן

2022

"העבר הוא הנכס היחיד שלנו"

צאתו של נערות העלה בדעתי את עשרות רומני ההתבגרות שקראתי כנערה. אלו לרוב נקראו ממרחק כמטחווים קשת, קרובה אך לא די. חיפשתי בין שורותיהם את מה שהלם בי וטרם ידעתי לנסחו. כל משפט שהשיק ולו במעט לחיי הועתק למחברת ציטוטים, שיצרו יחד סיפור חלקי ולא נהיר דיו. מה לו הייתי קוראת ביניהם גם סיפור התבגרות לסביסי המסופר בגוף ראשון? שלא לחשוב מה אם הייתי קוראת כמה כאלה. איך היו משנים את מראה שנות נערוטי או את השירים שכתבתי? מה היו גבולות יכולת הדמיון של אפשרויות החיים שעמדו בפניי? ומה היה עומק תחושת הבדידות, הזרות, האיבוד? עולה במחשבה לא רק מה הייתה מעלת הקריאה במיתון מצוקות, אלא גם איך ולאן יכולה הייתה להצמיח אותי. על אף השוני הרב בין הרקע הביוגרפי והתקופתי העומד בבסיס כל אחד מסיפורנו, בממואר של עמליה זיו קראתי לראשונה השתקפות צלולה שלי ושל סיפור התבגרותי.

2007

"כאן היתה המראה שהייתה אמורה לשקף אותי, ומתוכה ניבטה אלי הסטיגמה"

ישבתי במינרווה כמעט חסרת נשימה. במרחב הרחובותי בו גדלתי הרגשתי חסרת עור, תשקיף רנטגן מהלך של הלסביות שלי. אך בבר התל אביבי, הלסבי למשעי, הרגשתי לא נכונה. ניכרות השעות שהעברתי במדידת כל בגדיי, מנסה למצוא את זה שיחשוף טפחיים ממשיכתי? והאם הבחינו ששערוטיי הקצרות מוכוונות להתארך מהקרקפת והלאה? הרגשתי כאילו נכלאתי בתוף מכונת כביסה, בוהה אין אונים בחוץ המתערבל מול עיניי, בעוד זו רק אני שמתערבלת. לא הבנתי מה עושות עכשיו או איך מתנהגת לסבית. איפה לשים את הרגל? מה לעשות עם המבט כשיושבות בשתיקה על הבר? באיזה ניגון לבקש מאפרה מהמוזגת?

כל זה לא שינה עוד. ישבתי על הבר קפואת חיוך, במכנסי קורדרוי לבנים וצמודים מדי, וחולצת רחוב שומשום בצבע סגול לילך שקודם נראתה לי מחוכמת וכעת נראית בעיניי ילדותית. עשיתי עצמי כקוראת הודעה שהתקבלה עתה, בוהה

בהזמנה של שירה מאתמול, ללכת יחד לבר של תויבסל. כך אמרנו בלי לומר בטשטוש עקבות, פן תגיע לעיניים הלא נכונות הידיעה על לסביותנו. בקצה החדר, יכולתי להישבע שגודלו רבע דונם לפחות, ישבו שתי לסביות ישישות יותר מהזמן עצמו, ככנות 35 לפחות. אולי הצטלבו מבטינו, והן שלחו חיוך חברי. באף מדריך למתבגרת לא נכתב מה לעשות כשאת לראשונה בבר לסבי, מרגישה כמו מים מחוץ לדג כשמבטך נפגש בזה של לסבית אמיתית, קצוצת שיער ועטוית חולצה מכופתרת בגזרת גברים. הייתי בטוחה שהיה זה חיוך של לעג שהופנה כלפיי, הפולשת הלא רצויה שתנועותיה הסגירו למן הדריכה הראשונה על רצפת המינרווה, שהיא לא באמת משלהן. כעבור שנים רבות חייכתי בחביבות לעבר חבורת קוויריות צעירות להפליא שנכנסו למסיבה בה הופעתי בדראג. רק אז הבנתי את החום המתפשט בלב למראה הדורות המתחדשים ובאים, למרות כל הקמים עלינו לכלותנו.

2006

בקיץ של פרידתי הסופית ממי שהיה החבר הסיסג'נדר האחרון שלי, המתנתי בלא סבלנות להתארכות תלתליי הגוזזים. ככל שחלף זמן, נדמה שאינם מעוניינים לרחוק מהקרקפת. כל סנטימטר נוסף שאף להתעגל ולהתקרזל מעלה. בדקתי באדיקות מדי יום אם הגיעו לאורך מספק כדי לרסן אותם בגומייה, מושחת אותם בשכבה נדיבה מדי של נטורל פורמולה ומצמידה אותם לצידי המצח בסיכות סבתא שחורות. בניגוד לזחלנות המימאשת של שערות ראשי, ימיי התמלאו בכל מה שידיי יכלו לתפוס. לפתע היה זמן לקבל על הדעת שישנו רעב, והוא עמוק מתהום.

מעבר למיניות, ספר המאמרים על תיאוריה קווירית בעריכתה של עמליה זיו, הפתיע אותי בחנות הספרים בקניון רחובות. רכישתו הילכה עליי אימה, שנבעה ברובה מהמחשבה שכל באי החנות יראו בי דבר מה שאני עצמי טרם ידעתי את טיבו. בקיץ הבא כבר היה לי שיער עד הכתפיים וחצאית שמכסה את הברכיים גם בישיבה, וזוגיות קווירית.

2004

"מאחורי הכל היתה האהבה הזו...שמנעה ממני להתאהב באמת, להתמסר באמת, שאימה לרוקן את כל השאר מממשות"

שלושה פרקים מוקדשים לקורות עמליה וניצן, מושא אהבתה, ועוברים בנערות

כחוט משולש שאוגד יחד את הסיפור כולו. לאורך הקריאה אני חושבת על אילת, ניצן שלי. הרי אלו אותן התנודות העזות, אותם מסרים מתעתעים, אותה תחושה שרגעי האינטימיות לופתים את המוח ומטשטשים את ההבנה שזה לא ילך. בעיני הנערה שלי, פרטי המפגשים וחילופי המילים הכתובות ביניהן, על דובשם ועוקצם, מציפים קנאה עזה. עם אילת אלו התרחשו בעיקר בראשי, בלילות, בבכי מיואש. בימים השתרכתי אחריה כמי שזו חובתה, גומעת בצימאון פלרטוטים עקרים מצידה, סופגת מפגני קנאה על הרגעים בהם הרפיתי לרגע מההמתנה ככלב נטוש מבעליו. אלו פסקו כשהטחתי בה בזעם שאני לא החבר שלה, ובתוכי קיוויתי שתתוודה על תשוקתה. אך גם היה ערב שישי ההוא, בו הזמינה אותי ואת החבר שלי באותם הימים להיפגש איתה.

שנים העברתי בראשי את פרטי המפגש שנדמה כי תוכנן בקפידה. אולי בשל הצורה הפלרטטנית בה נפנפה מולי בשקיק ובו כמוסה ריקה למחצה, או הישירות בה מנתה את השפעותיה: מחרמן, מוריד ת'מגננות, או מחצית הכמות ששמרה כדי להציע לי, ואכזבתה הגלויה מסירובי. כנראה הבנתי רק כשהדפה ביד רכה את החבר שלי שנשק לצווארה, הביטה בי ואמרה "אל תיעלב, אני רוצה רק אותה". ביום שני שלאחריו נפגשנו בצומת האימתני בין הקריה לעזריאל. בשבת גלגלתי שוב ושוב מה אומר לכשניפגש: תמיד ידעתי, חיכיתי ליום, אם רק תגיד אעיף את החבר. דמיינתי שתאשר בעיניה המעופעות, ואחר נתנשק שוב בחיזור מפפר, להוטות אך זהירות. אחרי דקות של שתיקה סמיכה שחתך צקצוק הרמזור הירוק, היא הפטירה "אני לא זוכרת מה היה, ואנחנו לא נדבר על זה", וחתמה ב"היה כיף" בנימה סטואית, מבלי להיישיר אליי רבע של מבט.

2001

"ובתוך כל זה, כשראיתי שם פתאום דמות תאומה – צעירה, לבושת שחורים, מסופרת – מוכרת לכאורה או לפחות מובנת, מיהרתי להאחז בה"

עברו שנים מספר עד שעמדתי אני לראשונה במסיבה לנשים, תרה בעיניי אחר אותה דמות תאומה ונהירה. לכן הלב רעד כשראיתי ברחוב אישה נושאת שמציי גבריות בבטחה. יותר משעלתה בי משיכה, הציפה אותי קנאת בוצ' שחשבת לממארת. זה לא שלי, ברור כשמש שנולדות כך. טרם יצירת הוולד בת־קול קוראת "בת פלונית לפלונית", פוסקת שיער קצוץ והילוך שרמנטי, אומץ ללקט פרטי לבוש מחנויות לגברים ונשים ולשלבם זה בזה בכפיפה אחת. בגיל בו בנות לוקחות בנים, היא פנתה ליפה בתלמידות והציעה לה לרקוד עימה במסיבת הכיתה. והוריה, הם לבטח ידעו עוד מרחם שזו הקטנה לסבית תהיה, והכינו לה סרבלים תכולים ומשאיות להסיע על שטיח הסלון, וכשבשלה ואמרה להם שהיא חושבת שהיא

לסבית הם ספקו כפיים בעונג על שסוף כל סוף נבקעה קליפת ההבנה, ואץ ממנה אפרוח חסון. מה הכריזה בת הקול טרם יצירתי?

2017

"החשיש, הסקס, הכתיבה – שלוש אפנויות של חקירה, של טרנסצנדנציה, של כינון עצמי"

השלשה הזו שזורה בנערות למן פתיחתו ומלווה את כל שנות הנערות והבחרות, בשונה מסיפורי. בדומה לל"ט"ביות רבות התבגרתי מהר ולאט, מביטה מהצד בחיי משך שנים רבות. אובדנה הטראגי של דניאל, שהייתה לי כאחות במשפחתי הנבחרת, טלטל את עולמי והביא לפקיעת תקופת החביון הזו. היה זה האובדן הטרגסי הראשון שחוויתי מקרוב. האבל האיץ תנועה שהתרחשה מתחת לעור, והייתה עד אז סמויה וזחלנית. עברתי עשרה מגדרים, מודדת היכן אני חשה עטופה בעורי שלי. שערות הראש והרגליים השתוו באורכן. זקנים לדראג קצצתי משערות בית השחי, ידעתי נשים רבות, אחרי שנים של מניית פרטנרים מיניים בקנאות. כעת משידעתי את עצמי, העזתי שוב לכתוב שירים. קניתי תחתוני גברים ונהנית מהצורה המדולדלת-ריקנית בה הוטלה קדמתם כשלבשתי אותם. התערטלתי על במה, נישקתי זרות, הדלקתי ג'וינט מג'וינט, ומיהרתי למונית השירות האחרונה לפני שנכנסת שבת. ואז הגיעה טניה, בת זוגי.

2022

"מעולם לא הוכרז רשמית סופם של הנעורים"

סיימתי את נערות כמעט בחטף, אחרי שבלעתי אותו ברעבון. ראיתי פתאום גם את הזרות שבהתבגרות, שלעיתים קרובות מדי נכרכת בהתמסרות לקביעויות, בחובה להכריע מי אני, מה אעשה עם ימי ולילותי. אני מבינה שרק התחלתי את הקריאה בנערות, ושעוד אשוב אליו. סגרתי אותו לצליל הודעה מאחותי, שואלת אם כבר יצאנו לארוחת השישי אצל הוריי. החתול ישן שקט ורך, שרוע למחצה על בטני. לפתע השמיע נחרה בודדת, בטרוניה על תזוזתי הקלה, זו שמרמזת שתכף אקום.

אתוס של כובד קטע מתוך תמואר בעבודה עמל.יה זיו

אולי לפתוח כך.

הדמות במעיל הגשם השחור המבהיק השעינה את המטרייה וסקרה את השמות על תיבות הדואר. כשמצאה את מבוקשה הורידה מכתפיה את התרמיל מעור שחור, שלפה ממנו תיקיית פלסטיק דקה ובה כמה דפי שורה בכתב יד מסודר והחלה דוחקת אותה לאחת התיבות. היא הייתה כל כך שקועה במעשיה שלא הרגישה באישה הקטנה עם המקל עד שזו הייתה כבר ממש מאחוריה. "תהיתי מי הדמות השחורה הזו שמתעסקת בתיבות הדואר שלנו," היא אמרה בקולה העמוק – והקפיצה אותי. האופן בו הדגישה את המשפט גרם לו להישמע כמו גערה לאוזן לא מיומנת, אבל האינטונציה הייתה מחויכת. הסברתי במבוכה שבאתי להגיש את העבודה כפי שסיכמנו. מכיוון שגמרתי לכתוב אותה רק מאוחר בלילה הקודם ולא הספקתי לסיים את מלאכת ההעתקה לנקי עד לזמן השיעור (מחשבים ביתיים היו אז נחלתם של בודדים, ועבודות הוגשו בכתב יד), היא נתנה לי ארכה של כמה שעות והציעה שאשים אותה בתיבה שלה. לא אמרתי "עבודה" אלא "פייפר", כפי שעבודות כונו בחוג לספרות אנגלית, וכל הדו־שיח הזה התקיים באנגלית, השפה שבה התנהלו לא רק השיעורים אלא גם כל האינטראקציות – הן עם המרצים, והן לעיתים קרובות בין הסטודנטים לבין עצמם. החוג היה מעין בועה לשונית בקמפוס, שגרמה לנו הסטודנטים להרגיש מותקים לסוג של חוץ לארץ, כך שגם בהפסקות לא מיהרנו לחזור לעברית שהייתה שפת האם של רובנו. שמה של האישה עם המקל היה ישראלי למהדרין, אבל לקח זמן עד שהשיחות בינינו עברו לעברית, מה שסימן גם את המעבר מיחסי מרצה-סטודנטית ליחסי חברות.

הושטתי לה את הפייפר. בידה הפנויה היא החזיקה שקית קניות ובגדיה היו רטובים מהגשם. היא הזמינה אותי לעלות לרגע. כשנכנסנו היא הובילה אותי לסלון והחוותה לעבר כורסת עור חומה, והיא עצמה התיישבה בכורסת עור אחרת באלכסון ממני. היא הסבירה שיצאה לקנות כמה דברים כי עוד מעט מגיעה אליה חברה ותיקה, ושלפה מתיקה שקית ערמונים ובקבוק קוניאק. היה ברור שהיא צריכה לסדר קצת לקראת בוא החברה, להחליף את הבגדים הרטובים ולשים את הערמונים בתנור לקלייה, אבל היא רק הלכה למטבח להביא שתי כוסות והציעה לי לחנוך איתה את הבקבוק. מעולם לא אהבתי את המשקאות החריפים באמת, אבל לא עלה בדעתי לסרב. אחרי שבועות שבהם נבנתה הסקרנות שלי לגביה, פתאום מצאתי את עצמי באורח פלא בביתה והתכוונתי למצות את העונג הלא צפוי הזה עד תום.

שתינו ושוחחנו ואני בלעתי בעיניי את החדר: החפצים על שולחן הסלון, העציצים במרפסת הסגורה, תמונות השמן עזות המבע שמאוחר יותר הסתבר לי שהיא זו שציירה אותן, שטיח הקיר עם הדפס הנשים הרוקדות של מאטיס על רקע הקיר הכהה. זה היה האמביאנס שלה. הכול נשא את חותם האינדיבידואליות המובהקת שלה. היו מי שהחדר הזה עורר בהם בעתה ואינסטינקט בריחה כאילו נקלעו למערתה של קירקה; היו שסלדו מאי הסדר, מעשן הסיגריות שדבק בקירות, מהשולחן שאפשר היה למצוא עליו טביעות כוסות ופירווי טבק. בשבילי החדר הזה היה הקונכייה שבה היא התגוררה, קונכייה שהלמה אותה להפליא, הסבירה אותה והשלימה אותה; שכל אובייקט בה היה טעון, מנומק, בעל משמעות. לכל שם היו כובד ומוצקות מנחמים: רהיטי עץ כבדים, עלי ומכתש מברונזה, מאפרת זכוכית כבדה. היא הייתה אישה קטנה ורזה אבל החדר סימן את משקלה האמיתי – היא השתייכה לז'אנר הנשים הקטנות והמפחידות ואף אדם שעניו בראשו לא יכול היה להקל בה ראש. אבל החדר גם היווה עדות לאמונה שלה במוצקות כערך. הוא היה האנטי־תזה לקל, בהיר ואוורירי; לא היה בו ניקיון מודרניסטי, אבל הוא גם בשום פנים לא היה מגובב, מצועצע, או דקורטיבי. הפואטיקה המובהקת שלו צייתה לאתוס היחידאי של בעליו – אתוס של כובד. אלא שזה לא היה כובד בורגני, אלא משהו שקראתי בכירור כבוהמיאני. אף אחד מהחפצים בחדר לא הגיע בסט, לא נמצא שם באקראי ולא נענה לטעמו של מישהו אחר – את כולם היא בחרה, ולעיתים אף ייצרה בעצמה בהתקפי נגרות או גזירה והדבקה של עור (תמיד קינאתי בה על היחסים הבלתי אמצעיים הללו עם עולם החומר). היא עיצבה את סביבת המחיה שלה בבירוקולאז' מתמשך.

חיכיתי לאות ללכת. ידעתי שהחברה, שעימה לא התראתה זה זמן רב, ושמהפרטים המעטים שסיפרה על אודותיה כבר קיבלה ממדים מיתיים, צפויה להגיע בקרוב, אבל היא לא נתנה שום אות שכזה ולא הראתה סימני קוצר רוח. לבסוף, כשנשמע הצלצול באינטרקום, והחברה הגיעה, נושאת קיש לארוחת הערב, הוצגתי בפניה (השיחה עברה לעברית), ועוד נותרתי לשבת, באי נוחות הולך וגובר, מנהלת עימה שיחה בזמן שהמארכת שלנו הלכה למטבח להכניס את הערמונים לתנור. כשהיא חזרה לסלון הצלחתי לפטור את עצמי סוף סוף והותרתי אותן לפגישתן. יצאתי משם שיכורה לא רק מהקוניאק אלא גם מן הטעם המתוק של שבירת הגבולות. לא יכולתי להביא את עצמי לעצור בשום תחנת אוטובוס וצעדתי הביתה במעיל לא רכוס בגשם המזרוף, לאורך רחוב אבן גבירול ואחר כך במורד קינג ג'ורג', חיוך שפוך על פניי.

מתוך המחזור "שמות העצים" שרון אס

I am so proud of having one fact that is quite true that I think I shall
print it in italics.
(V. Wolf , Letters)

1

הלימון והברוש האדר והתמר מבקשים שאשוב אליהם:
בית הילדות נמכר: סופרת צעירה (אני כה מחבבת את הדור הצעיר)

אמרה כלם כותבים עכשו על עצים: בזריות קופים
השבת: בעיר נשארו לנו השמש הירח והעצים:

אני שומעת משהו שקט: שקט ועקש -
משק או טפיפות: בהלה מפני התהו

לחיות עבור מישהו נוסף את החיים חיים שאינם שלי
חייה של אמי שהחלה שוכחת: והנה העצים שעזבתי

קוראים לי לשוב

והייתי שמחה להשאר לבד, לבד עם העצים
בשקט אבל אין לי שקט: הקריאה של העצים

היא שקט: זה אינו געגוע: איני רוצה שוב את בית הילדות והנעורים
אני רוצה להתבונן היטב במה שהותרתי מאחור

כי מה שהותרתי מאחור נדמה שהוא
לפני: האב, העצים

אך ללא בית וגן איני יכולה לבקש מהאב דבר
אני מניחה לו לחזור לתנומה העמקה בה הוא שרוי:

הנחשים ממשיכים לנדוד אחרי, פליטים מהגן שנותר בחלום
בני משפחה שאבדו צלם אנוש מסתבכים סביב הקרסלים

כמו אני ואמי היינו עצי הגן שנעלים:

מה יש במשפחה שהיא חוזרת לפקד כסיעת נחשים
האם הידוע מתגלה לי כדבר עמק ועתיק ועתיר שרשים

או תנודות הדמיון מעלות עולם שבור חזיונות
מאבק וראו עם מעט מאמץ נדמה שנודף ממנו אור כחל

הכחל הטמון בעלים: (עינפתי משמות הגבורים – גופם,
אדיר ומכסה שריון לא יכל להכנס בשער העקם לגן הקטן)

הכל יחידי בגן הנה, פגיע, –
לימון אחד, ברוש אחד, תמר אחד, אדר אחד

רק הרוזמרין פרוע ותוקפן וגם אחותו
הגדולה החורגת, הבוגנוויליה הורדה

(אכניס אותם, את הגבורים, ללא שמות
אכניס אותם כהפשטה)

זו הרגשה שתמיד שרתה תחת העצים היחידאיים:
יש מעברים סודיים שאינם מובילים פנימה – אלא החוצה, החוצה מכאן

בחרשות או במטעים מצויה נוכחות, בגנות –
בין עצים בודדים ממינים שונים – בין הלימון לתמר – חומקת רוח רפאים

ישות בין אנדרטה לנוכחות: מישוה המנסה לאחז בקרקע
ורוכב על גב הנחשים לעזרתו, סביב סביב לבית

לרב ללא מענה: יש בנחשים מחידת הפחד
והם מצויים בבית כל משפחה, מכנפים או חסרי רגלים

מקשים מאוד על היציאה מהגן: מה טמון בגן?
מרחק ומלמול בין דברים וצפור אחת, נקר

שאינ לה שבת ובקול נקישותיה פורשת
שלנה וקונכיה אחת טמונה במקום סודי ששכחתי

ובתוכה קרני ירח או אריג ירק
אין מקום לגבורים בגן: לחלולים מרב עצמה

געגועים או מזמות: מי שגדל בין כמה עצים
ירצה בהם להכרה מאחר יותר גם אם ישוט בים או בין העננים

רב חייו: מבלי להפרד - אני נפרדת
מי אמר לי פעם מה שברשותך אינו ברשותך

ומה שאינו ברשותך - ברשותך
איני יודעת מי אמר זאת

אך לא אמר זאת אדם צעיר ומאשר
בסופו של המסע הגדול מתגלים העצים: מצפן

לא פחות מכוכבי השמים והגעגועים לאשה לבן לאב הזקן
הגעגועים לאשה היו הגעגועים למטה העשויה עץ וית

נושם: הגעגועים לאב היו געגועים לילדות ללכת
אחרי אבא ולחזר אחרי לימון אגס תאנה תפוח

העצים שהשארת מאחור מעוררים בי געגועים לאבי
וגעגועים לאבי כבר כמעט לא אפשריים לי

הבטיחו לי האנשים שקנו את הבית שהם לא יכרתו את העצים
אבל איני סומכת על איש רק על אהבתי

שלא תתאנה לעצים: בחלום הם מנחמים אותי
ואיני רוצה לברח מהגן

שמדיף אור כחלחל של עץ בשחר או בשקיעה

we don't know why: in extremis, is

*love the main thing and the memory
of some other person diamonds,*

rubies, sapphires, and emeralds
(Ammons, Glare)

לא, הגבור לא מצליח להכנס פנימה: החלקה שלי
קטנה מדי: הצד הצר של הטלסקופ להביט בו לעננים:

העשירה בגנה לפני שנים שככה פרקדן והביטה לשמים
על השאלה מה תרצה לעשות כשתהיה גדולה

השיבה "חוקרת יערות" זו שמעדיפה גנים

2

=

כבר חפשו לפני איד זה נקרא וגם אני עכשו מחפשת:
שיבת הגבור הביתה מכנה נוסטוס

יש מי שחושבים שהיא מחזיקה בתוכה זכרון קדום
של תנועות קדומות עוד יותר שמשמען חזרה לחיים ולאור

גם למלים יש גנים פנימיים שהן הותירו מאחור
אבל אם אני רוצה לשוב הביתה אלא רוצה להמשיך הלאה

ולטלטל בדמיוני את הגן: איד זה נקרא
שאניך רוצה לשוב בגוף רק בדמיונד אל הגן

באחד משעורי תורה שבעל פה למדנו כי פרות התלויים
על ענפים החורגים ממסגרת הגנות מתרים למאכל

ואינם גנבה: ענפי ההדר בעיר מרחפים בחרף עמוסי אורות עגלים
מעל המדרכות, לימון על לימון תפוז על תפוז

"כמו התפוח המתוק המזהיר שם בצמרת,
גבוה, הכי גבוה, שאורי-הפרי שכחוהו -
לא, לא שכחוהו - לא יכולים להשיגו
..."

(סאפופ, תרגום: יורם ברונובסקי)

בינינו לבין הכוכבים - מתמרים העצים

ומתרבתים את העין מורים לה לבנות

מדרגות וסלם באויר
לתרגל את הנסתר שבנגלה ואת הנגלה שבמסתור

כל ילד וילדה עושים את זה: אלף לילה וליילה:
בעלותה בעץ התודעה נעשית ערה לעצמה

בונה בשמש שביל למעלה ולמטה
עם המדרגות גם הסתעפיות המחשבה

בקצה, שם בין הענפים אור עגל
מתנדנד, גבה על גבה זוהר ומאדים

כל ילד וילדה עושים את זה
והנה למחשבה יש סימני פסוק באויר

ההתלבטות כמו רשרוש הענפים
הראיה התשוקה שליחת היד המאמץ הנסיגה

הנסיון להתרומם – שוב: וערה לעצמי אני מחפשת סכך וצל
או זריחה – פרי וכוכבים ומגיה של צעדים לתעופה

==

החלקה ועירה והגבורים לא יכולים להכנס בשער
גדלם המפרז מותר אותי בחברת הנוכחיות

הנעות בין העלים, והנחשים שיש בכוחם לנדד
מעבר לכל גדר גן: הנחשים גלגלי המרכבה הראשונה הסמויה

הנושאת עמה את זכרון העצים, את הפחד שאיני לבד
גם כשנדמה לי שאני לבד: יושבי הבית עזבו או מתו

הבית נמכר ונהרס ומשפץ והדירים החדשים הבטיחו
שלא לגעת בעצים: אני חוזרת אל המקום ממנו השתוקקתי לצאת

איך תדעי שהגעתי אל המקום הנכון:
על גבי עלי זהב חרטו האורפים הוראות

עלינו לראות ברוש לבן ולפנות מינה כשנתעורר:
מימיני כעת העץ

שחרף אחד עבר בו הברק ופלח את גזעו כמעט לשנים
ומחצית צמרת קרסה על חוטי החשמל וכבאים הזעקו:

העצים הם מצפן לגבור לאלים ולשאר נטושים
לשוב הביתה, לפסת האדמה המקפת גדר או חומה או מלאכים:

פסת אדמה: לאחר שמכרתי ועזבתי
אבי שחרר מאדמת הגן והוא הולך אחרי -

העצים קראו לי ובאתי
חשבתי שהוא שם והוא היה שם

בקש ממני לקום מהפרקדן
ולחצות את הסף שאין לחצות

הסף המתרחב בכל פסיעה
עד שכל מקום הוא המקום שהיה

שאיננו עוד והוא כאן
איך זה נקרא שטבור הארץ הוא עץ שהיה שיש

וזכרוני הנחלש לא מחזיק בשמו
רק האור השורף שעבר בו

שקשה לדעת אם הוא תעופה שהתמוטטה
או זמון שקשה להבין

יש מקומות שנאגרת בהם אהבה
לעין הם עלובים וישנים וצרים

ואם יש למכר ולעזב אותם
יש גם לחזר אליהם - ולהחזיר להם טובה

לכי לכי אחרי
אומר העץ הרוקד ועומד ורוקד

אני רוצה שתיתני לי את העור להתכסות - שירים מהמחלקה הסגורה אורי פרסטר

כף היד של שני

"היד הרשעה צמחה אצבעות"
דליה רביקוביץ

הבית של שני אחוז בכף ידה,
סדוק ושבירי, עשוי קירות קריסטל.
היא מטיחה אגרוף בקיר שכנגדה -
הדחף מתגבר, הגוף שוב מטלטל.

ראי איך יד שני דופקת בקירות.
ראי איך יד שני מכה כדי לכרות.
ראי איך יד שני הופכת לכחל.
ראי איך הבשר הופך קירות לחול.

הבית של שני חולות מנצנצים,
מוטל בכף היד, נע בין דחפים גסים.
הבית של שני בשר סגל מדלק.
נצבע אבקת קריסטל. עורה כבר מצלק.

שני וכף ביתה צבועים בצבע דם.
עכשו יהיו אחד, הדחף שוב נדם.
כשאין קירות בטון, גופה הופך אבק.
הבית ושני מתפוררים עד דק.

לידה שקטה

חִיבַת לְשֹׁבֵר אֶת כָּל הַכְּבָלִים.
 רְסִיסִים יִבִּיאוּ יָמִים שֶׁל שְׁלֹנָה.
 חִיבַת לְנַפֵּץ אֶת צִוְחוֹת הַיְלָדִים.
 קָרְעִים יָאֲחוּ דְמַמַּת הַלְדָּה.
 גַּם כְּאֲשֶׁר הַחֶבֶל תִּלְוִי,
 גַּם כְּאֲשֶׁר מְחִיבוֹת מְחַנֵּיקָה,
 גַּם כְּאֲשֶׁר מְצִיאוֹת מוֹצֵצָה,
 גַּם כְּאֲשֶׁר הִיא בּוֹכָה וְנוֹזְקָתָה.
 גַּם כְּאֲשֶׁר הִיא מְאֹד צְרִיכָה –

לְמֵרוֹת שְׁצָרִיכָה, לְמֵרוֹת שְׁחִיבַת
 לְמֵרוֹת שְׁחֶלֶב וְלְמֵרוֹת שְׁיִלְדָה,
 לְמֵרוֹת שְׁאֲמַרְתָּ לִּי אֶתְמוּל בְּחֵלוֹם –
 אֶת חִיבַת לְאַחֵז בְּשׁוּלֵי הַכְּבָלִים
 אֶת חִיבַת לְחִיּוֹת בְּשִׁבִיל הַיְלָדִים.

בן נעדר

1.

הֵיכֵן בֶּן מְסַתֵּמֵר? הַחֶדֶר כְּבָר רִיק.
 הַחֶדֶר כְּבָר רִיק וְהַשֶּׁמֶשׁ דּוֹעֵקֶת.
 הַכּוֹבֵעַ נִפְרָם וְהַקֶּשׁ מְסַתֵּבֵךְ.
 נוֹתְרוּ רַק טְפוֹת עַל כְּתָמֵי הַרְצָפָה.
 אֵין לִי כּוּוֹן, וְאֵין לִי מוֹצֵא.

קְרֵאתִי לְבֵן בְּקוֹלוֹת שֶׁל יְלָדוֹת,
 פְּתִיתִי אוֹתוֹ בְּרִיחוֹת הָעוֹגָה.
 הַשְּׁמֵרִים כְּבָר תִּפְחוּ, הַבֶּצֶק כְּבָר יִבֵּשׁ,
 אֵךְ בֶּן נְעֵדֵר, וְאֵין מִי שְׁיִירֵשׁ.

קְרֵאתִי לְבֵן בְּקוֹלוֹת שֶׁל שְׁפִיּוֹת.
 חִפְשָׁתִי כְּתָמִים שֶׁל גּוֹזְלִים בְּעַפְר.
 אֵךְ בֶּן מְסַתֵּמֵר, אֵין נוֹצָה שְׁתִּסְגִּיר.
 הָאֲדָמָה הַתְּהַפְּכָה, וְאֵין מִי שְׁיִסְבִּיר.

קראתי לָבֵן, הוא אֵינְנו חוֹזֵר.
הטפות נִסְפָּגוּ,
הבִּצָק הִתְפוֹרֵר.

.2

אמא של בן כָּבֵד בַּת מַחְלָקָה,
מְהַלֶּכֶת בַּחֲדָר, הַדֵּלֶת טְרוּקָה.
מִבְקֶשֶׁת לְמִצָּא אֲנִיצִים שֶׁל נּוֹצוֹת.
מִפְּנֹרֶת רִיחוֹת שֶׁל יְלָדוֹת וְעוֹנָה.

אמא של בן כָּבֵד אֵינְנָה חוֹלְמָת.
הַגֶּדֶר הִיא הַבַּיִת, הַשָּׁמַיִם אֵינָם.
מִיִּשְׁרֵת כּוֹבְעִים שֶׁקֵּלֵע לָהּ הַיֶּלֶד.
מִסְתַּתֶּרֶת מִשְׁמֵשׁ, מִבְקֶשֶׁת לָהּ יָם.

אמא של בן כָּבֵד אֵינְנָה יוֹדַעַת
הֵיכֵן מְצִיאוֹת וְהֵיכֵן הַתְּרוּפָה.
מִבְקֶשֶׁת תִּינוּק, הִיא חוֹלְצַת שְׂדִים,
מִתְחַנְנֶת לָפָה שְׂיִינֵק אֶת חֲלָבָה.

.3

בן מֵהַלֶּךְ מִקְצָה אֶל קְצָה
וְאוֹמֵר לְךָ מְלִים שְׂאִין בְּהֵן מִים.
מִתְקָרֵב וּמִבֵּיט לְךָ עֵמֶק בְּעֵינָיִם,
הוּא מִבֵּיט וְאוֹמֵר: "תִּשְׁתִּי, אֶת צְמָאָה."

משירי מיכל

מיכל מחכה לך, שוכבת בחדר.
היא רוצה לדבר אך אינה יכולה.
היא רוצה להגיד לך: אני כבר בסדר.

מנסה לחייך ולשמור על הסדר.
היא רוצה שתראי שהיא כבר לא חולה.
מיכל מחכה לך, שוכבת בחדר,

גופה מכניז, מסתתר תחת סוודר.
היא שותקת, הרעד הופך לקולה.
היא רוצה להגיד לך: אני כבר בסדר.

עיניך חלון וגופה על האדן.
שמרי על מיכל מפני נפילה.
היא עוד מחכה לך, שוכבת בחדר,

גופה מקפץ וידה על ההדק.
היא שותקת כדי להחניק יללה.
היא רוצה להגיד לך: אני כבר בסדר.

היא איננה רוצה שתראי את הסדק.
מחיקת בחוץ ובפנים מתפלה.
מיכל מחכה לך, שוכבת בחדר.
היא רוצה להגיד לך: אני כבר בסדר.

שירים אור גרוס

בוקר

משהו באופן שבו את נוגעת בי בבקר
לא מאפשר לי לקום וללכת. זרועך
עוטפת אותי בחזקה, פיך נושף
אור חם על לחיי או לתוך אזני.
שמעתי מישהי אומרת פעם: הקרקפת
היא המקום עם הכי הרבה ריח גוף
וזה נכון: כשראשך קרוב ככה לראשי

אני לא יכולה ללכת. כי הורי קמו והלכו
ואני פוחדת שלנצח אהיה תינקת יונקת
מושכת בשולי חלצות בכמיהה
קורעת בדים, הופכת ארונות
ברעש. בבקר במשתך אני לא צריכה

לצרח. אני פשוט סלע בקרקעית ים רך
לא זו לשום מקום ולא בורח. אני חושבת
שככה דמינתי פעם את האהבה שתהיה לי
אבל היום אני יודעת: הכאב

שנובע מכך שלא אוהבים אותנו אינו אהבה.

אמרת

דמינתי שאולי אקח מסרק ומספרים
אמרת
ואספר אותך ואסדר לך את הפאות

חשבתי פתאום שיש המון עצי פרי
אמרת
ומתר לי לקטף מה שאני רוצה
שהכל בשל באפן טבעי מהשמש
אמרת
והכל בעונה

פלפלים כתמים ואדמים גדלים על העצים
אמרת
רוקמת מולי גן עדן

קטפתי שם תפוח אמרת בעינים בורקות
ומיד שאלתי: ירק? בשבילי?
וענית: ירק, אבל אכלתי אותו בעצמי

היינו רחוקות זו מזו על המטה
כמה אצבעות שלי על הירך שלך
כמה אצבעות שלך על כף רגל שלי

וכל מה שחשבתי זה
בבקשה
תפסיקי לאהב אותי

תני לי לברח יחפה לרחוב
בבקשה, תפסיקי כבר את הגסיסה האטית הזו
שנקראת אהבה

ילד פח שני הררי

הבן הזה של השכנים, יום אחד אני עוד אהרוג אותו. עדיין לא ברור לי איך. אולי עם בלוק מהמרפסת, או רברס בחניה – בום! אחר כך, אשטוף ידיים בכיור, אוציא מגבת נקייה מהארון, ואנגב אותן, אתלה את המגבת לייבוש על הידית של התנור, ואיישר אותה, כך שתהיה מקבילה לידיה, אמזוג לי מים מהברז, ואשתה אותם, אשב על כיסא ואומר לעצמי – זהו. סוף סוף נגמר.

אף פעם לא רציני ילדים. מאז ומתמיד. זה לא עניין, כלומר, של השנים האחרונות. כשמישהו אומר לי – יצורים רכים וטהורים, אני עונה – לרוך יש צמר גפן, לטוהר – תמי ארבע. הרבה נשים חולות על ילדים. רואות ילד, עדיף תינוק, ישר צועקות – חיימשלי! ומייד מתחילות לבייץ. הרבה בחורות צעירות, הן רוצות תאומים. בן ובת, כי זה הכי חמוד. זה לא הכי חמוד? – הן אומרות כבר בדייט הראשון, ומתפלאות שהוא לא מתקשר לעולם. אחר כך בוכות – מה כבר אמרתי, אני ממש סבבה גם עם שני בנים.

פעם יצאתי עם מישהו. הוא אמר – נראה לי הגון להגיד לך מראש, אני לא מעוניין להיות הורה. רציני לחבק אותו והתביישתי, אז רק עניתי – קול. וגם אני לא. אחרי שבועיים הוא שלח לי הודעה – את מאוד נחמדה, אבל לא מחוברת מספיק לנשיות שלך. לטעמי. כתבתי לו – גם אתה נחמד מאוד, ולידיעתך, אל-הורות זה דווקא טרנדי. הוא כתב – את מתנשאת ומעצבנת. לטעמי. עניתי שהוא לא מכיר אותי בכלל, והוא כתב – ויש לך תחת רחב. עם זה כבר לא יכולתי להתווכח.

בעבודה שלי, אנשים מביאים את הילדים בחופשים. זה דבר מקובל, בעיקר בסוף אוגוסט. כבר אין קייטנות, הסבתות לא עונות לטלפונים, הבייביסיטר ביוון. מי שלא חוסכים שנה מראש למלון באילת או לפארקים בהולנד, מוצאים עצמם עם בעיה. בבוקר, הם חוגרים אותה בבוסטר, ונכנסים איתה למשרד, ומוציאים מהתיק שלה את החוברות צביעה ואת הטושים, ואם מותר לה מסכים – גם טאבלט. בהתחלה זה הולך בדיוק לפי התוכנית – הבעיה צובעת וצופה, ועונה כששואלים אותה בת כמה היא ואיך קוראים לה. כולם אומרים – איזו מתוקה, איך היא מעסיקה את עצמה יפה. מי שלא מרשים מסכים מתחילים לחשוב שאולי זה לא כל כך נורא בעצם, ולעומתם, יש כאלה שעדיין בטוחים שזה נורא מאוד, אבל אף אחד לא אומר כלום כי כולם צריכים לעבוד, ומתים להספיק לסיים הכול עד החגים. אחרי חצי שעה לבעיה מתחיל לשעמם, ויש לה פיפי והיא רעבה, ומי שהביא אותה מבין שלעבוד הוא כבר לא יעבוד היום, אז הם הולכים הביתה, ואחרי שהם יוצאים כולם אומרים – איך הם דומים, ממש קופי. אני שומעת את זה וחושבת – רק זה חסר לי באמת, עוד מישהו כמוני, בקטן.

בבניין שאנחנו גרים בו, יש הרבה משפחות עם ילדים. גם בבניינים הסמוכים, וברחוב, ובכל השכונה. אם הייתי יודעת שזה מה שיקרה, שהאזור, שפעם אמרו עליו - קשוח, יהפוך לג'ימבורי, לא הייתי מתקרבת לפה בחיים. אם היו אומרים לי, שלא יהיה מקום בקפה בגלל הבייבי יוגה או השעת סיפור, הייתי אומרת למתווך - נשמה, תמצא לי משהו מדליק בבית עלמין ירקון.

הכניסה חסומה בעגלות ובימבות. במעלית יש פירורים של במבה וריח של חיתול. הרעש! בלילה - בכי, ביום - שירים וצעקות. בשבתות - ימי הולדת בגינה הציבורית. תכף תעשו גם פיקניק על הכביש - אני חושבת - איזה רעיון נחמד, תביאו מחצלות שנשארו לכם מפעם, כשהייתם מגניבים, תקנו פירות וסנדוויצ'ים ובירות, תשימו לקטנים בספוטיפיי קצת דיוויד בואי, פיקסיו, פורטיס, ותגידו - איזה כיף לנו?! נכון שכיף לנו?!

אני סוגרת את החלונות ומדליקה מזגן, וכשהכול אטום, אני קוראת דברים בוויקיפדיה: סילביה פלאת'. היא, למשל, סתמה את הדלת בסמרטוט רטוב. אחר כך היא הדליקה את הגז, ואת הראש דחפה לתוך תנור. השאירה: פתק לילדים, עם שם וטלפון של השכנה, חלב ועוגיות. אני נבהלת - רצינית?! ומי לדעתך אמור לדאוג להם עכשיו?! ואז קוראת שגם הילד התאבד, והילדה עדיין לא. וירגיניה וולף, היא לא השאירה אחריה אף אחד. גם פרידה קאלו, לאה גולדברג, סימון דה בובואר, וינונה ריידר! גם רחל. והיא כתבה - בן לו היה לי. זו בטח רק מטאפורה למשהו אחר.

חשבנו לעבור מכאן לא פעם. בכל פעם, כשאני הולכת לראות דירה, אני אומרת לעצמי - הפעם! נכנסת, ומייד בורחת. בחוץ אני אומרת למתווך - נשמה, זה לא ראוי למגורים החור הזה, מה זה, חלון אפילו אין שם. הוא עונה - חלון זה לוקסוס, ממי, השוק עובר תהפוכות. עם התקציב שלכם - הוא אומר לי - אל תצפו ליותר. אני אומרת - טוב, ומתקשרת לבעל הבית, מבקשת לחדש חוזה. הוא בן תשעים, וחושב שאנחנו בשנות התשעים, ולא מעדכן את המחיר.

פעם יצאתי עם מישהו. אמרתי לו - אתה לא סתם מישהו. אתה - אמרתי לו - תהיה האבא של הילדים שלי. הוא נבהל - רצינית?! צחקתי - מה פתאום, נראה לך?! רציתי רק לראות את התגובה. שכבנו. זה לא היה משהו. אחר כך הוא הלך ולא חזר. אני אפילו לא זוכרת איך קוראים לו.

פעם יצאתי עם מישהו אחר. ישבנו, שתינו כל מיני דברים. אמרתי - בא לי שתבוא איתי הביתה. אמרתי - זה קרוב, אפשר ברגל. פה את גרה - הוא אמר - קשוח! אמרתי - זה רק נראה מפחיד. הלכנו אליי. בדרך, עצרנו כדי להתנשק. אמרתי לו - אתה ממש חמוד. והוא אמר - גם את. כשהתפשטנו הוא קרא - איזה תחת רחב! סליחה - אמרתי. הוא אמר - אין מה להתנצל, אני אוהב את זה. ושוב אמרתי לו שהוא חמוד. שכבנו. זה היה חמוד.

נהיינו חמודים ביחד. כולם אמרו עלינו - איזה חמודים הם. הוא לא רצה להתחתן. הוא אמר - מה רע לנו ככה. אני אמרתי - ככה לא רע בכלל. אז יופי - הוא אמר. שכבנו.

יום אחד השתנתי על מקלון. אמרתי לו - יצאו לי שני פסים ורודים. הוא לא נבהל. אנחנו - הוא אמר - עומדים להיות הורים! ואז חיבק אותי. אבל אני - אמרתי - לא רוצה להיות הורה. והוא אמר - אם ככה אז אני הולך. אבל - אמרתי - אני לא רוצה להיות לבד, אני רוצה שתישאר. אני הסכמתי להשאיר והוא נשאר. לא רציתי אותו. כששאלו אותי, אמרתי - כן, רוצה מאוד, ורצתי להקיא, מהבחילה ומעצמי, ואז נהיה כבר מאוחר מדי להתחרט, ואף אחד כבר לא שאל אותי. חשבתי - עם זמן יבוא גם הרצון. הזמן רק הביא צרבות ובצקות. וכשאמרו לי - אושר! וליטפו לי את הבטן לא רציתי, לא רציתי כשמרחו עליה ג'ל ועל מסך הופיעו ראש ולב פועם, וכשדחפו לי אצבעות בתוך כפפת ויניל.

השכנים שלנו בדירה ליד, הם איומים. היא תסריטאית, הוא דולה, ושניהם עכשיו בהיריון, עם תאומים. הוא מלטף לה את הבטן, ומצמיד אותה לטלפון, ושם שירים של רדיוהד לעונָרים. הם אוכלים רק אורגני ולא מעשנים, אלא אם כן זה - היא סיפרה לי - וויד ממש, אבל ממש ברמה. פעמיים בשבוע לפחות, דופק אצלי בדלת בטעות שליח - מהסופר טבע, מבוטיק של מצעי פשתן, מאיי-סטור. אני פותחת ואומרת - נשמה, אני נראית לך כמו מישהי שקונה קינואה אונליין! ומצביעה על הדלת השנייה.

יש להם כבר ילד. בן שלוש. היא נכנסה להיריון קצת אחרי. היא אמרה לי - איזה מרגש! ושאלה - כבר יש לך דולה? לא - עניתי - וגם ולא תהיה. את סתם פוסלת - היא אמרה, ובערב אמרה לבנווג שלה - איזה מתנשאת ומעצבנת. הוא אמר - תופעה מוכרת בטרימסטר ראשון. ואז אמר - זה אחלה רעיון, אני אכתוב על זה בפייסבוק.

אני רואה אותם במעלית כל יום. קוראים לו בן, לילד. יש לו תלתלים שחורים והוא נמוך. הוא מדבר הרבה מילים ולא רואה מסך. שולחים אותו לגן תלת לשוני הוליסטי, והוא לומד שם איך להיות קשוב. הם ישנים כולם ביחד - היא סיפרה לי. לא שאלתי ובכל זאת היא סיפרה לי - בן יודע כבר לספור עד עשר. ברוסית. בן אוהב נירוונה. בן אומר שאת חמודה. איזה מרגש?!

אני רואה אותו וכל הבטן מתהפכת לי, כמו קלקול קיבה. שותק ומסתכל עליי, כאילו הוא יודע. אני רואה אותו ושורף לי בעיניים, כמו כשעומדים קרוב מדי לאש. רצות לי נמלים על הידיים, הרגליים רועדות, והראש מתפוצץ מרוב פחד, והגב מתכווץ באימת חרטה, כמו לפני לידה.

התינוק יצא שחור. שאלתי - מה אתם עושים איתו. ענו לי - מה עושים, מה נראה לך שעושים, אין מה לעשות, זורקים לפח.

ענן ריח רמי מארק רוס

היה עליי לדעת כי משהו לבסוף ישתבש סביב הזקן הזה למרות שעד אז נתקלתי בו בדיוק פעם אחת, כשעברתי דרך מקרה ליד קיטון הבישולים. אני זוכר שהוא כינה אותי "ילד" כדרך קרבה כאילו המשכנו שיחה מגלגול קודם, רק שדיבורו התלהט בן רגע והפך למקוטע וחסר פשר. הוא שפשף את ידיו השעירות זו בזו והחל מוציא ומכניס אוויר נזלתי מהאף כמכונת קפה תקולה וכשיצאתי ממנו צרבה בי לפתע הידיעה שדבר מה שם מאחור דורש טיפול עדין ביותר, כמו צורה מתחלפת בחלום שתכף מיקצים ממנו. איני יודע עוד אם היה זה ניתוח מאוחר של המפגש הראשון שלנו או רושם שנטבע בי בזמן אמת, אך קשה היה לפספס שסביב האישיות הקטנה שלו התקיימה כעין ממלכה סגורה וייחודית של ריח וארומה, כמו מערכת אקולוגית נידת של איש אחד שסוחב אותה עימו באשר יצעד. מין שילוב של דיבור מתובל בתנועה ובזיעה שקשה לטעות בו. מספיק היה לעמוד על מפתן החדר בשביל לדעת אם קיים שם אחד, יוסי, ואם לא מתי זה עזב ומתי ישוב. מהמבט הראשון הוא זרע בי פחד מהול בסקרנות. סבתי על עקביי ונעמדתי מולו שנית, מוכן לפעול ככל שיידרש, אך הוא לא הבין מה אני מבקש ורק המשיך לבחוש בתבשיל שרקח על הכיריים, ואני רק הבטתי סביבי וגמגמתי שלוש מילים מתחת לאף, משתדל לוודא שאיני דורך במקום אסור, יוצא נגד נורמה או מוסכמה חברתית בזה שאני מפר כך את שלווה. אחד כזה, עם ענן פרטי של ריח, קשה לנחש למה הוא מסוגל.

הטבח הזקן הגיע אלינו לפני כשנה, בתקופה בה כבר הייתי בין המדריכים הבכירים והיו זקוקים לי לחלק כדורים. לך תדע מה יקרה אם לא תחזיק אחד כמוני שיודע שאלון הענק שלנו מקבל שלושה ריפּיִרִידֵל מעוכים בקוטג' כי הוא לא יודע לבלוע ועוד שני כחולים קטנים עם עוגייה, ולירון שמכנה את כל הגברים בתואר "סבא" ומדבר על עצמו בגוף שלישי לוקח שני סְרָקְנוֹל צהובים יחד עם מעדן שאמא שלו דוחפת למגירה התחתונה במקרר, אחד כמוני שלא שוכח שאת בלה המסכנה, שלעולם לא מגיעים לבקר ונחגוג לה ארבעים ממש היום, יש לאחוזי שני מדריכים על הכיסא כדי שלא תקיא חלילה ועדיף להדליק ברקע קלטת של פרפר נחמד עם השירים של דתיה בן דור – ובמיוחד את שני חברים עם מטרייה אחת, כי אחרת היא תתפרץ ותעיף את הכוס וגמרנו, ואת צחי – טוב עם צחי זו אופרציה מהגיהנום, שאצלו התרופות זה מתכון למריחות, ומי שטירון בעסק שלנו לא יבין איך אדם בוגר יכול להכניס יד למכנסיו, להוציא משם צואה ולהתחיל ככה, כמו ששומעים, למרוח על הקיר, על הספה ואיפה שרק ניתן, באותה אדישות כאילו זה לחטט באף, וברגע האמת הדבר האחרון שיצלצל לך בראש אלו המילים המתונות של העובדת הסוציאלית מהפגישות

השבועיות, "תזכרו שאצל צחי הכול זה תחושתי," סביר יותר שתשמע את בת השירות שלנו אסתי בתגובה אופיינית – "תחושתי? באמא שלך?" כן, עובדות סוציאליות לא מנקות חרא מקירות, למרות שגם המשכורת שלהן, כמו שלנו, מכסה בקושי חצי חדר בראשון מזרח.

*

והנה מאז אותו מפגש מקרי עם הטבח הוא כמעט ונתן לי לשכוח ממנו, רק שהמדריכות החלו להתלונן בישיבת הצוות שהמנות שלו הפסיקו להיות ראויות למאכל ואין כמעט קשר בינן לבין התפריט שאם הבית הכתיבה לנו. ובאמת בקושי הצלחתי שלא להקיא לאחר שיצאתי לבדוק בעצמי ודחפתי את האף לתוך אחד הסירים. ובכל זאת לא התייאשתי והגעתי להוסטל לפני תחילת המשמרת, בשיא פעולות ההכנה, מוכן לעימות חזיתי, ומצאתי את הזקן השפוף צולע בחצר. קשה היה לתאר שדמותו מסוגלת כך סתם להפציע באור היום. אנשים כמוו – האוויר הפתוח לא הולם אותם, הוא חוטף מהם חלק מהאישיות, מפזר אותה ברוח.

– "האוכל כבר מוכן?" שאלתי.

– "נו, נו, זה אתה ילד, ואני קיוויתי שהקטנה."

– "איזו קטנה?"

"מה איזו, שלי, שלי, לא ראיתי מאז ש – , מאז ש – ואמרו, כל הזמן, אמרו שאדם צריך שיהיה לו, בת כמה אתה חושב, אולי שלוש ואולי פחות, ומאז – אבל כל לילה, לפני השינה היא באה, ועכשיו כבר שבועיים בסיר של האורז היא באה, או בצורה של השניצל היא באה ושוב באה, מסתכלת ומבקשת אותי, וטובה שעברה הכול, פחדה שצריכה לטפל באחת שלא עלינו – ואני מה יכולתי להגיד, מה יכולתי, אני אמרתי תודה כל בוקר שלקחה אותי ככה עם הרגל, אז לא תהיה לך בת, טפו – שאני לא מהנדס ולא דוקטור, רק עוזר בשולחנות ובסירים, אבל לטובה המסכנה אין אדבוקט בשמיים, ויש אנשים בלי, עדיף לך בלי, ואולי יהיה להם בית גדול, גינה ועץ, ואולי היא תדע להיות בן אדם לבד, ואמרו צריך לבקש דוקומנטים, ואמרו צריך להגיש לרבקה בקבינט ואז באה עם עוד אנשים ולקחו, לקחו, ואין בן אדם, אתה מבין ילד. אין. הייתה ואין."

– "לאן לקחו?"

הוא הסתכל בנעליים שלי עשר שניות ארוכות לפני שהרים את ראשו אט-אט כלפי מעלה. נדמה שהפעולה ארכה נצח שלם ועלתה לו בקושי עצום, או אז הוא עטה את החיוך העצוב ביותר שראיתי מימי והפנה מבטו לכיוון מבנה ההוסטל.

– "מתי?"

– "קטנה שלי, קטנה. ארבעים היום. ארבעים."

הוא התיישב על האדמה והושיט זרוע מגוידת ודקיקה לשקיק שהיה מוסתר בכיסו והחל לחפור בידיו בור קטן בשביל שמוביל אל היציאה. הוא טמן את השקיק פנימה וכיסה באדמה. אני כבר לא נחשבתי בעיניו. אמרתי משהו, או נדמה שאמרתי אבל הוא נאטם לכל הפרעה חיצונית והתרחק מתלולית האדמה חצי צעד קטנטן, שלף שקיק נוסף מחיק המעילון המרופט וטמן אף אותו בבור החדש שגירד אחת-שתיים וכיסה שוב באדמה, וכך המשיך צעד אחר צעד, במרחקים מדודים של צליעה וחצי עד ששתל בנוכחותי עשרה עצמים מוזרים שנראו מהמרחק בו עמדתי כמו רשתות קטנות שהיינו שומרים בהן גולות ביסודי. שכחתי שרציתי לשאול על הארוחות המקולקלות, שכחתי כמעט מהכול.

אחרי הבור העשירי שהגיע עד לשער הכניסה הוא הסתובב והמשיך להשתעל בדרך לחדרון שלו במבט שפוף, ורק כשחלף על פניו ונעלם חשתי איך יחד עימו פרח אותו ענן ריח אפייני. אך הפעם דבר מה חדש נוסף לו, מין מזיגה מפתיעה של מרכיב סודי, ניחוח משכר של אדמה לחה וקבר.

למחרת בערב בסוף המשמרת יצאתי לחצר אחרי שכל החברים נרדמו והדלקתי פנס קטן. הטפטוף ניקה מעט את האוויר והשמיע נקישות במקצב משתנה על הגג המאולתר של הפרגולה ואני כיוונתי את האלומה לתלוליות הקטנות שהזקן סימן בהם את השביל הראשי. עמדתי והסתכלתי ברגבים הפוכים שהוא פיזר בנוכחותי ואז מתוך איזה ניחוש פנימי החלטתי להקיף את המבנה. ובאמת מסתבר שהחזית הייתה רק קצה הקרחון: סביב ההוסטל, ברדיוסים משתנים, בשבילים והמקומות המתים והעזובים, בין השיחים ובכל רווח עם פיסת קרקע עירומה – כל החצר כולה הייתה זרועה בגבשושיות, כמו היינו תחת מתקפה של צבא חפרפרות.

ניגשתי אל אחת מהן ושלפתי את השקיק הקטן שהיה קשור בחוט תפירה בקשר פרפר ובתוכו שני פריטים: סוכריית טופי וגזיר נייר תלוש ממחברת שורות עם מילה בודדת. הכתב נמרח ורעד בקצוות, נדמה שנחרט בעזרת עט כדורי פשוט, מהסוג שמחובר לדלפקי הדואר. החזרתי את השקיק עם הפתק והסוכרייה לבור וחשפתי את שכנו – ואז את זה שאחריו ועוד אחד, להיות בטוח, ובכולם אותה סוכרייה ואותה מילה אחת – סליחה.

*

גאולה המנהלת רתחה מועם כשנודע לה על מותו של הזקן. היא תפסה אותי לשיחה כאילו הוא היה בן חסותי או אפשר בגלל שנחשבתי בעיניה אחד – רציני וסיגלתי עם הזמן הליכה בכירה מהולה בריחוק חברתי וחשיבות עצמית.

"זה תפקיד מקולל, אני אומרת לך, שוב נשארנו בלי מבשל," היא הטיחה בי בייאוש, כאילו היה עליי לדעת שהוא כבר היה נגוע בחולי כשהגיע לעבוד אצלנו.

בשבוע שלאחר מותו קבעתי לעצמי רק משמרות לילה. הייתי מוכרח לגייס מקורות סבלנות חדשים בשביל לחזור ולהתמודד עם בני אדם מכל הסוגים במהלך היום. והנה באחת מאותן משמרות, בעודי עובר כמו תמיד בין החדרים, מוודא שכולם ישנים ונושמים, התעכבתי אצל בלה. כזה גורל. אם יש עצב בעולם, הנה הוא כאן. כבר בת ארבעים ומספרים שהפסיקה לדבר בלי הודעה מוקדמת בגיל שלוש. נדמה שמעולם לא חשבתי עליה ליותר מכמה רגעים, בכל אופן לא במובנים שמעבר לצורכי הגוף הבסיסיים במסגרת התפקיד.

בדקתי פעמיים שהחלון בחדר סגור והיא מכוסה, סידרתי את הכיסא, פתחתי וסגרתי את דלת הארון, ועדיין לא הצלחתי לצאת. דבר מה ריתק אותי למרצפות תחתיות, דבר מה פרום שיש להדק. ורק לאחר שעצמתי עיניים בריכוז למשך שניות ארוכות ונשימותיי התייצבו והתאימו עצמן לשעון המתקתק מהקומה התחתונה, רק אז כמו מתוך בועת חלב רותח שעלתה מהסיר והתפוצצה נפלה עליי לפתע מין הכרה בהירה ופשוטה... הכרה שענן הריח של הזקן קנה לו שביתה סביב מיטתה הנושמת של בלה.

נמרוד ברוקו שירים

*

באו עלי מחשבות-עני באוקטובר
שהעני מחוץ לגוף
ובני רחוק מכאן פסיעות אחדות עם כמה-פעוטות
והם עלופים בנוצות
והם עלופים בנכסי-חוץ
והם אבודים בבשרם עד עלית המלכות.

עשר תמונות כוזבות מחיי הנפש של המחבר

1.
נפש המחבר מתגדלת תפלצות כנגד גופו שאינו מתגדל אלא כדרך אגב.
2.
נפש המחבר נמסרת בכתב יד.
3.
להלן נפש המחבר. -
4.
זאת נפש המחבר. -
5.
רכון אצל שלחן-עץ-גופו
המחבר מרים פתע את ידו. קולות אחדים: האם זאת ידו?
קולות אחרים: כל התשובות שהתגבבו מעליו
התכוננו מראש ויסודך
זכה:
המחבר משיב את ידו על העץ-שלחן
ובוהה נכחו; פתע הפציע
הגה-אור מעל שלחן-עץ-ידו.
6.
סתרתרות במעמקים-ראשו -
שראשים אחדים הקשו עליו

פעם אחר פעם
 להשתכן בעלילה שנתרקמה
 על אודותיו;
 אלא שכל עלילה אחרת הייתה תקפה באותה מדה
 - ראית? -
 לו הייתה נשטחת כל-עקר:
 להלן נפש המחבר. -
 הנה היא. -

.7

האם סדר המלים במשפט הוא סדר הנפש הפועלת?
 האם סדר-הנפש-הפועלת רבו-ככלו בעולם-שתאר-לעיל?

.8

אוי העולם שתאר לעיל -
 ראיתי שבע מקהלות מונומנטליות מכתרות מפניו
 עטויות מצנפות אדמדמות
 מכמינות תהלות-סוס

.9

מאחר יותר
 יש למרק היטב את נפש המחבר
 ולהניחה בעלת-גוף
 ולנטשה-כלשהו

.10

אי שם בנצח,
 חקרת-כל-שמוש.

אפוריה

והתקיימתי
 וחכיתי לבשורה;
 והתקיימתי-לא
 וחכיתי לבשורה;
 וכאשר התקיימתי-כל
 חכיתי לבשורה;
 וכאשר באה לעמתי גזרה משמים-עצום
 חכיתי לבשורה;
 והתגודדתי
 וחכיתי לבשורה;
 והתגודדתי בארץ-לא-נושבת
 וחכיתי לבשורה;
 וסוף-סוף כאשר הגיחה הבשורה
 את מחושיה בארץ
 לא הכרתי אלא את
 מחושיה בארץ בעודי מוחיל;
 וסוף-סוף כאשר הבשורה נחזתה
 ולא עוד אלא כגון גפים-מצבטים
 שבאו חקר גפים-מצבטים-עוד;
 וסוף-סוף כאשר הבשורה נחזתה - אצל אור-ליום -
 ולא עוד אלא כגון גפים-מצבטים
 שבאו חקר גפים-מצבטים-עוד;
 וסוף-סוף כאשר הבשורה נחזתה - אצל עפעפי-השחר -
 ולא עוד אלא כגון גפים-מצבטים
 שבאו חקר גפים-מצבטים-עוד;
 והתקיימתי לפי שעה
 ולא נתבשרתי אלא זה את זה.

אל נזירה כלואה בצנינוק, מבטה חפוי, מעליה חרך מאובק, זערורי

לו אך ידעת:
 עור הקיר ישיל את עצמו.
 ימוטו גפיה-ששלאות.

שירי עין כרם נדיה אייזנר

סונט להתקף

באלכווג'ל וריח מנות,
אזיק של פלסטיק, שם-מספר,
בצליל צפצוף שמגלה את
עדן השפע הנגמר,

בתוך עורי - ילדה פוחדת.
תרופות נעות בתוך צנור.
מחר נחגג לה יום הולדת -
הכל סופרים פה לאחור.

"תצאי לך קצת", היא מבקשת.
בחוץ יש נוף ויש אור
ולגבעה צורת דבשת.
בלילה יעשה קריר.

פנת עשון ועץ התות -
הבזק של כאבי יתמות.

וילנל לביתוה

אני שומעת בחמש צלצול פעמונים,
הבקר בא מתוך מנזר האחיות ציון,
שעון החול שמתרוקן איננו שעוני.

כסא בית החולים שלי קשה, דוקר, ודוני.
אני נמלסת אל הנוף, בוקה מהחלון.
שעון החול שמתרוקן איננו שעוני.

בצנורות הפלסטיק עטופות את ואני
צפצופה המכונות הוא כתזמרת-אבדון,
משמרת אחיות עוברות בקול פעמונים.

מה אעשה ביד אשר לופתת את גרוני.
אני נודדת חרישית לכד במסדרון.
מהמנזר עולה שנית צלצול פעמונים.

הרי נמות כלנו יום אחד וגם אני,
הזמן זועם עלינו ומלא חרון,
שעון החול שמתרוקן איננו שעוני.

האור שבחלון אינו מפשיר את קפאוני.
בעת הזאת אין חפץ, לא תהיה כאן שעת רצון.
מהמנזר עולה אימת צלצול פעמונים,
אבל שעון החול שלך איננו שעוני.

היית נאהב

כשתקום מהמטה ויכאב לך
 מדע שאתה חי.
 תקום ותדע שזה הזמן לנחת:
 תניח לזמן לקחת אותך לשם.

זמן לשלב ימים דקורות,
 זמן לבהות,
 זמן לבשת החתול,
 זמן לכדור מורפיום,
 זמן למחולל חמצן,
 זמן לכוס קפה מחדר ההמתנה של הרופא,
 זמן לאשמה,
 זמן לאשם,
 זמן לאש שורפת,
 זמן ל-ששששש,
 זמן ל-MRI,
 זמן ל-ECMO,
 זמן לשמע תחזיות,
 זמן לומר די,
 זמן לא להקשיב לתחזיות,
 זמן לשכב באברים דקים,
 זמן שלא אכפת לו כלל
 שהיית נאהב.

שירים נועה שורק

ליונתן

אני רוצה להיות רוֹחֶצֶת בְּדָבֶשׁ
לוֹקֶקֶת בְּדָבֶשׁ
נוֹעֶצֶת בְּדָבֶשׁ אֶת שְׁנֵי וְנוֹטֶפֶת בְּדָבֶשׁ מִשְׁנֵי
וְנִדְבָקֶת אֵלַי וְעֵלַי
מִטְחִים מִטְחִים שֶׁל דָּבֶשׁ
אני רוצה לְהִקְיֵא אֶת הַדָּבֶשׁ וְלִטְעֵם אֶת הַדָּבֶשׁ
וְלִשְׁכַּח אֶת טַעַם הַדָּבֶשׁ וְלִטְעֵם אֶת הַדָּבֶשׁ
מִחֲדָשׁ
שֶׁהַדָּבֶשׁ שֶׁיִּבֶשׁ עַל שִׁפְתַי וְנִקְרָשׁ יִהְפֹךְ שׁוֹב לְדָבֶשׁ.

על השעמום

לְכֹל הַרוֹחוֹת הָאֲוִיר
עֲמוּם וְסִתְמוּי.
לֹא אֶכְפֵּת לִי לְמִי
אֲנִי מִקְרָבֶת כְּעַת לְעוֹלָה,
הַלֹּאִי שֶׁהֵייתִי גְדוֹלָה,
שֶׁהֵייתִי גוֹלָה
עֲכָשׁוּ לְמִקּוֹם אַחֵר.
מִקּוֹם שֶׁהִזְמִין זֹכֵר
וְהָאֹר עֵכָר
וְהִיד פּוֹכֶרֶת
פָּנִים שֶׁל אַחֵר
וּפּוֹלְטֵת קָלְלָה,
אֱלֹהִים אֲדִירִים.
שֶׁלֹּא יִתְחִיל מִהֶתְחַלָּה.

שירים נדב ליניאל

כל ה

ומה אם הגֶּשֶׁר לא יִכּוּל לְשַׁאת אֶת מִשְׁקַל הַגּוֹף?
 ומה אם הגֶּשֶׁר מִטְלֵטֵל בְּרוּחַ רוּעַד אֲנָה וְאֲנָה?
 ומה אם בְּאִמְצַע הַגֶּשֶׁר חֲסֵרָה הַקּוֹרָה?
 ומה אם צֵלוֹ הָאֲרֶזְךָ שֶׁל הַגֶּשֶׁר בּוֹעֵר?
 ומה אם הַגֶּשֶׁר עֲצֵמוֹ מִפְּחָד?
 ומה אם הַגֶּשֶׁר שְׁרוּף?
 ומה אם הַגֶּשֶׁר

ערש

א.

בְּכֹל שָׁנָה
 אֲנִי מְנִיחַ עַל סֵף מִטַּתְכֶּם
 עֲרִיסָה רִיקָה

בְּכֹל שָׁנָה
 אֲנִי מְעַנֵּיק לְכֶם
 דְּבָר:

מִתְנָה
 שְׂאִישׁ אֵינוֹ חִפְזָן בָּהּ:

יְדִיעָה חֲרִישִׁית:
 שְׂאֵהֲבַתְנוּ גּוֹזְרֵת עֲלֵיכֶם כָּרֵת

וְאֵת הַיְדִיעָה הַזֹּאת
 אֲנִי נוֹשֵׂא עִמִּי
 כְּמוֹ עֵבֶר
 חַיִּים שְׁלֵמִים

ב.

בְּכֵל לַיְלָה עוֹלָה
יִלְלָה מְלוּל לְבָנוּ

בְּכֵל לַיְלָה עוֹלָה
מִתּוֹךְ דְּמָנוּ הַמָּיָה
קְלוּשָׁה
כְּמוֹ כְּכִי רְחוּק

בְּכֵל לַיְלָה עוֹלָה
מִתּוֹךְ כְּלוּב הַצְּלָעוֹת
עֲגָמַת לְבָנוּ:
זְעִירָה
חִסְרַת יִשְׁע

בְּכֵל לַיְלָה עוֹלָה
מְנַגֵּינָה
חִרְיִשִׁית כְּמוֹ יַפְחָה

דְּבָר
אֵינוּ מִזְשָׁן אֶת לִילוֹתֵינוּ
אֵינוּ מְהַסֶּה אֶת לְבָנוּ
אֵינוּ מְרַדִּים אֶת הַצֶּעֶר
אֵינוּ מְשַׁקֵּיט אֶת הָעֶצֶב הַזֶּה

זפת

כמו לשון לחה ומחוספסת
 המברישה מעל פרות הגור את דם השליה
 משך סבי בידיו הנקשות את קורות ביתו
 במברשת שער סוסים
 ועטף את גגות העיר התחתית
 בזפת כמו שכתלי חדרי הלב
 נאטמים בסיד

בילדותי
 הבטתי לילה לילה בחשך
 וחשבתי על החמר השחר המשוך בכל
 וחשבתי על חסדו הטוב
 כשהחסיר את הכוכבים ואת הירח
 ואת אור השמש המכה
 בפנינו בבקרים כמו
 אהבה

וראיתי בעיני רוחי את העב
 השקוף הסמיך
 הרובץ מעל הבית
 מעל גגות הכרמל

ידי לחות מן הערפל
 ולשוני לבנה מסיד
 ואישוני שחרים מפחם
 ולבי מגרגר בקרש
 ודמי דוהר אל מרחקיו האפלים

לאט, לאט, פֿניד עלו מן התשליל
 זיו עורך החלבי נטף, כהה, מן התצלום
 החזקתי אז לרגע את דמותך בתוך המים
 אוהו באור הרך שמצלמך קרן

זיו עורך החלבי נטף, כהה, מן התצלום
 ובגדים רועדות נערתי את דמותך
 אוהו באור הרך שמצלמך קרן
 לבד בערתי בחדר החשוך

ובגדים רועדות נערתי את דמותך
 מחויבך נטפו המים ישר על נעלי
 (לבד בערתי בחדר החשוך)
 טפות, טפות, כמו זעה, זלגו על הרצפה

הבטתי בדמותך, בעיניך, בתצלום
 הושטתי יד חזרת אל פניך
 טפות, טפות, כמו זעה, זלגו על הרצפה
 לאט, לאט, פֿניד עלו מן התשליל

תאוות בשרים (או: האישה ודג הזהב) עלית קרפ

כמה מתחשק לי בעל רומני, חשבתי לעצמי כשחזרתי הביתה הבוקר מכל מיני סידורים, ככה אני קוראת להאכלת חתולים ולשליחת דואר. מה זה בעל רומני, אתם שואלים? אני אגיד לכם: זה בעל שבא מהעבודה אחרי הצהריים הביתה, נשאר בגופייה ובמכנסיים קצרים בקיץ ובגופייה ובמכנסני טריינינג בחורף, יוצא לגינה, פותח את המנגל ועושה על האש. לא כל יום, נגיד, פעם בשבוע. גג פעמיים. קבב, קצת פרגיות, דברים כאלה. בשש, כשהכול מוכן, אני אזרוק כמה צ'יפסים למחבת, עוד קצת סלט ירקות, סלט חצילים, מלפפונים חמוצים ואנחנו מאורגנים לארוחת ערב. תביא את הסודה ממני, והיין האדום, נעשה קצת שפריץ.

אבל זה לא מסתדר, כי למרות הצעות שקיבלתי, בסופו של דבר לא התחתנתי עם בעל רומני, אלא עם בעל אחר, וככה אני נכספת בסתר לבעל רומני וממלאה את חובותיי כרעיה נאמנה. זה יכול להסביר את זה שהבוקר, כשקופסת סרדינים נצנצה בקצה המגירה פתאום נתקפתי חשק אדיר לסרדינים, וגם שכנעתי את עצמי שזה מלא בוויטמין די, וכדאי שאוכל את זה בגילי. לקחתי שתי פרוסות לחם קל, הנחתי אותן על צלחת, ופתחתי את קופסת הסרדינים כדי לאכול אותם. הם היו ברוטב חריף, ואם לא הייתי רעבה מכמעט שבוע של דיאטה, בטח שלא הייתי אוכלת אותם. מה לי ולסרדינים? אני רוצה קבב. כן, אפילו שבוקר.

פתאום, בתוך הרוטב האדום הפיקנטי הייתה איזה תזווה. קרפ? שאל אותי אחד הסרדינים. כן, אמרתי לו, אבל מנישואים. 32 שנות נישואים, ובכל זאת רק נישואים. בסדר, אמר הדג, אנחנו מכבדים נדרי נישואים גם במקום שממנו אני מגיע, ולפי השם שלך, את מבינה שאנחנו משפחה. אולי משפחה רחוקה, ובכל זאת משפחה. אל תראי אותי שוכב ככה בין הסרדינים. אני דג זהב. רוצה לבקש משהו?

לא, אמרתי לו. לא צריכה כלום, הכול בסדר. זכייה בלוטו? שאל. לא, זה הכי פחות מהכול. אז מה? שמעתי שאת רוצה בעל רומני, אמר. איך אתה יודע? שאלתי אותו, והוא אמר: שמעתי אותך אומרת את זה דרך הפחית שימורים. ואני חשבתי שאמרתי בלב.

אבל ההצעה שלו עניינה אותי. אבל שתדעי הוא אומר, אני דג זהב אומנם, אבל גם אצלנו יש חוקים: אם מחליפים, אי אפשר אחר כך להתחרט, ומה שיוצא, יוצא. אני יכול לארגן לך בעל רומני בשנייה, אבל אם למשל הוא יריב עם הילדים, יאכל שום לפני השינה או יחמיץ אבטיחים בקיץ, אין חרטות, אין אחריות ואין תיקונים, ואני גם לא מחזיר את הבעל הקודם בשום פנים ואופן.

טוב שאתה אומר לי, אמרתי לו, תן לי לחשוב על זה.

ומה אני יכול לעשות בינתיים? הוא שואל אותי. בינתיים, אוציא אותך מכאן, אשים אותך באיזה כוס או משהו, שתוכל לשחות, אני אוכל את יתר הסרדינים ונחשוב. אתה צריך להיזהר מהחתולים, הם הביאו לי כבר כמה דגי זהב מהבריכות בגינות של השכנים, והם בוודאי יראו בנוכחותך התגרות מסוג מסוים, שלא לומר ארוחת צהריים. וגם אם לא, שתדע, שאם אני מחליטה שאני לא רוצה כלום, אתה ישר יורד לדרגת סרדין על כל המשתמע מכך. אז תיקח את זה בחשבון. אני מעריך שאין לי הרבה ברירות, אמר. רק, אם אפשר לבקש, לא בכלי עגול. ידוע שדגי זהב משתגעים מזה. אין בעיה, אמרתי לו, ושמתי אותו בתוך צנצנת מרובעת של נס קפה.

התחלתי לחשוב על האזהרה הזאת. חברה שלי הלכה לחוג ריקודי עם, פגשה שם איזה אחד, לא רומני אומנם, אבל גם אוהב בשר, והחליטה שהספיק לה מבעלה. אמרה לו, תשמע, נראה לי שמיצינו, בכל זאת 25 שנה זה חצי יובל, בוא ניפרד. הבעל לא הבין מאיפה זה בא בדיוק, הוא לא ידע שהיא כל כך אוהבת בשר, כי גברים יודעים על נשים פחות ממה שנשים יודעות על גברים, אבל לא הייתה לו ברירה והוא הסכים.

ואז נכנס לתמונה הלא בעל הלא רומני, והתברר שהוא לא סתם אוהב בשר, אלא ממש דורש בשר כל יום. מביא הביתה קילוגרמים על קילוגרמים של פרגיות, לבבות, סטייקים לבנים, קבבים ומה לא. והחברה שלי שבאמת אוהבת בשר, קצת התעייפה מזה: גם היה כל הזמן ריח של שומן שרוף בבית, גם היא עלתה במשקל, וגם, וחשוב שזה יישאר בינינו, היא גילתה, שהוא אוהב בשר של כל מיני חיות שהיא בכלל לא מכירה ושיש לו המון ניסיון באכילת חיות אקזוטיות. קוץ בודד של דורבן היה הרמז הראשון למה שעמד להתחולל בבית שלה בחודשים שבאו אחר כך. מה זה? שאלה אותו כשראתה את הקוץ. זה? אמר, סתם, לא יודע בדיוק. מה זה נראה לך? זה נראה לי קוץ של דורבן, היא אמרה לו, והוא אמר, נו, באמת, אני אפילו לא בטוח שאני יודע מה זה דורבן. כן, ממש.

זה לא היה הכול. בדיעבד התברר שכל מיני חלקי בשר שהוא הביא הביתה היו של חזיר בר, של חסידה, של ברבור (גם אצל שלמה המלך, ככה הוא הסביר לה, אכלו את העוף הזה), של יען, ואפילו של איגואנה, חמישה סטייקים שהוא הזמין ממקסיקו, והגיעו בתוך ארגז קלקר מלא בקרח. וזה היה לו כל כך טעים, שהוא תכף הכין לעצמו עוד מנה, וגם הכריח אותי לאכול את זה בידיים. אחרי שגמרנו לאכול, הוא ליקק לי את הפה מסביב, כדי לאסוף את השאריות. לא יודעת מאיפה הוא השיג את כל הבשר הזה, לפעמים היה להם ריח של כביש. הבנתי שהחלפתי את בעלי הטוב והשקט בפרא אדם, שלא לומר סוטה, ועכשיו... מה אני עושה עכשיו? זה לא היה פשוט בכלל, ומה זה התחשק לי בורקס. כבר לא יכולתי לראות יותר את כל הבשר הזה מהבוקר עד הערב. זה עשה לי גועל וסתם לי לגמרי את התיאבון. והוא? מיום ליום נהיה יותר גרוע: מעניין איזה טעם יש לבשר כלב, הוא היה אומר, לבשר של במבי, לבשר של חתול, לבשר של

אריה... כל דבר הוא רצה לטעום, כאילו אין שום דרך אחרת להתרשם ממשהו, אלא להעביר אותו דרך מערכת העיכול שלך.

זה נגמר בפיצוץ: בוקר אחד, אחרי שהוא יצא מהבית מי יודע לאן, היא ניצלה את ההזדמנות, הזמינה מנעולן, החליפה את כל המנעולים, חיפשה את כל הילדים וגם מצאה אותם, ואפילו הביאה חתול חדש מהפח, שלחה לו מכתב מעורך דין, שזה תמיד טוב, וכמובן, קצת צמחונות, קצת טבעונות, כמה ימים במצפה אלומות, את יודעת, כל מה שעושים במקרה כזה.

ואז? אז היא התקשרה לבעל הקודם שלה והזמינה אותו לחזור הביתה, לא לפני שניקתה את הבית טוב טוב, אולי אפילו הביאה סיידים, לא זוכרת. ומה הבעל עשה דבר ראשון כשהוא הגיע? ראה את הדג בתוך הצנצנת המרובעת ושאל אותה, מה זה הדג הזה פה? זה? היא אמרה לו, סתם, דג זהב. יפה, נכון? בואי, בואי הוא אמר לה, והשליך אותו חי לשמן הרוחת.

עריץ יעקב ברזילי

כמה חדרים בלבו
כמה קומות לגשמתו
היכן מסתתר מצפוננו

לניקולה שלש בנות
שני הורים
ואשה אחת
שהיו לאפר עפרים

עם רב על ברכיו
ארצו היפה התכערה
בניו עקודים על גרדומים

בשמים המלת חרום
מועצת מלאכים גועשת
ממינים תחנונים

אלהים שוב התאהב
באחד העמים.

שירים

אביחי קמחי

כותב פתק בנייד

עולה בקפלן בתחנת רכבת השלום עם מעיל רוח ותיק גב
 נובמבר אין גשם פעם השמש נגלית ופעם מסתתרת
 כמו הייתי בן 17 פעם מגלה את אהבתי ופעם מכסה
 זמני בידי כמו ברחתי משעור
 בחצר ארומה במרחק של 5 מטר אני שומע אשה מדברת
 אנגלית רועמת עם המטפלת ששפתיה נעות אך אני שומע מלה
 אני שוב בן 17 אך אף נערה לא ממתינה בקרן זוית
 גמלאים גודשים את בית הקפה ואני שותה הפוך חזק עם הרבה
 קצה אני בן 58
 יהיה לי קשה לצעד עד חוף הים אסע באוטובוס כמו הייתי בן 17
 אולי אפגש שם נערה מבלבלת כמוני
 אני לא בסתו חיי ואיני בוכה אני חי את היום הזה שנפל בחלקי

ספונים

ויהיה לי שלחן כתיבה בצבע חום עתיק
 יציב וגדול ועליו ינח מסך רחב
 ומקלדת באותיות קדוש כדי שאוכל
 לכתב ולקרא מבלי להוציא את עיני
 וספרים רבים יהיו מנחים עליו ישנים
 וחדשים שנגעו ללבי ומחברת טיוטה
 ועט נובע בצבע שיש ירק ומגורת
 שלחן עצמית בעלת כפה בצבע
 ירק עתיק ואגרטל זכוכית ובו פרחים
 מתחלפים עם עונות השנה
 ונכין לנו משקה החביב עלינו
 ותשבי לצדי ואקרא ואשאל
 לדעתך על טיוטת שיר

שירים עופר גורדין

כדור פורח

אֲנַחְנוּ בּוֹהָקִים
אֲמַרְתִּי לְמִיסְטֵר חֲבֻצֵלֶת בְּסֵל קֵשׁ הַמְעוֹפֵף
הַכְרוֹן מִצְפָּה לְבוֹאֵנוּ וְקִצְרָה רוּחוֹ הַבֵּט
שְׁנִינוּ בּוֹהָקִים
מִיסְטֵר חֲבֻצֵלֶת וְאֲנִי עַל הַמְחַצֵּל־אֹוִיר
אֵיזָה שָׁמַיִם כְּחֵלִים
וּמִימֵן יְקוּק
הַנְּחִיתָה בְּכֹל רִגַע וְהַגְבָּה
עַל הַמֵּד נְרָאִים קוּיִם שְׁחֹרִים וְהַעֲתִיד
וְרַד
כְּמוֹ פְּנֵתֵר

כל זה קרה

כֹּל זֶה קָרָה
הַרְבֵּה לְפָנַי שְׁכַתְּבֵנוּ שִׁירָה
כְּשַׁחֲשַׁבְנוּ
בְּקוֹל רֵם
וְהֵיטָה לָנוּ שָׁפָה מְשַׁתְּפָת
עַד שֶׁהִתְחַלְנוּ לְכַתֵּב
וְכֵלֵם הִתְחַבְּקוּ עִם כָּלֵם
וְהִחְרַבּוֹת נִשְׁלַפּוּ

שירים

יאצק דנל (Jacek Dehnel)
מפולנית: חנה הרציג

הכי מוזר

התפאורות הכי מוזרות:

בפרוה, בטישרט מיזע, בלסוטה רקומה,
בשמלה קיצית מפספסת, בקרינולינה, בטוגה,
בגלימה שמחליקה בקצב היד הרושמת

מתחת לחלון, על ספסל אבן, על מרפסת, שגשם
טרופי מתופף עליה (שעות על שעות),
ברכבת, בתא שרותים מרצף חרסינה שבתחנה,
עם הראש על הישבן הרך של המאהבת, המאהב, על מדים מגלגלים בערמה,

עם חתול על הברכס, עם חרחור חזרזיר מעבר לקיר,
ורק עכברוש בית הסהר מארח לחברה,
בין הנאספים בבית הקפה, כבר הומה אדם,
הוא בכדידותו והיא בכדידותה, גבר ואשה, בגוף

חרוש קמטים, ובו אברים חלקם מצנעים, חלקם מבלטים בלי בושה,
בצורות ונפחים שונים ומשנים,
בגוף שמעקצץ, מציק, שורף, חורק, נשבר, תובע
אכל, שתיה, אבקות לסוגיהן,

עם אצבע על הנוצה, על עט הצפרן, על מקש המקלדת -
כלם מגלים אותו דבר, נוגעים בו בטרם מוג, והוא נמוג.
והם נותרים בזמניהם ובתלבושותיהם,
אשר בן רגע ימצאו את דרכם אל האנציקלופדיות.

ברכבת גדנסק-ורשה, 15 בנובמבר 2017

מרחוק מצטירות צורות מכרות: כפת ה"בלו סיטי",
 בנגנים, זוגיות, אנטנות. אבל מן הצד הזה הרקבת
 מתקדמת לעיר דרך משלש אדמת בר
 מצמחת עשבי פרא, חמציצים ושיחים, הננעץ

בתחנת הרקבת המערבית. המסלות קלועות זו בזו כמו חלונות רוזטה
 של קתדרלה תעשייתית. הנה כמעט הגענו – כבר רואים
 את רציף הבטון שממנו נערה השליכה את עצמה
 אל מותה בדצמבר כלשהו. אני זוכר

שחינו צריכים להסחב עם המזודות, במעילים הכבדים
 בדרך תחתית זרועה שיחי חרדל. ופתאום, באותו מקום עצמו
 חרוז זכוכית מבזיק לעיני בעשב האדמוני,
 ואז פמפיה קטנה שחרה, מקור, כתם בצבע חלודה. בסבך

יושב פסיון: במנוחה, כמו זה שבאיור
 שרשרת המזון בספר למוד הביולוגיה,
 (זלל חפושית, ועקב כך זמם עליו
 שועל). אני משתהה רגע. מביט ומביט – פרט לו, איני רואה

דבר. והוא מביט על הרקבת ואולי הלאה ממנה
 על מרחבי העולם – וכלל אינו מעסיק בי את מוחו
 הצפורי. והצדק אתו. שכן הוא ימשיך לשבת
 על תלוליות עפר וחרוצי תלמים, בימי גשם או חמה,

לנצח נצחים, יחד עם גלגולי הפסיונים הבאים.
 ואני אהיה ואחלה. להכיר אותי – אין טעם,
 אין בידע זה שום תועלת. ולפיכך אני כותב: הוא ישב
 ליד פסי הרקבת. השם: פסיון. אני עצמי חסר שם.

ברכת ורשה-לובלין, 9 באוקטובר 2006

החקים קובעים בברור: יש ללכת למקום אחר.
 מי שאינו מאשר, בשום מקום לא יהיה לו בית.
 הוא עוזב את הבגין הגבוה, חוצה את עין הסערה,
 עטורי הכבוד פרומים, הצנאר חשוף
 מבעד לצנארון שנחתך בגסות.
 בשקט. אפלו בכיסים דבר אינו מצטלצל:
 שום חפצים חדים ולא מטבעות בשוי פרוטה,
 נעליו ללא שרוכים והחגורה חסרה.

מתר לו לחשב בינו לבין עצמו – שהרי הכל מתר לו,
 לאיש לא אכפת לאן ילך ומדוע –
 על אורלנדו, על טריסטן, מדיאה ולוצ'יה
 דה למרמור, על קרינולינות. אבל מיד אומר הקול: "ומרת היסטורית שקמותך,
 את, עם כלב הטרייר שלך (בדירה נעולה ממסד עד טפחות),
 עם בקבוק מים מינרליים ואפור כבד
 באולם הריק, הריק, אולם ריק".

והוא משרבט משהו בצד. ואין בכך שום תועלת,
 ולעולם לא יכולה להיות – לא לו,
 ולא לזולתו. לאיש. מי שאינו מאשר
 דובר שפה אחרת, עשויה מליות-נגוד
 ובטויים שלא יאה להגות
 בחברת אנשים. רק הדברים יבינו את
 היאמבים שלו – אלא שהדברים קשים הם.
 ולמגעו כמו שלג הם נמסים.

ורשה, 19 בספטמבר 2005

"להכחיד את הרצון לאהבה" - על "מוגבל" של אילה בן לולו תמר סתר

המשפט הראשון בנובלה "המשתלה" מציג את רונית אפללו, אישה צעירה, אולי נערה - הגבול הדק והמטושטש בין הילדות לבגרות הנשית עומד בבסיס הדרמה של היצירה - שיוצאת מביתה אל עבודה במשתלה.

כבר במשפט השני של הנובלה מתגלה לנו מצבה העגום של הגיבורה: יש לה חמישה שקלים בלבד שאותם היא שומרת לסיגריות, ולכן היא הולכת ברגל למשתלה ולא נוסעת באוטובוס. חמשת השקלים והבגדים שלגופה הם הרכוש היחיד שלה בעולם. לא עובר חצי עמוד ממשפט הפתיחה עד שהגיבורה מוטרדת מינית על ידי נהג מכונית שצופר ועוצר לה בשולי הכביש. ההטרדות והתקיפות המיניות נמצאות בלב העולם שטווה אילה בן לולו גם בנובלה הזאת וגם בנובלה השנייה שמרכיבה את הספר, "מוגבל". הגיבורות של שתי הנובלות הן נשים צעירות שהופכות לחומר-טרף בעולם שבו התרבותיות היא רק למראית-עין, עולם שמתנהל לפי חוקים של ג'ונגל, המורכב מציידים וניצודות.

מכאן הבחירה המבריקה למקם את הספר במשתלה, המספקת שירות "תרבותי", שירות של יופי מעודן דרך הטבע המבוית, הטבע שהושתל, זאת בשעה שכל הדמויות שעובדות בה ועוברות בה הן חסרות-אחיזה, משובשות, אלימות, מופרעות ומוגבלות ללא-תקנה. המשתלה והבסיסים הצבאיים שמתוארים בנובלה השנייה שבספר מצויים בשולי הדרך, בפריפריה, וכולם מקומות סגורים שלהם מסגרת חוקים ברורה ונוקשה, המושפעת ממערכת החוקים הדכאנית והדקדנטית השלטת מחוצה להם בישראל הפטריארכלית והמאצ'ואיסטית של שנות השמונים.

*

כאשר רונית פוגשת לראשונה את קובי, בעל המשתלה, הוא עומד לפני אקורדיון זכוכית ענקי ובו נחש מקופל. בהמשך מתברר שקובי "מגדל" את הנחש ברוך ובתשומת-לב לא מתוך אהבתו לחיה אלא בשל רצונו לקחת אותו לתחרויות נושאות-פרסים בכל העולם. לאחר שהנחש נאכל על-ידי כלב, קובי והעוזרת שלו שרון יוצרים קשר עם וטרינר, שמנחה אותם להקפיא את שאריות הגופה על מנת שניתן יהיה לשחזרו. לשרון גם נאמר שאפשר יהיה להשלים בתותבת את חלקי גופו של הנחש שנאכלו על ידי הכלב. הנובלה מציגה את ההתערבות האנושית והטכנולוגית בטבע, שמובילה לחיבורים מלאכותיים מבהילים בין חי למת ובין צומח לדומם.

עם הגעתה למשתלה קובי מפנה את רונית לעבוד בשתילות עם גבר גבוה ובלונדיני ששמו ברטי, וגבר זה יהפוך למרכז-עולמה. ברטי הוא האדם היחיד בנובלה שלפחות בתחילת מערכת היחסים ביניהם מתנהג אליה ברכות, מי שהיחס שלו אליה חורג מן הפונקציונאליות, הניצול והזלזול שמפגינה כלפיה סביבתה במשתלה – שרון לדוגמה מצמידה את האצבע שלה לראשה ועושה תנועה של משוגעת בעודה מחווה על רונית לקובי – ומערכת היחסים ביניהם נעה על המתח בין היותה של רונית תחליף-בת עבורו להיותה המאהבת שלו. כאשר ברטי ורונית עובדים יחדיו ביום הראשון לעבודתה במשתלה, היחסים ביניהם מתוארים כיחסים של אב ובת, כשהאופציה המינית מרחפת מעליהם ולא מרפה: ברטי לדוגמה כותב "קוסברע" על אחד השתילים, רונית מתקנת אותו וברטי מסביר לה בצחוק שרק ביקש לבדוק את ערנותה. המילה כוסברה מכילה את איבר המין הנשי, שמקבל נוכחות עצומה ואימתנית בקשר המתוח בין השניים מתחילתו, בדומה לשאר הקשרים של רונית עם סביבתה, שבהם היא משמשת אובייקט מיני. כדי לשנות את "רוע הגזירה" של מיניותה היא פועלת שוב ושוב על מנת לחזור להיות ילדה, ולכן היא מתנכרת אל שדיה הגדולים שנדמים לה כאילו "נשתלו" על גופה הרזה והילדי.

בהפסקת הצהריים שאותה השניים מבלים בצריף המגורים של ברטי, הם מעשנים מבאנג שעשוי משמפו של פינוק, ורונית אומרת "הייתי רוצה להיות נזירה או זונה. להכחיד את הרצון לאהבה." בעולם של בן לולו האהבה אכן נמצאת בסכנת הכחדה בשל השתלתם של חיבורים מלאכותיים כשל ברטי ורונית, חיבור בין גבר בוגר לאישה צעירה, שמבקשים להתנהג גם כאב וכבת וגם כזוג נאהבים. רונית שואפת מהבאנג בבת אחת, בלי להפסיק, כדי להראות לברטי שהיא מנוסה, ולאחר מכן היא מאבדת את ההכרה. היא מבקשת להרשים את "אביה", להראות לו שהיא לא "ילדה". כך יוצא שכבר בתחילת הקשר ביניהם, רונית כמעט ומאבדת את חייה בשל רצונה להרשים אותו. "האב" מסכן אפוא את חייה של "בתו", וכך ברטי שנדמה בתחילת הנובלה כמושיע של רונית מתגלה כמסוכן עבורה. ביום למחרת היא אף תקדח מחוס בצריף שלו, והוא יעזוב אותה לבדה וייסע לבקר את בתו למרות צו ההרחקה התלוי ועומד נגדו.

בהמשך היום רונית גונבת מברטי את התמונה של בתו נטלי. היא נכנסת באלימות אל חייו ודורשת להיות במקומות שאליהם לא קיבלה גישה. במוכן הזה מזכירה יצירה זו את היצירות של לאה איני, בייחוד את "מישהי צריכה להיות כאן", "סדומאל" ו"ורד הלבנון". בדומה לאיני, בן לולו מתארת נשים צעירות שחיות בשולי החברה, מבקשות לשרוד בה ואף להתפתח בתוכה כאמניות, אבל במהרה הופכות לפיתיון לנהגים, ובשעות החמות של היום מנקות את השירותים. בדומה ליצירת איני, בכל משפט ביצירה טמונה אלימות שעומדת להכניע את הגיבורות, וגם מתוארת אלימותן של הגיבורות עצמן, שפורצות את גבולות הנורמה והופכות בעצמן למסיגות גבול כשהן גונבות כסף ורכוש פרטי מסביבתן.

רונית מנסה להיראות כמו נטלי על מנת שברטי יאמץ אותה, ולכן היא קולעת לעצמה שתי צמות ובהמשך אף צובעת את שערה. הדמויות בנובלה מבקשות להישתל לתוך תפקיד שאותו הן לא מצליחות למלא. הן גם אינן מצליחות להביע אהבה בצורה מיטיבה ובריאה מאחר שהן מבקשות לפרוע גבולות ולערבב בין תחומים שונים: ברטי וסוזנה משנים את שמה של נטע לנטלי כשהם מאמצים אותה ובכך מבקשים לנטוע אותה מחדש בסביבתם, כאשר תגובתה של נטע/נטלי לאימוצה היא מחלה שנמשכת שנה שלמה; צדוק, אחד הפועלים במשתלה, נוהג ברונית בלבביות ואז כופה את עצמו עליה מבחינה מינית; קובי מוציא לנחש את שיני הארס שלו ושותל לו במקומן שיניים תותבות; הנהגים שותלים את תשוקתם אל רונית בעציץ שהם קונים במשתלה ליום נישואיהם. שום דבר אינו מונח במקומו בנובלה, וכל מה שמתואר בה מעיד על עיוות חמור ויסודי בנפש האדם, שאין כל אפשרות לתקנו.

כאשר רונית מתעוררת בצריף של ברטי, בלילה האחרון שהיא ישנה בו, היא מגלה שקיבלה וסת והיא מתקלחת בכיור שבתוך הצריף. ברטי מוצא אותה כש"גופו הגדול מילא את כל חלל הצריף", לעומת גופה הקטן שמצליח להשתחל לכיור. ברטי מגיש לה מגבת מטבח לאחר שהתקלחה בכיור. הגובה של ברטי לעומת קטנותה של רונית מונכח לאורך כל הנובלה, ומקושר לעוצמתו, אך עוצמתו מתגלה כמוזיפת – ברטי עומד מנגד כשצדוק תוקף אותה, ובדיאלוג האחרון ביניהם נותן לה שטר של 200 ש"ח כדי שתקנה סיגריות ותעזוב אותו לנפשו.

בשיא הנובלה, כשברטי, צדוק וקובי מוציאים להורג את הכלב שאכל את הנחש של קובי, כאבי הווסת של רונית גואים. רונית מבקשת לטשטש את הכיווץ שעולה ברחמה, ולכן היא מבקשת כדורים נגד כאבים משרון. רגע לפני שעבודתם מתחילה לפעול עליה, תשוקתה גוברת ומגיעה לשיאה, והנובלה מציגה את הקשר ההדוק בין תשוקה לסבל, שמקורם במילה אחת בלטינית *passion*, שלה שתי משמעויות: סבל ותשוקה. עם רצח הכלב מתה גם רונית הספק ילדה־ספק נערה, ובמקומה נולדת רונית האישה הפתיינית, שחיה בחשכת רחם המשתלה ויוצאת ממנה רק על מנת לפתות נהגים. רונית נשתלת מחדש כחיית־עדר כנועה וצייתנית.

*

הנובלה "המשתלה" היא יצירה מהפנטת, טורדת־מנוחה ומפתיעה, שבה מפגינה המחברת שליטה וירטואוזית בשפה ועושה בה כשלה, כשחתימת ידה כמשוררת ניכרת בכל תו ותו בה. לעומתה, הנובלה השנייה "מוגבל", שמתארת את אי־השתלבותה של הגיבורה בצה"ל, היא נובלה מעניינת, אך הביקורת המובעת בה כנגד הפטריארכיה והשררה הצבאית גלויה ומובנת מדי, והיא חסרה את הפיתולים העלילתיים המפתיעים ומלאי הצבע של הנובלה הראשונה. יחד עם זאת, חיבורן של שתי הנובלות יוצר רושם עז בשל הגורל העגום שמיועד לגיבורות.

הגיבורות התלושות של בן לולו רדופות על-ידי עצמן לא פחות משהן רדופות על-ידי סביבתן, ובכך מצטרפת יצירה זו ליצירותיהן האחרונות של מיכל בן נפתלי ("הקבוצה"), מעין איתן ("אהבה"), וריטה קוגן ("ארץ-סלע"), שמתמרדות כולן נגד כוח פטריארכלי שמצוי לא רק מחוץ לגיבורות אלא בתוכן, כוח שמכניע ובו־זמנית גם מניע אותן, כוח שמתיך את התשוקה בסבל. יוצרות אלה מנהלות דיאלוג מרתק עם יוצרות ותיקות מהן: לאה איני כאמור, אורלי קסטל-בלום ואילנה ברנשטיין, דיאלוג שמורה על הכחדתה של האהבה.

זה מתגלגל - על ספרו של מרחב ישורון, "נפש הגלגל - תפילות לאחר גזר הדין" עידן צבעוני

מרחב ישורון הוא אוהב אובססיבי של השם: השם המפורש, השם סתם והשם בכלל. והספר החדש שלו, "נפש הגלגל", שמתגלגל באופן קרקסי בעברית ישנה-חדשה, הוא מסע גרוטסקי של ישורון - שמעמיד את עצמו בגוף ראשון ושלישי כדמות ראשית בלב הספר - אל השם המפורש, אל השם סתם והשם בכלל, כל זאת בעקבות משנתו של רבי נחמן מברסלב ביחס לתפילות חסרות הסיכוי שלאחר גזר הדין, שכן מלאכי השמאל הממונים על הדין מזהים את התפילות ולא מאפשרים להן לגשת לאל. ובהקשר זה אפשר בקלות לדמיין את "נפש הגלגל" כמופע קברט מיסטי-שחור, עקוד לשפה ומשוחרר, שמתכתב עם חזון יחזקאל ו"היכלות רבתי". כספר קונספט - תופעה די נדירה בנוף השירה המקומית - זהו מסע שירי הזוי ומענג עד כאב שבו תל אביב החילונית להחריד של מטה מתגלגלת להיות תל אביב של מעלה, שכן גירשה מעליה את ירושלים הנשגבת של מעלה שכה אבוסה בעצמה עד שנרדמה, שקעה פנימה במדושנות יתר אל תוך עולמה ההרמטי והתפוגגה: "ירושלים את ערה?" שואל ישורון. ובשיר "חירייה", כאשר הוא נושא את דרשת ישו שלו על ההר מעל מזבלת "חירייה הזוהרת" ומבכה את המרת השכינה במשכנתא, יוצא לו מהפה הדיבור הבא אשר ממקם את תל אביב כצֶלֶם נעדר, ואי לכך נזופה ומושא הבשורה: "היום הנני ראש הערמה / בגבי ירושלים / לפני תל אביב / מעלי מהביל" (עמ' 44).

ללא ירושלים של מעלה שתעיק ותעיב על הבכורה ביחס לנשגב, אזי תל אביב האופקית של התחנה המרכזית של מטה מתמזגת ביקום השפה הישורוני עם העולם האנכי של המלאכים ושמותיהם המרובים ("שִׁמְעֵ אָאוּר אַבְכָּא אַבְיָאֵל / אַבְרָאָסְס אַנְדְלוֹן אַנְמְיָאֵל / אַלִּיסְס אַסימון אַשתאול / אַתְם לַה פְּמִילִיָה פְּמִילִיָה שֶׁל מַעְלָה / לֹא מְרִיחִים שֶׁמֶשֶׁהוּ נִשְׂרָף כִּאֵן?"). עמ' 18), כך שגם העולם המלאכי, שבהבזק מילה מוצמד לארגון הימיני "לה פמיליה", והוא כולו פארודיה על הריבוי המתפקע של שמות המלאכים מ"היכלות רבתי", מתקבל אצל הקורא כתצורה אופקית של קיום פרוזאי. ישורון, שאינו חדל להתגלגל בשפה מחפש את הסחי בקדושה ואת הקדושה בסחי. הוא רחוק מהמשגת הנומינוזי הנוצרי כפי שנוסח על ידי רודולף אוטו בספרו "הקדושה", ולא פחות מכך ממפגש ההיכלות רב ההוד של הנביא יחזקאל שאיתו הוא משוחח בצורה פמיליארית, מקנא בו על אכילת המגילה ישירות מידי האל. וכמעין שבתאי צבי הולך בטל של "מצווה הבאה בעבירה" הוא ממיר ליחזקאל את טעם הדבש המקורי של המגילה במחית חרא. והרי זו הפנטזיה הארוטית של "המשורר" - לאכול אותיות, לבולען, להיות אחד עם השפה הבלתי מושגת, להתאחד איתה: "אני אכלתי מגילה [...] למעשה

אני עשוי מאותיות / כתוב שאכלתי אז אכלתי ככתוב / אכלתי שמות והפרשתי פירוש" (עמ' 40).

"גלגל הנפש" חורג באופן מופגן מהמהלך הרוחני המוכר שבו ריבוי התופעות בעולם החומר מומר לטובת התמזגות עם האחד בשפה. ולצורך העניין, עולם החומר שמתנקז כאוטוסטרדה לתודעתו המתרוצצת של ישורון, שמכיל "צונאמי של דמויות אלוה" שמכות בו גלים, אכן מכיל עודפות בלתי־נסבלת, אלא שעודפות זו, אשר מוצאת בספר את ביטויה השטותי לכאורה, היא זו שמאפשרת את עצם פעולת הגלגול: גלגול הנפש, גלגול השפה. וזה נדרש כתנאי הכרחי, שכן ללא פעולת הגלגול בשפה הנפש עצמה לא תדע מדוע עליה להמשיך להתגלגל ולאן; או שחלילה – בלשונו של ישורון שעושה ככל העולה על רוחו בשפה, ולכן אין פלא שהוא מדמה את עצמו למפלצת עם עין עמוקה שתקועה לו בין הרגליים – "שהשם המפורש לא יצא פארש" (עמ' 74). וכידוע, בתיאולוגיה השלילית המסע אל השם המפורש עשוי להוביל לאיזה פארש. נו, שיצא פארש, רק לא להיות בוט, בוט בשפה, אוטומט בשירות האחר הגדול, התרבות המנוונת וכו'. מזה חושש ישורון יותר מהמוות עצמו, שכן זו הקללה הגדולה שהאדם יכול להשית על עצמו, זה סימנו הנורא של המוות בחיים: "שאמשיך להיות ישר / לא שיבוט לא דיגום / ולא בוט משומן [...] לא אתבהם / לא אתקרנף" (עמ' 22).

ישנו ישורון של מטה וישורון של מעלה, חציו אדם חציו מלאך, כלל לא שניים שבין כה וכה נצרפו לישות אחת: "'עזוב הכול / רק המשיך להתגלגל / כי בסיבוב מרוב פשטות / אתה הכי דומה לאל" (עמ' 3). במהלך מסחרר זה "הקדוש קדוש קדוש" המשתק של מעלה עובר חילון אגרסיבי לטובת שיחה פתוחה וישירה עם האל, שיחה שאינה זרה לדיאלוג שמנהלות דמויות עבריות קדומות במדרשי רבא למיניהם. כך למשל בשיר "עבד השם" שבו ישורון מעיז פנים ומהפך את הסדר הטבעי הנכון בין עבד לאדון: "אלוהים אני שומע עליך המון / ושואל אם שמעת עלי / אולי הפה שלי נראה לך מוזר / גלה לי איפה אתה חי אל מוזר" (עמ' 55). אבל בה־בעת מרחב החולין־שפה התל אביבי אינו חדל מלהתקדש באמצעות המרצת השפה הישראלית החלולה עצמה: "אני רוכב ומגלגל לי בשמות / לחש לחמום הדבק / בין מופת לאות" (עמ' 31). כל זה מושג בצורה כמו־אגבית בזכות רכיבת האופניים היומיומית של ישורון בתל אביב המזוהמת של מטה. האופניים הם אלה שמגלגלים את הנפש הישירונית התזזיתית – הנפש הפגומה שמחפשת מנוח, תיקון, חבלה בעבודת השם וריקון, ולא פחות מכך מרחב לשכון בו בעברית־ישראלית־מדוברת של העכשיו על שלל פגעיו – בין שני העולמות, אופניים שהם גם אופנים, שם נדרף למלאכים וחיות קודש בחזון ההיכלות המיסטי: "מראה האופנים ומעשיהם כעין תרשיש, ודמות אחד לארבעתן, ומראיהם ומעשיהם כאשר יהיה האופן בתום האופן" (יחזקאל א, טז).

ועל פי אותו היגיון שמארגן את הספר ישנו אֵל שְׁדֵי וישנו ישורון טרנס־סקסואלי בעל שדיים: "יש לי שני שדיים / כמו שביקשתי משדי" (עמ' 69). כלומר

שהטרנסיות אינה מתקיימת רק ביחס למבט הסקרן-אנתרופולוגי של המשורר הרכוב על אופניו על הטיפוסים המאכלסים את תל אביב של התחנה המרכזית של מטה ("שמאלה אל הטרנסיות של הר ציון". עמ' 64), היא למעשה עוברת טרנספורמציה פנימה אל תוך גופו המנותח והמנוסר של ישרון שממיר את שאלת המסירה בשפה לפרקטיקה של חיתוך בבשר כמעין ברית-מילה, ברית עם המילה, אשר לה פרוצדורה קוסמטית ידועה: "מי בא לשפץ את הפרצוף של ישרון". ישרון חוצה את הקווים: ממשורר מתבונן הוא הופך להיות משתתף פעיל בטקס שמשווה לנביא יחזקאל שאכל מגילה קדושה. נדרש כאן סכין מנתחים, חתך בבשר, צליבה פנימית של ישרון על מנת ליצור את הטרנס העמוק של הספר הזה: הטרנס הנואש בין יהדות לישראליות אשר שום סכין מנתחים אלגנטית לא תוכל לעזור לו. במוכן הזה "נפש הגלגל" מתכתב באופן צמוד עם האזהרה המפורסמת שמשמיע גרשום שולם במכתב משנת תרפ"ז לידידו פרנץ רוזנצווייג ביחס לגרעין האפוקליפטי האצור בשפת הקודש כשפת לאום ובניין אומה בעודה עושה את דרכה בשירות החולין העיוור למשמעויות של שפת הקודש שמוחזרת לקדמת הבמה: "האם לא תפער את פיה התהום של השפה הקדושה, אשר שיקענו אותה בקרב ילדינו? אכן, האנשים פה אינם יודעים את משמעות מעשיהם. סבורים הם שהפכו את העברית לשפה חילונית. שחילצו מתוכה את העוקץ האפוקליפטי. אבל זאת איננה האמת. חילון של שפה אינו אלא דיבור בעלמא, מליצה בלבד. אי אפשר, למעשה, לרוקן את המלים המלאות עד להתפוצץ, אלא במחיר הפקרת השפה עצמה" (מתוך "עוד דבר", "עם עובד", 1989). כמשורר שעדיין מתעקש על עברית כשפת קודש-מחוללת כמעט מאה שנים לאחר האזהרה של שולם (אזהרה שכשלעצמה עשויה לספק לנו הסבר לא רע ביחס לפואטיקה שלו), ישרון המנותח עלילא ולעילא בשפה נשבע בבשרו שהמילים והדברים ימשיכו להתגלגל על לשונו, שהחור המטאפיזי שאין לו מידה וככזה אינו חדל מלגדול בתוכו, חור שהוא תנאי הכרחי לכתיבה, לא ייסתם לעולם: "לא תסתמו לי את החור גם בשבעים לשון" (עמ' 83).

רשימת ספרים חדשים שהגיעו למערכת מאזנים, אפריל 2022

- אמיר אהוד: לכי לעזה!. פרוזה. הוצאת פרדס. עריכה: ורד זינגר. 2021. 344 עמודים.
- ולנטין אבי: בטענות שווא. פרוזה. הוצאת פרדס. עריכה: ורד זינגר. 2022. 323 עמודים.
- חפץ דנה: במדבר דברים. שירה. הוצאה עצמית. עריכת לשון: חבצלת שפירא. 2021. 113 עמודים.
- בן עדי שושנה: נפילתי בין משברי הגלים. שירה. דפוס מאור ולך. 2022. 92 עמודים.
- עצמון צבי: מבראשית. שירה. הוצאת ספרי עתון 77. 2022. 85 עמודים.
- נדלר נדב: מנח אנושי. שירה. הוצאת ספרי עתון 77. ערכה: הדס גלעד. 2021. 90 עמודים.
- לפיד חיים: ארצות הקור. פרוזה. פרדס הוצאה לאור. עריכה: עודד וולקשטיין. 2022. 190 עמודים.
- שנהב־שהרבני יהודה: כפל ראייה. פרוזה. פרדס הוצאה לאור. עריכת ספרות: אסף שור. 2022. 334 עמודים.
- גוטמן שוקי: מה איבדת בפולין?. שירה. אשכולות פואטיקה הוצאה לאור. עריכה: יקר בן־משה. 2022. 91 עמודים.
- צימר שמעון: שכול וזיקוקים. פרוזה. פרדס הוצאה לאור. עורכת הספר: מוריה דיין קודיש. 2022. 119 עמודים.
- מורן מיתר: פסע פגע פצע. שירה. הוצאת עירובין. עריכה: שי שניידר־אילת. 2022. 91 עמודים.
- קמחי אביחי: לא הלכתי לטיפול. שירה. הוצאת עמדה. עורך הספר: ד"ר צדוק עלון. 2022. 96 עמודים.
- דליס: אשליה של שקט בענן. שירה. הוצאת חדרים. עריכה: יאיר בן־חיים. 2022. 96 עמודים.
- כהן אלרן יוסף: עקרון הכמיהה. פרוזה. הוצאת צבעונים. עריכה: ד"ר לאה צבעוני. 2022. 188 עמודים.
- הלר־אלאור צפורה: ובכל זאת מתלקח האור. שירה. הוצאת שור־הלר. עורכי הספר: עליזה ציגלר. רנן שור. 2022. 245 עמודים.
- נאמן חכם מכי: אנחנו סוסי הפרא של נהריה. הוצאת ספרי עיתון 77. בעריכת: טל ניצן. 94 עמודים.

משתתפי הגיליון

נדיה אייזנר-חורש, מתרגמת ועורכת תוכן במקצועה, מתגוררת בירושלים ועובדת בתחום התקשורת הדיגיטלית. תלמידת תואר שני לספרות באוניברסיטת בן-גוריון. יצירותיה פורסמו בכתבי-העת "הו!" ו"המוסך".

שרון אָס, פרסמה שישה ספרי שירה וספר מסהשיר. ספריה זכו בפרסים רבים, ביניהם פרס ביאליק ופרס עמיחי. ספר שיריה האחרון, "המגרפה", ראה אור לאחרונה בהוצאת "אפיק".

יעקב ברזילי, משורר, סופר, מתרגם. מאהב השפה העברית.

נמרוד ברקו הוא משורר ועורך לשון, יליד ירושלים, 1977. יצירותיו (שירה ופרוזה) התפרסמו בכתבי העת "הו!", "הבה להבא", "סֶפֶר", "ננופואטיקה" ו"יקוד". ספרו הראשון, "תקופת-הכוכב שטרם נתפתחו-בר-עיניים", ראה אור בקיץ 2020 בהוצאת "פרדס".

עופר גורדין, יליד 1952, בוגר מכון אבני לאמנות. לשעבר מנהל קריאייטיב בענף הפרסום. כיום עוסק בכתיבת שירה ובציור. ספר שיריו "עלי להעיר מישוהו מת" יצא בהוצאת "פרדס", בעריכת לי ממן. שיריו הופיעו בכתבי עת ובעיתונים "הארץ", "מעריב", "ידיעות אחרונות" ורשימות על ספריו פורסמו בעיתונים "הארץ" ו"ידיעות אחרונות".

אור גרוס, אגרונומית, קווירית, משוררת. בשנה הקרובה עתיד לצאת ספר שיריה הראשון, "הקול הגדול הזה", בעריכת אלי הירש.

גיתית דהן, ילידת רחובות 1986. מאסטרנטית בתוכנית ללימודי נשים ומגדר באוניברסיטת תל אביב. מנהלת מחלקה בחברת תרגום רפואי, ומשוררת. שירים פרי עטה התפרסמו בכתבי העת "עתון 77", "הבה להבה", "המוסך", "עירובין" ובכמות נוספות. ספר שיריה הראשון "סדק יהלום אימי" יראה אור בקרוב בהוצאת "הקיבוץ המאוחד".

ד"ר חנה הרציג היא חוקרת, מבקרת ספרות ומתרגמת.

שני הררי, בת 45, סופרת, עיתונאית ומעצבת. בוגרת החוג לספרות ושפות באוניברסיטת la sapienza ברומא והחוג לעיצוב טקסטיל בשנקר. ספרה הראשון (לילדים) "ציירי לי קורונה", יצא ביוני 2020. ספרה השני, "אישה אחת לא היתה מרוצה", מתוכנן לצאת לאור במהלך 2022.

פרופ' חיים וייס הוא ראש המחלקה לספרות עברית באוניברסיטת בן-גוריון.

עמליה זיו היא חוקרת בתחום המגדר והמיניות וחברת סגל בתוכנית ללימודי מגדר באוניברסיטת בן-גוריון. ספרה "מחשבות מיניות: תיאוריה קווירית, פורנוגרפיה והפוליטיקה של המיניות" ראה אור בהוצאת "רסלינג" ב-2013. ספר פרוזה ראשון, "נערות", ראה אור לאחרונה ב"ספרית פועלים".

דורית זילברמן הוציאה לאור מעל 20 רומנים וסיפורים קצרים וזכתה לפרסים ולשבחי הביקורת. ספריה תורגמו לשמונה שפות. ספרה הקודם "בלחש" מעובד בימים אלה לתסריט בהוליווד. הרומן החדש שלה הוא ממואר.

אבישי חורי נולד ב-1992 וכתב את ספר השירה "איך עושה תהום" ואת הרומן "קראו לי אושר". טקסטים שכתב זכו בפרסים במסגרת תחרות הסיפור הקצר של "הארץ", פרס רעיית נשיא המדינה לשירה עברית ועוד.

נדב ליניאל, יליד ירושלים, הוא משורר וחוקר ספרות. ספרו "תקרת האדמה" ראה אור ב-2010 בהוצאת "קשב לשירה". ספרו החדש, "הלל", ראה אור בהוצאת "פרדס".

אגי משעול, משוררת. ספרה "אהבות" ראה אור בימים אלה בהוצאת "הקיבוץ המאוחד".

תמר סתר היא דוקטור לספרות עברית. את הדוקטורט שלה כתבה על חייו ויצירתו של הסופר הישראלי דוד שיץ. כיום היא עורכת אתר "לקסיקון הקשרים לספרות ישראלית" עם פרופ' יגאל שוורץ, מנחה את ההסכת "ספרות זה הקול" עם גלי סיטון, מנחה ומרצה בכנסים אקדמיים ומארגנת אירועי-תרבות.

ראובן (רובי) נמדר, יליד ירושלים, הוא סופר ומתרגם עברי המתגורר בניו יורק. הרומן שלו "הבית אשר נחרב" זכה בפרס ספיר לספרות עברית לשנת 2014.

ענת עיננה, מחברת הספרים "טורפים של קיץ", "פיל מתרחק", "תמונות עירום" ו"אף יהודי". מנחה סלון כתיבה וחיה בתל אביב.

מאיה ערד היא סופרת ישראלית החיה בארה"ב. ספריה, ביניהם "שבע מידות רעות", "אמן הסיפור הקצר", "העלמה מקזאן" ו"המורה לעברית" עוסקים לעיתים קרובות בחיי ישראלים בחו"ל ובעולם הספרות. ספרה העשירי, "קנאת סופרות", ראה אור בהוצאת "הרגול-מודן".

רוני פלומן נולדה ב-1970 בירושלים. היא המחברת של "ארעיים וקבועים – הקהילה הישראלית במפרץ סן פרנסיסקו" (2007), "כוונות טובות – היי טק ערבי בישראל" (2013), "חשפן" (2015), "שיניים" ו"מחברת החלל" (2018).

אורי פרסטר, ילידת 1994, מתמחה בפסיכולוגיה קלינית, מתגוררת בתל אביב. באביב 2022 עתיד לצאת ספר שירה השני, "מה שביקשת בשינה" בהוצאת "תשע נשמות".

נעם פרתום, משוררת, עורכת ספרותית, פרפורמית ומנחת סדנאות כתיבה בארץ ובעולם. זוכת פרס ראש הממשלה לספרות, פרס רמת-גן לספרות, פרס שרת התרבות למשוררים ועיטור אנדרסן הבינלאומי לתרגום.

עידן צבעוני הוא מבקר ספרות, מסאי ועורך הוצאת "רסלינג". ספרו "קורפוס כריסטי: תיאטרון ארכאי וקולנוע ישראלי-פלסטיני" יראה אור בשנת 2022.

אביחי קמחי, משורר, זוכה פרס ראש הממשלה לשנת תשע"ז. ערך וניהל את המיזם "שירה עברית, משוררי ישראל קוראים משיריהם" ברשות השידור. פרסם עד כה שבעה ספרי שירה וסיפורת אוטוביוגרפית. עורך ומנחה את הסדרה הספרותית של מוזיאון חצר היישוב.

עלית קרפ, סופרת, מבקרת ועורכת. נולדה בקיבוץ המעפיל בשנת 1962.

רמי מארק רום, כותב. רומן הביכורים שלו "בשביל מה כל זה" ראה אור באוגוסט 2021 בהוצאת "ידיעות ספרים", בסדרת "ניירות ערך" בעריכתה של סלין אסיג, זוכה לביקורות משבחות. כמו כן, פרסם בשנים האחרונות מספר סיפורים קצרים מעל גבי במות שונות, כולל "מאזנים". בימים אלו הוא שוקד על קובץ סיפורים. נועה שורק, בת 25, זוכת פרס שרת התרבות למשוררים בראשית דרכם, בוגרת תואר ראשון בפילוסופיה ולימודים הומניסטיים, מלמדת שירה. יערה שחורי היא סופרת ועורכת ספרים. ספרה "שעת השקרנים" ראה אור זה עתה בהוצאת "כתר".